

Oline Horten

Skatere som byromskunstnere

En studie på hvordan skatemiljøet kan bidra til affektiv urbanisme, og om det kan planlegges for performative byrom. Med Trondheim og Stjørdal kommune som case.

Masteroppgave i Geografi
Veileder: Gjermund Wollan
Mai 2023

Foto: Lasse Amundsen

Oline Horten

Skatere som byromskunstnere

En studie på hvordan skatemiljøet kan bidra til affektiv urbanisme, og om det kan planlegges for performative byrom. Med Trondheim og Stjørdal kommune som case.

Masteroppgave i Geografi
Veileder: Gjermund Wollan
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for geografi

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Det er i dag ulike diskurser som gjør seg gjeldende i byplanleggingsstrategier mot bærekraftige og attraktive byer. Entreprenørpolitikk og kapitalisme har skapt et konkurransemarked byene i mellom, og de må kjempe mot hverandre i kampen mot å tiltrekke seg investorer og aktører, som kan være med på å attraktivisere byene ytterligere. Dermed utformes byrom gjerne til fordel for private aktører, og over hodet på byens innbyggere. Det offentlige rom har havnet i en skvis mellom innbyggernes behov og ønsker, og private investorers interesser, noe som kan sette bylivets demokrati, mangfold og fellesskapsfølelse i fare.

Jeg ønsker å finne ut av hva slags verdi de ulike gruppene i samfunnet, som til sammen utgjør byens mangfold, har av verdi for å skape affektiv urbanisme, og i denne oppgaven ser jeg på en minoritetsgruppe i samfunnet som lenge har vært lovfestet mot og jaget vekk fra offentlige rom: skatere. I Norge var det forbud mot skating for drøye tretti år siden, men i dag bygges det skateparker landet rundt. Affektiv og performativ urbanisme er strategier som er blitt et bevisst virkemiddel i byplanleggingen for å utvikle attraktive byer. Analysen i denne oppgaven går ut på å finne ut av på hvilken måte skating kan bidra til affektiv urbanisme. Videre forsøker jeg å finne ut av om det kan planlegges for performative byrom, slik at byroms utforming kan legge til rette for at kunst og kultur får uttrykke seg fritt i byrommet, og skape smittsomme atmosfærer og stemninger i byrommet. Slike byrom kan være fordelsaktige for byer som brandingstrategier og for turisme, men kan også gi innbyggere en sterkere tilknytning til byens offentlige rom.

Abstract

Today, there are different discourses that apply in urban planning strategies towards sustainable and attractive cities. Entrepreneurial politics and capitalism have created a competitive market between the cities, and they must fight against each other in the battle to attract investors and actors, who can help make the cities even more attractive. Thus, urban spaces are often designed to the benefit of private actors, and over the heads of the city's inhabitants. The public space has ended up in a wedge between the needs and wishes of the citizens, and the interests of private investors, which can endanger the democracy, diversity and sense of community of city life.

I want to find out what kind of value the various groups in society, which together make up the city's diversity, have in creating affective urbanism. In this thesis I look at a minority group in society that has long been legislated against and persecuted away from public spaces: skateboarders. In Norway, skating was banned about thirty years ago, but today skate parks are being built all over the country. Affective and performative urbanism are strategies that have become a conscious tool in urban planning to develop attractive cities. The analysis in this thesis focuses on finding out in what way skating can contribute to affective urbanism. Furthermore, I am trying to find out whether it is possible to plan for performative urban spaces, so that the design of urban spaces can make it possible for art and culture to express themselves freely in the urban space, and create contagious atmospheres in the urban space. Such urban spaces can be beneficial for cities as branding strategies and for tourism, but can also give residents a stronger connection to the city's public space.

Forord

Jeg har visst hva jeg skal skrive master om. Opp til flere ganger. Jeg interesserte meg for pukkellaksproblematikken i Finnmark, og i gondolutbyggingen fra fjord til fjell på Vestlandet. Jeg trodde lenge jeg endelig hadde landet en problemstilling, og var klar til å starte på datainnsamling, men så fikk jeg en telefon fra onkelen min. Han ringte for å tipse meg om at det var massiv etterspørsel etter skateparker i Norge nå, og lurte på om det hadde vært en idé å knytte det til geografi på en eller annen måte. Geografifeltet er svært, så jeg tenkte “ja, det bør jo gå”. Jeg tok kontakt med veilederen min ved NTNU, Gjermund Wollan, og etter litt idémyldring, fikk han meg inn på et veldig spennende spor som jeg aldri hadde kommet inn på hvis det ikke hadde vært for han. Byplanlegging er også ett av feltene innenfor geografi som interesserer meg, men jeg hadde til da i studieløpet i stor grad unngått fenomenene jeg opplevde som svevende og lite håndfaste. Da Gjermund koblet skating til affekt og performative byrom, tenkte jeg først “ah, det her blir tungt”, men etter en del tidsbruk på å forstå konseptene, skimta jeg litt lys i enden av tunellen. Det som fikk det til å løsne ordentlig, var da jeg begynte å gjøre meg kjent med skaterne i byen og alt det spennende de hadde å fortelle. Jeg så at det kunne gå, og er i dag veldig takknemlig for at jeg fikk bruke ett år på å forske på noe så komplekst! Så i første omgang vil jeg rette en takk til onkel Marius, for at du pitcha idé til tema for meg, og en stor takk til Gjermund som hjalp meg med å lande problemstillinger og passet på at jeg holdt meg i sporet hele veien!

Jeg vil også rette en helt spesiell takk til verdens beste medstudenter, som har motivert, støttet og vært tilstede både på og utenfor lesesalen under hele studieløpet på master. Uten dere hadde det nok ikke gått. Den oppgaven her hadde heller ikke blitt til noe uten all spennende informasjon fra skatere og kommuneansatte i Trondheim og Stjørdal – så tusen hjertelig takk til dere!

En siste takk vil jeg rette til moren min, som korrekturleste oppgaven min i siste liten, og til Lasse Amundsen, som sendte over noen ville blinkskudd fra skatemiljøet i Trondheim rett før innlevering. Takk for at dere hjalp meg med å sette prikken over i'en helt på tampen her.

Håper oppgaven kan være til inspirasjon til deg som leser. God lesing!

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING.....	11
1.1 Valg av tema og problemstilling.....	14
1.2 Studieområde.....	14
1.3 Oppgavens oppbygning.....	15
1.4 Ordforklaringsliste.....	16
2.0 SKATING: FRA “BAKRUSSPORT” OG FORBUD TIL TOPPIDRETT OG SKATEPARKUTBYGGING.....	17
2.1 Skating.....	17
2.2 Skateparker.....	23
2.3 Skating i Trondheim og Stjørdal.....	24
2.4 Avslutning.....	26
3.0 BYPLANLEGGING, AFFEKT OG PERFORMATIVE BYROM.....	27
3.1 Modernistisk byplanlegging.....	27
3.2 Postmodernistisk byplanlegging.....	29
3.3 Offentlige byrom, demokrati og interaksjon i byrommet.....	32
3.4 Affekt og affektiv urbanisme.....	36
3.5 Performative byrom.....	38
3.6 Avslutning.....	41
4.0 PLANLEGGINGSSTRATEGIER TRONDHEIM OG STJØRDAL KOMMUNE.....	43
4.1 Trondheim kommune.....	43
4.2 Stjørdal kommune.....	45
4.3 Trondheimsregionen.....	46
5.0 METODE.....	49
5.1 Innsamling av datamateriale.....	49
5.2 Intervju som metode.....	52
5.3 Refleksjoner rundt intervjusituasjonene.....	53
5.4 Analyse av datamaterialet.....	57
5.5 Forskningskvalitet.....	59
5.6 Forskningsetikk.....	61
6.0 EMPIRI OG ANALYSE.....	65
6.1 Hva skating er for skaterne.....	67
6.2 Skating skaper aktivitet hele dagen.....	74
6.3 Skating stimulerer til sosial aktivitet.....	81
6.4 Planlegging for skatere i bybildet.....	91
6.5 Oppsummering.....	100
7.0 DRØFTING.....	101
7.1 Skatekultur og affektiv urbanisme.....	101
7.2 Skateparker som inkluderende oaser og forventningsskapere.....	103
7.3 Kan det planlegges for performative byrom?.....	106
8.0 AVSLUTNING.....	113
9.0 REFERANSER.....	115

Figurliste

Figur 1 - Kronprinsparet på besøk i skateparken i Stockwell, London. Foto: Stein Bjørge, 2023.....	12
Figur 2 - Tony Alva skater i tørrlagt basseng. Foto: Alva, 2022	18
Figur 3 - Gro Harlem Brundtland på rullebrett samme år forbudet ble opphevet. Foto: Bjørn-Owe Holmberg, 1989.....	20
Figur 4 - Skatestoppere. Foto: Bob Kronbauer, 2022.....	21
Figur 5 - Skatestoppere. Foto: Bob Kronbauer, 2022.....	21
Figur 6 - Trondheim ordfører under åpning av Regnbueparken. Foto: Runa Green, 2023	25
Figur 7 - Åpning av Regnbueparken. Foto: Runa Green, 2023	25
Figur 8 - Skaterampe i Olav Trygvasons gate i Trondheim. Foto: Stein Fjesme, 1989	26
Figur 9 - Skaterampe på Erkebispesgården. Foto: Leif Knutseth, 1989	26
Figur 10 - Drabantby på Saupstad i Trondheim. Foto: Carl-Erik Eriksson, 2016.....	28
Figur 11 - Strøget, før og etter fotgjengere. Foto: Jan Gehl, 2000.	30
Figur 12 - Skatere i Trondheim Foto: Lasse Amundsen.....	67
Figur 13 - Foto: Lasse Amundsen.....	71
Figur 14 - Foto: Lasse Amundsen.....	71
Figur 15 - Foto: Lasse Amundsen.....	76
Figur 16 - Foto: Lasse Amundsen.....	78
Figur 17 - Foto: Lasse Amundsen.....	82
Figur 18 - Foto: Lasse Amundsen.....	88
Figur 19 - Foto: Lasse Amundsen.....	88

1.0 Innledning

I fjor sommer ble trønderen Daniel Knutzen presentert som “Norges ukjente OL-håp” i Aftenposten (Skjellum & Ness, 2022). Han driver med skating, og har nærmest vokst opp i Trikkestallen skatehall i Trondheim. Drøye ti år før Daniel ble født, var det faktisk forbudt å skate i Norge (Zaheer et al., 2019). Skating kom til Norge fra USA på 70-tallet, og ble den gang sett på som en trussel mot samfunnets moral og verdier. Politikerne skyldte på det potensielle skadeomfanget aktiviteten kunne føre med seg, og som eneste land i verden hadde Norge totalforbud mot skating i 11 år (Helgerud, 2022). Bak utsagnene om forbud grunnet skadeomfang og av helsemessige årsaker, var det en moralsk panikk som hadde oppstått mot aktiviteten, hvor frykten var at skating kunne være en trussel mot samfunnets moral, verdier og system (Helgerud, 2022). Skating var en subkultur overfor norsk tradisjonell idrett, og motarbeidet funksjoner som institusjonalisering og systematisering (Tjønndal et al., 2019). Det oppstod som en livsstilsidrett, med mål om å utfordre, utforske og dokumentere (Borden, 2001), og tradisjonelt sett har livsstilsidretter som skating, motsatt seg samfunnets organiserte regler og tanker om hvordan idrett skal foregå (Tjønndal et al., 2019). Norsk organisasjon for rullebrett (NORB) har ikke vært en del av Norges idrettsforbund (NIF), og skateboard har ikke vært å regne som en organisert idrett i Norge før nylig: “Dette setter skateboard i en unik situasjon sammenlignet med lignende livsstilsidretter i Norge, siden både surfing og snowboard har vært en del av NIF-systemet i flere år” (Tjønndal et al., 2019, s. 90). I 2017 slo NORB seg sammen med Norges Snowboardforbund (NSBF), og ble til Brettforbundet – et felles forbund for skating, snowboarding og surfing i Norge (Brettforbundet, 2017), og i sommer-OL i Tokyo sommeren 2021, var skating på OL-programmet for første gang i historien (Merrell, 2022). På veien mot OL-gren har også skating vært utsatt for nettopp de prosessene som livsstilsidretter gjerne motsetter seg på veien mot profesjonalisering, kommersialisering og spesialisering av aktiviteten (Tjønndal et al., 2019). Samtidig har skating som OL-gren vært med på å fremheve skating som aktivitet, og flere har fått øynene opp for skating (Merrell, 2022). Det er ikke lenger bare sett på som en ungdomskultur for ungdom som faller utenfor det organiserte systemet og søker spenning og identitet, men toppidrettsstatusen skating har fått, har som følge at du har en mulighet til å bli best i verden i skating som idrett – foran hele verden. Med idrettens funksjon som politisk verktøy for nasjoner (Tjønndal et al., 2019), er det klart at det må planlegges og lages arenaer hvor skateboardtalenter som Daniel fra Trondheim kan dyrkes for å sikre nasjonen OL-medaljer.

Figur 1 - Kronprinsparet på besøk i skateparken i Stockwell, London. Foto: Stein Bjørge, 2023.

Den 1. mars 2023 publiserte Aftenposten en artikkel om kronprinsparet på besøk i Englands eldste skatepark i Stockwell i London – som nå er blitt fornyet av det norske firmaet Betongpark (se figur 1) (Hallgren & Bjørge, 2023). Skateparken beskrives som “et viktig samlingspunkt for ungdom i den tettbefolkede bydelen”, og det at det norske firmaet leverer skateparker til Storbritannia, beskrives som en del av den norske eksportnæringen og et “industrieventyr” (Hallgren & Bjørge, 2023). Nå bygges det ut betongparker som aldri før i Norge (Betongpark, 2023b).

Politikerne så i 1978 seg nødt til å innføre forbud mot aktiviteten (Helgerud, 2022), men i dag ønsker politikerne å planlegge for skating i byrommet. Betongpark startet opp i 2012, og har siden den gang bygget over 100 skate- og aktivitetsparker, hvor rullende aktivitet er hovedformålet, i betong rundt omkring i Norge (Betongpark, 2023b). Parkene skapes gjennom tverrfaglig samarbeid med bl.a. kommuner, politikere, arkitekter, ildsjeler og byplanleggere, og formålet med parkene er å skape aktivitet, samt å skape møteplasser for innbyggere i nabolag og i byer (Betongpark, 2023b). Tromsø kommune skal bruke 24 millioner kroner på å bygge ny skatepark (NRK Troms og Finnmark, 2022), på Jordal i Oslo har den opprinnelige skateparken fra 1999 fått nytt liv ved at den gamle skateparken i tre er

blitt byttet ut med 2500 kvadratmeter med betong (Borgersrud, 2022), og sommeren 2022 åpnet Fosseparken skate- og aktivitetspark midt i sentrum i Hønefoss (Visit ØstNorge, 2023). At skating har fått toppidrettsstatus, kan være en av faktorene til at det bygges arenaer for skating som aldri før. En skatepark kan føre til aktivitet, noe man fra et folkehelseperspektiv ser positivt på. Men det finnes også andre faktorer som gjør at skating kan være ønsket i bybildet, tross ryktet det har på seg for å være støyete og at det produserer hærverk (Borden, 2001). I artikkelen hvor kronprinsparet er på besøk i skateparken i England, nevnes blant annet skateparkens sosiale funksjon (Hallgren & Bjørge, 2023). Hva er det som har gjort at planleggingspolitikken har tatt en helomvending angående skating, annet enn at det er blitt en OL-gren? For å forstå hvorfor politikere i dag ønsker å bygge skateparker i sine kommuner, og samarbeider med skatere angående utforming av byrom, er det nødvendig å se det i sammenheng med byplanlegging som fag.

Med den stadig økende urbaniseringen, er urban geografi blitt et eget felt i geografien (Jonas et al., 2015). Vi er 8 milliarder innbyggere i verden, og mer enn halvparten av disse bor i dag i byer (FN, 2023). Urbanisering er prosessen hvor folk flytter fra landsbygda til mer urbane strøk, gjerne i sammenheng med arbeidssøking, studier eller andre muligheter man kan finne i byene kontra på bygda. Urbanisering skjer i dag raskere enn før, og det er forventet at nærmere 70% av verdens befolkning vil være bosatt i urbane strøk innen 2050 (FN, 2023). I Norge bor mer enn 80% av innbyggerne i byer og tettsteder (Haug, 2019).

Planleggingsstrategier forandres stadig (Røe, 2019) – fra å lette på trykket i bykjernen ved å spre bebyggelsen til drabantbyer og hagebyer i etterkrigstiden, til å nå planlegge for at folk skal flytte inn til bykjernen igjen (Bergsli et al., 2019). Byplanleggingsidealet er å bygge kompakte og bærekraftige byer, som skal tiltrekke seg kloke hoder som kan være med på å gjøre byene enda smartere og mer attraktive (Bergsli et al., 2019; Røe, 2019). Bevaring av rekreasjonsområder og offentlige rom som demokratiske arenaer for byens innbyggere ses på som svært viktig, samtidig som entreprenørpolitikken og den kapitalistiske bypolitikken stadig fører med seg kommersialisering og privatisering av byrom (Bjerkeset, 2015). Det planlegges for innbyggerne i byen, men det planlegges også for å få flere innbyggere til byen. Disse planleggingsstrategiene kan komme litt i skvis med hverandre, da det gjerne er slik at de menneskene som byene ønsker seg, gjerne ikke gjenspeiles i alle de innbyggerne som er byen i dag (Hanssen, 2015). Innbyggerinvolvering blir sett på som en viktig faktor for å lykkes med byplanleggingen, men planleggingsstrategien om den kompakte by, som allerede er utarbeidet nøye av arkitekter, planleggere og politikere, ser ut til å sikre bærekraftige byer

sosialt, økonomisk og miljømessig (Hanssen et al., 2015). Gradvis utbygging og dårlig informasjon kan gjøre det vanskelig for innbyggere å vite hvor og når de kan delta for å involvere seg i planleggingen. De offentlige byrommene har historisk vært de viktigste arenaene for å sikre demokrati i byer (Hanssen et al., 2015). I byens offentlige rom, får byens innbyggere mulighet til å forlate sin individuelle sfære for å samhandle med andre i samfunnet, og byrommene tjener ulike formål; fra nødvendige områder for luft og bevegelse, til områder for lek, estetiske opplevelser, politiske demonstrasjoner, konflikter og markedsføring (Bergsli et al., 2019). Utformingen av et offentlig rom, har verdi og betydning for hvordan de offentlige rommene brukes og oppleves av samfunnet.

1.1 Valg av tema og problemstilling

Uansett om det planlegges for dagens innbyggere, eller for ønskelige innbyggere, er det noen faktorer som man begynner å se viktigheten av i byene: levende byrom, spontanitet og affektive krefter i byrommet (Pløger, 2019). Byenes arkitektur og urbane design skal utformes for å vekke lyst og følelser i de som oppholder seg i byrommene, og festivaler, pop-up-hendelser, gatekunst og generelt litt “fuzz” og ting som skjer, er med på å eventalisere byrommet og skape opplevelser for brukerne. Byrommene skal sørge for å skape atmosfærer og stemninger som gjør at folk søker til disse byrommene (Pløger, 2019). Affektiv urbanisme og performative byrom er konsepter som har dukket opp i planleggingsstrategier, for å skape attraktive byrom. Disse konseptene går på å ta hensyn til menneskers følelser og opplevelser i utformingen av byrom, samt skape byrom som aktivt bidrar til å forme opplevelsene og handlingene til de som oppholder seg i byrommet (Pløger, 2019; Pløger, 2017; Aspen, 2021).

I denne oppgaven ønsker jeg å se på hva slags rolle skating spiller i et bybilde, og problemstillingen for denne oppgaven lyder dermed slik:

Hvordan kan skatekulturen bidra til affektiv urbanisme? Kan det planlegges for performative byrom?

1.2 Studieområde

For å studere problemstillingen, har jeg begrenset studieområdet til Trondheim og Stjørdal kommune i Trøndelag. Dette er gjort basert på egen kjennskap til at det er skatemiljø i begge kommuner. Her er det også bygget skateparker i nyere tid, hvor Stjørdal kommune har hatt betongpark i flere år, mens det i løpet av forskningsperioden min ble bygget stor betongpark

sentrumsnært i Trondheim. Etter kommunesammenslåinga med Trondheim og Klæbu, har Klæbu skatepark, som også er betongpark, vært en del av Trondheim kommune. Med utgangspunkt i at det er et utbredt skatemiljø i kommunene, og at det er planlagt og bygget ut store betongparker med hensyn til skatemiljøet, så jeg på kommunene som gode og egnede caser for problemstillingene mine. Under forskningsperioden, var jeg selv bosatt i Trondheim, og jeg så det dermed som hensiktsmessig å velge studieområder i nærheten, for å sikre at prosjektet lot seg gjennomføre.

1.3 Oppgavens oppbygning

I første del av oppgaven vil bakgrunnsinformasjon og teoretisk rammeverk bli presentert. Denne delen er delt i tre, hvor første del, kapittel 2, omhandler skateboard. Her presenteres blant annet historien rundt skating, samt teorier om hvordan skating er med på å skape, påvirke og forandre arkitekturen i byrom. Jeg vil også ta for meg historien rundt skateparkutbygging, samt forsøke å gi et bilde på hvor det skates i Trondheim og Stjørdal kommune i dag. Et innblikk i skatekulturen og aktivitetsmønster er viktig for å forstå hvordan skatekulturen kan bidra til affektiv urbanisme.

Etter kapittelet som omhandler skating, kommer kapittel 3 hvor det teoretiske rammeverket presenteres. I dette kapittelet redegjør jeg for hvordan byplanleggingsstrategiene og byplanidealene har forandret seg de siste hundre årene, og kommer etterhvert til hvilke strategier som gjelder for dagens byplanlegging. Klima og bærekraft legger press på planleggere og andre aktører til å utvikle grønne og miljøvennlige byer. Dette, i tillegg til entreprenørpolitikk og kapitalisering, legger igjen press på offentlige områder som benyttes av innbyggere og besøkende, og for å forstå hvorfor det er viktig å bevare disse, vil jeg derfor legge vekt på viktigheten og betydningen av offentlige rom og demokratiske arenaer i byer i dette kapittelet. Etter at planstrategier og betydningen av offentlige rom er blitt redegjort for, vil jeg endelig komme inn på temaene som skal være hovedfokus i denne oppgaven: affektiv urbanisme og performative byrom.

Etter kapittelet med teoretisk rammeverk, vil jeg i et eget, lite kapittel presentere noen av de gjeldende planleggingsstrategiene til Trondheim og Stjørdal kommune, før det i kapittel 5 blir redegjort for metodebruken i oppgaven. I metodekapittelet presenteres metode bak datainnsamling, samt refleksjon rundt innsamling, behandling av data, forskningskvalitet og –

etikk. Ut i fra datainnsamlingen gjort i forbindelse med oppgaven, har jeg generert et stort empirisk materiale som veier tungt i denne oppgaven. Observasjoner og intervjuer gjennomført med skatere og informanter fra begge kommuner, har dannet grunnlaget for hva oppgaven skal handle om og hvordan den skal formes. Den empiriske dataen vil presenteres i kapittel 6. Dette er et analysekapittel hvor empirien får skinne, samtidig som den knyttes til bakgrunnsinformasjon og teori som presenteres i kapittel 2,3 og 4. Videre skal dette analysekapittelet gi grunnlag for å drøfte rundt problemstillingene til oppgaven i kapittel 7. Kapittel 7 er det siste kapittelet før oppgaven rundes av, og her går jeg i dybden på problemstillingene, og syr sammen teori og empiri for å finne ut av om skatekulturen kan bidra til affektiv urbanisme, og om det kan planlegges for performative byrom.

Før jeg avslutter kapittel 1, vil jeg legge ved en liten ordforklaringsliste med noen gloser i tilknytning til skating som det kan være greit å kunne når resten av oppgaven skal leses.

1.4 Ordforklaringsliste

Streetskate: Skating hvor byens eksisterende arkitektur brukes.

Parkskate: skating i park som er spesialbygget for skating.

Rampe: Element brukt i skating for å skate i vertikale baner for å utføre triks og manøvrer i lufta.

Rail: Stålrør man sklir bortover på.

Bowl: Element i skatepark som likner et tomt svømmebasseng.

Ledge: Bokselement i skatepark som krever at du tar en ollie for å komme opp, da også med mulighet for å bruke kantene på boksen.

Ollie: Et triks hvor skater og rullebrett kommer opp i lufta uten bruk av hender.

Kickflip: Et triks hvor rullebrettet poppes opp i luften og spinner en runde i det skateren hopper.

Scoot: Sparkesykkel.

BMX: En gren innenfor sykkelporten hvor det "hermes" etter motocross, vet at det bl.a. utføres triks i lufta.

2.0 Skating: Fra “bakrussport” og forbud til toppidrett og skateparkutbygging

For å kunne finne ut av hvordan skatekulturen kan bidra til affektiv urbanisme, må jeg først ta deg gjennom en ordentlig presentasjon av skating: hvordan skating oppstod, hva det forbindes med og hvordan skating utøves i dag.

2.1 Skating

Skating oppstod på 1950-tallet i USA (Powell & Borge, 2006), og selve rullebrettene ble først utviklet som et mindre og lettere alternativ til sparkesykkelen, og brukt som fremkomstmiddel i California (Borden, 2001). De første rullebrettene var vanskelige å manøvrere, men etterhvert ville surferne også benytte seg av rullebrettene for trening på land når havet var flatt, og rullebrettene utviklet seg. I 1962 var skating som aktivitet spredt fra California til Nevada og øst-kysten i USA, samt surfesteder i England og Wales, og innen 1964, var aktiviteten spredt i hele USA. Aktiviteten fortsatte i hovedsak som et fenomen fra strandbyene i California (Borden, 2001). Helgerud (2022) forteller om første gang skateboard ble nevnt i en norsk avis – i 1975:

Dagbladets USA-korrespondent kunne da fortelle om lokal ungdom som rullet rundt på små brett med påskrudde rulleskøytehjul. Deretter la journalisten ut om hvordan “denne galskapen” de siste årene hadde spredt seg som en pandemi fra Californias strender til hele USA.” (Helgerud, 2022)

Det ble den gang beskrevet som en “bakrussport” i norske aviser (Helgerud, 2022), men Borden (2001) beskriver skating som noe mer komplekst enn som så. Skating som i dag er globalt spredt med flere titalls millioner utøvere, var opprinnelig noe som oppstod lokalt med en grunnleggende interesse for gatenes muligheter. Det er en aktivitet som krever et brett, men når aktiviteten utføres, er det som om brettet og kroppen er ett. Det er en aktivitet som krever stor innsats, men som gir lite gevinst. Skating er svært visuelt, men det ligger enormt med teknikk, ferdigheter og trening bak det visuelle. For mange utøvere er skating blitt en komplett og alternativ livsstil, selv om det for mange er sett på som en lekeaktivitet for barn (Borden, 2001). Fra midten av 1970-tallet blomstret skatinga ordentlig, og det ble bygget parker for skating, millioner av mennesker over hele verden begynte å skate, og de beste skaterne ble kjendiser og var med i reklamer o.li. (Powell & Borge, 2006).

Figur 2 - Tony Alva skater i tørrlagt basseng. Foto: Alva, 2022

Rullebrettene ble først brukt som transportmiddel, men etterhvert begynte skaterne å oppdage andre muligheter i byrommet, og startet å bruke byrommet på mer bevisste og innholdsrike måter (Borden, 2001). De første moderne skaterne, var hovedsakelig surfere, og skatestilen og -teknikken ble preget av dette. Kroppen, skateboardet og underlaget skal samhandle, og bevegelse og kroppsbeherskelse utgjør en viktig faktor for å mestre skating. En hevelse i asfalten, ble sammenlignet med en bølge i havet. På den måten kunne byen ses på som “skaternes hav”, og det å bruke byrommene som skatearena, ble en slags urban unnslippelse. Skating ble en aktivitet som ga utøverne en følelse av frihet og kreativitet kontra dagliglivets rutiner og begrensninger. I tillegg til dette, var også skating en annen måte å forholde seg til byrommet på, ved at byrommenes arkitektur og design ble brukt på andre måter (Borden, 2001). Skaterne jaktet etter spennende byrom, og “[t]ørrlagte svømmebasseng, nedlagte lekeplasser, rekkverk og trapper ble nye, populære utfordringer” (Powell & Borge, 2006, s. 9). Skatere som Tony Alva (se figur 2), Stacy Peralta og Jay Adams er blant pionerene for skatestilen og -kulturen slik vi kjenner den i dag (Kroglund, 2015). I tomme basseng i California, viste de frem en ny og mer aggressiv skatestil, og var de første som forlot

bassengkanten for å utføre triks i luften (Kroglund, 2015). Kroglund (2015, s. 38) skriver at “streetskatingens sjel [er] å finne nye elementer i bybildet som kan overvinnes med brettet. Og filme det. Eller ta bilder og skrive om det. Dokumentere det”. Skaterne tar for seg den fysiske arkitekturen i byrommet, og svarer på denne med dynamisk tilstedeværelse, og “[skateboarding] is, therefore, architecture, not as a thing, but as production of space, time and social being” (Borden, 2001, s. 1). Med dette poengterer Borden at skating er mye mer kompleks enn bare aktiviteten, ved at utøvelse av skating i tillegg til å skape aktivitet, former og skaper rom og sosiale relasjoner. Det handler om å bruke byrommet til å skape sin egen skate-kultur, og denne kan igjen være med på å påvirke og endre det offentlige rommet. Ved å utøve skating som praksis, kan utøverne være med på å skape og å transformere miljøet rundt seg, og skating kan dermed ses på som en type arkitektur. Skapelse av tid og sosiale relasjoner gjennom skating, kan foregå ved at det skapes en fellesskapsfølelse skaterne i mellom, og at skating som aktivitet inkluderer en mangfoldig gruppe med mennesker, som igjen kan være med på å bryte ned sosiale barrierer. Tiden skapes ved at utøverne bruker tiden på noe de ønsker å drive med (Borden, 2001).

I 1977 kom skateboardet til Norge (Helgerud, 2022). Borden (2001) forteller at skating stadig blir undertrykt og lovfestet mot, og allerede i 1978 ble et midlertidig forbud mot å selge, reklamere for og å bruke skateboard innført av Statens forurensingstilsyn (Helgerud, 2022). Senere samme år, ble forbudet gjort permanent av Stortinget (Zaheer, 2019). Dette er den kraftigste motstanden mot skating blant vestlige, frie land på 80-tallet (Kroglund, 2015). Forbudet i Norge ble innført for å unngå at skaterne skulle skade seg selv eller andre ved utøvelse av aktiviteten, og oppstod i en slags “moralsk panikk” (Helgerud, 2022). Moralsk panikk er et begrep som ble innført av sosiologen Stanley Cohen i 1972, og er en utbredt frykt for at noe skal være en trussel mot verdier, sikkerheter og interesser i samfunnet (Crossman, 2019). Moralsk panikk er ofte sentrert mot marginaliserte samfunnsgrupper, og trekker ofte på kjente stereotypier og forsterker disse. Aktørene som er med på å spre og å opprettholde moralsk panikk, er drevet av politikere, og moralsk panikk fører gjerne med seg lovendringer og nye retningslinjer (Crossman, 2019), slik som i dette tilfellet. Trosset man forbudet mot rullebrett i Norge, kunne man få bøter og rullebrettet kunne inndras (Zaheer, 2019). Det å ville være i aktivitet og skate dagen lang, ble sett på som kriminalitet, og politiet kom langt uti skogen med blålys for å beslaglegge brett og bøtelegge skatere (Kroglund, 2015). Skatere motvirker gjerne lovforbud og undertrykkelse gjennom kreativitet (Borden, 2001), og i Norge bygde skaterne egne ramper, og fikk venner og familiemedlemmer som var ute og reiste til å

smugle med seg rullebrett inn i Norge (Zaheer, 2019). Noen begynte å lage sine egne rullebrett, og det ble bygget ramper ute i skogen, hvor noen av disse igjen ble malt med kamuflasjefarger (Helgerud, 2022). Skaterne som holdt på under forbudet, fikk kjeft og trusler, og var nøye med å gjemme brettene sine da politiet dukket opp. I april 1978, samme år som totalforbudet mot skating ble iverksatt, samlet 96 skatere seg sammen og stiftet Norsk Organisasjon for Rullebrett (NORB) (Tjønndal et al., 2019). Da NORB ble stiftet, var hovedformålet å jobbe mot totalforbudet som kom mot skateboard, men etter at forbudet ble opphevet bestod NORB som den norske interesseorganisasjonen for skateboard (Tjønndal et al., 2019). I 1984 ble det åpnet for dispensasjon for import av rullebrett privat dersom du var med i en organisert klubb, men skating i offentlig rom forble forbudt helt til mai 1989 (Helgerud, 2022). Gro Harlem Brundtland, som var statsminister den gang, mente at forbudet var nødvendig da det kom, men at det nå var flott å se ungdom la seg engasjere “i noe som krever dristighet og pågangsmot” (se figur 3) (Helgerud, 2022). Etter dette blomstret skatingen veldig i Norge, men selv om forbudet ble borte, er det fortsatt mange skatestoppere, som bolter og metallbiter strategisk plasser på f.eks. benker og gelendre, som skal hindre skating på elementer i byrommet (Kroglund, 2015).

Figur 3 - Gro Harlem Brundtland på rullebrett samme år forbudet ble opphevet. Foto: Bjørn-Owe Holmberg, 1989

Den skepsisen som oppstod mot skating, ikke bare i Norge, men også i opprinnelseslandet USA og andre steder, handlet mye om det kulturelle gapet mellom den uorganiserte ungdomskulturen som skaterne hadde og det organiserte voksensamfunnet (Kroglund, 2015). Skating vokste frem som en subkultur, og som andre subkulturer, forsøker utøverne å skille seg fra etablerte grupper som f.eks. voksne og familien, ved å bl.a. være opposisjonelle og approprierende for byen ved at det destabiliserer den eksisterende kulturen i byrommet (Borden, 2001). Dette innebærer også å bruke ikke-tradisjonelle måter å organisere seg på, lage skateboard-ramper og -parker hvor bruken av elementene ikke alltid er like lett å tyde, og å være kreativ og original på en måte som utnytter skatingens status som en marginal subkultur (Borden, 2001). Skating og andre livsstilsidretter ses ikke bare på som en subkultur, men også som motkultur overfor tradisjonell idrett (Tjønndal et al., 2019).

Figur 4 - Skatestoppere. Foto: Bob Kronbauer, 2022

Figur 5 - Skatestoppere. Foto: Bob Kronbauer, 2022

Blant argumentene for forbud mot stedlig skating i dag, er skader på eiendom som f.eks. hærverk og støy blant noen av de som brukes (Kroglund, 2015). Forbudsskilt og skatestoppere (se figur 4 og 5) gjør det tydelig at skatere, tross forbudets opphevelse, ikke er ønsket overalt, og de blir fortsatt kastet bort og jaget noen steder, slik som før i tiden. En av landets fremste streetskatere, Henrik Lund, sier:

Et artig paradoks er jo at disse skatestoppere er tenkt som beskyttelse, slik at ikke benkene og gelendrene skal bli “herpa” av skaterne. Men så er det jo nettopp det man gjør med disse skatestopperne; man “herper” byen med stygge bolter for å unngå at byen skal bli “herpa”. (Kroglund, 2015, s. 48).

Kroglund (2015) skriver at “[s]kateboard-kultur står for frihet, og frihet kan være et utgangspunkt for kreativitet og nyskaping” (s. 45). Skatingens marginale posisjon i samfunnet, er det som gjør at den fungerer som et historisk ytre til arkitektur, og “[...] skateboarding helps to rethink architecture’s manifold possibilities” (Borden, 2001, s. 1). Det kan forklares ved at skaterne tar for seg den fysiske arkitekturen i byrommet, og svarer på denne med dynamisk tilstedeværelse. Borden (2001) beskriver skaternes aktivitet – og i hovedsak de som skater street – som en kritikk av arkitekturen, i tillegg til kritikk mot etablert kultur og autoriteter. Skatere blir ofte portrettert som en trussel mot den kapitalistiske konstruksjonen som det offentlige rom hviler på (O’Keeffe & Jenkins, 2022). Med nyliberalismens byutvikling, er det offentlige rom blitt en vare, og et sted for informasjon, handel og kapital, noe som bestemmer hvordan rommet blir styrt, og dette vil jeg komme nærmere inn på i neste kapittel som omhandler byplanlegging. Men skaterne uttrykker en opposisjon mot denne ideen av byrommet, og deres aktivitet i byrommene står i kontrast til hvordan bruken av nyliberalistiske byrom er ønsket at skal være (Borden, 2001). Det skal foregå produksjon og forbruk i byrommene, og dette er det sjelden at ungdom bidrar til (O’Keeffe & Jenkins, 2022). Skating er i hovedsak forbundet med ungdom og ungdomskultur, tross store aldersforskjeller i dag. Dermed designes ikke nødvendigvis byrom for at ungdom, og her også skatere, skal oppholde seg der (O’Keeffe & Jenkins, 2022). Borden (2001) mener at skaterne er med på å vise frem at byen er et sted for lek og aktivitet, ikke bare for handel og arbeid. Han mener at dette er noe som ikke kan stoppes av planleggere eller arkitekter, og at det derfor heller må innarbeides og ses på som muligheter i byrommene (Borden, 2001).

På 70-tallet begynte planleggingen rundt skatere i bysentrum fra øvrige hold (Kroglund, 2015). Malmö er en av byene som har fått stempel som “a uniquely skateboarding-friendly city” (Book & Edén, 2021). Her er det blant annet bygget ut flere skateparker, skatetilpassede byrom, og de har en egen videregående skole for skating. Dette har både vært bra for skaterne i byen, det har gjort at skatere kommer som tilflyttere til byen, samt at det har gitt andre fordeler i form av turisme og markedsføring. Idrett er brukt som markedsføring flere steder i verden (Book & Edén, 2021), men i følge Borden (2001) er skating mer enn en idrett. Dermed kan det se ut som at Malmö har en stor markedsføringsfordel og drar nytte av å legge mye av markedsføringen rundt skating (Book & Edén, 2021). En annen by på den andre siden av verden, Melbourne i Australia, utviklet en egen plan for skating i byen i 2017 (O’Keeffe & Jenkins, 2022). Denne planen ble utviklet i et ønske om å være verdensledende og innovativ

innen skateboardindustrien, og det er utviklet mange områder for skating i byen. Skateparkene skal oppmuntre til skating blant innbyggere, samt fungere som et trekkplaster for turister. Samtidig argumenterer O’Keeffe og Jenkins (2022) for at Melbournes plan for skating, samtidig skal hindre at skating skal foregå på uønskede steder, og at slike planer er med på å regulere skating i offentlig rom, ved at man tar kontroll over skaternes områder. Det er i dag bygget ut skateparker over nesten hele verden (Borden, 2001), og det kan diskuteres rundt dette, og om utbygging for skatere har en baktanke om “kontroll over skaterne”.

2.2 Skateparker

De første skateparkene ble bygget i betong i Los Angeles i California fra midten av 70-tallet og utover (Kroglund, 2015; Borden, 2001). De første skateparkene som ble bygget, bærer preg av at det er profittorienterte aktører som har bygget parker for å dra nytte av skatingens blomstring og popularitet på den tiden. Det er bygget for skating og for skatere, men sjeldent i samråd med skatere, og disse skateparkene bærer dermed preg av litt rare proporsjoner i forhold til hva skaterne ønsket seg (Kroglund, 2015). Andelen skateparker vokste raskt, og i USA dukket det tidlig opp skateparker i California, Florida og Arizona, og “[b]y 1982 over 190 skateparks had been built in the US accross at least 35 states [...]” (Borden, 2001, s. 68). Design og konstruksjonsmetode utviklet seg raskt, og mot slutten av 70-tallet ble skateparkene bygget mer med hensyn til skaterne. De første skateparkene som ble bygget, mente mange skatere at hadde dårlig overflate og design som var ufunksjonelt, og dette førte til mykere elementer, overganger og former i den nyere utbyggingen av skateparkene. I England ble det også bygget skateparker mot slutten av 70-tallet, og den første store skateparken her med bl.a. “bowls” åpnet i London i 1977 (Borden, 2001).

Mens skateparkutbyggingen foregikk og eskalerte rundt i verden, ble det innført skateforbud i Norge (Helgerud, 2022). I Norge var det dermed ingen entreprenører som tok på seg oppdrag som gikk på utbygging av skateparker på denne tiden, og skaterne var selv nødt til å snekre elementer som kunne brukes til skating (Helgerud, 2022). På starten av 80-tallet, ble flere av skateparkene i USA stengt, da byggherrene bl.a. innføre inngangspenger for å finansiere deler av utbyggingen (Borden, 2001). Inngangspengene førte til motstand fra skaterne, og de fant seg andre steder å skate. På slutten av 1970-tallet og starten av 1980-tallet var det også en nedgang i populariteten rundt skating, som de etablerte skateparkene led tap av. Da leiekontraktene til skateparkeiere gikk ut, ønsket utviklere mer lønnsom bruk av de store områdene. En av skateparkene ble til et stort hotellkompleks, mens en annen park ble til en

McDonalds-restaurant. Som svar på de skiftende arkitektoniske forholdene, fokuserte skaterne stadig mer på arkitekturen ved den offentlige gaten igjen fremfor skateparker. (Borden, 2001). Denne down-perioden rundt skating, førte til at flere av skateparkene som var blitt bygget opp, ble revet, og skaterne begynte å lage sine egne ramper i tre. Fra “down”-perioden på starten av 80-tallet og frem til 2000-tallet var treramper den gjeldende elementkonstruksjonen innenfor skating, og dette ble brukt i bl.a. X-games og liknende. Skateparker konstruert i betong, ble populært igjen på 2000-tallet, hvor skaterne selv var med på å utforme og designe parkene (Kroglund, 2015).

I 1989 oppheves forbudet i Norge, og den første store skateparken blir bygget i Stavanger samme år (Session, 2023). I 1997 ble det bygget utendørs skatepark med elementer i både tre, betong og asfalt (Kroglund, 2015), og skateparker dukket opp flere steder i landet. Det å bygge i betong, har fordeler fremfor treramper ved at de er mer støydempende, har lengre levetid – og spesielt i Norge som er utsatt for mye vær og vind – og det er et element som gjør at rullebrettene ruller raskere og har god gripeevne (Kroglund, 2015).

2.3 Skating i Trondheim og Stjørdal

Trondheim har akkurat fått Norges nest største betongpark designet for skating og rullende aktivitet (Helle, 2022). Den er på 3500 kvadratmeter og plassert i Regnbueparken ved Stavne bru, og den offisielle åpningen av parken ble avholdt 2. Mai (Betongpark, 2023a).

Trondheims ordfører Rita Ottervik (se figur 6) klippa snora, etterfulgt av aktivitet i form av skate, scoot og BMX (se figur 7). Før dette, var Trondheims største skatepark i betong i Klæbu (Skjesol & Svaan, 2020). Parken i Klæbu stod ferdig i 2020, og ble bygget på initiativ fra Klæbu Skateforening (KSF). Trondheim Skate Association (TSA) er den største skateforeningen i kommunen, og “klubbhuset” er Trikkestallen på Lademoen (Tverga, 2022). Trikkestallen var opprinnelig et oppbevaringssted for trikkevogner, men ble gjort om til skatehall i 1998. Tre år før dette, ble TSA startet av ivrige skatere i Trondheim. Siden den gang har Trikkestallen bestått som skatehall, men er også åpen for annen rullende aktivitet, som BMX og scoot. Hallen driftes som et samarbeid mellom TSA, som er en frivillig organisasjon, og Trondheim kommune (Tverga, 2022). I tillegg har Trondheim kommune noen mindre anlegg i betong utviklet som nærmiljøanlegg på bl.a. Byåsen og Saupstad (Skjesol & Svaan, 2020).

Figur 6 - Trondheim ordfører under åpning av Regnbueparken. Foto: Runa Green, 2023

Figur 7 - Åpning av Regnbueparken. Foto: Runa Green, 2023

Stjørdal har hatt sin betongpark siden 2016, og da parken ble bygget, ble blant annet skatepark som en integreringsarena og en arena for mestringsopplevelser belyst (Sundøy, 2016). Parken skulle både kunne benyttes og promoteres som et lavterskeltilbud til ungdom, men det ble også bygget i slik standard at det var muligheter for arrangering av Norgesmesterskap her. I 2018 ble det virkelighet (Betongpark, 2023c), og skateparken fikk mye blest og positiv oppmerksomhet fra besøkende da (Sollihaug, 2018). Arrangementet tiltrakk seg 130 deltakere, samt mange besøkende utenom deltakere. Da NM ble arrangert i 2018, gikk skateparken i Stjørdal for å være en av landets flotteste, og lederen for Stjørdal Skateforening (SSF) på den tiden, Hege Thronæs, beskriver den sentrumsnære beliggenheten til skateparken som perfekt (Sollihaug, 2018).

Stjørdal fikk skatepark i betong før Trondheim kommune, men Trondheim er ett av de få stedene i Norge hvor uteområder er blitt tilpasset skaterne uten at det er bygget park (Kroglund, 2015). Utenfor rockemuseet Rockheim i Trondheim, er det tilrettelagt for skatere ved at det bl.a. er lagt stålkanter på benkene og at det er utformet som et bølgelandskap. Stålkantene på benkene kom etter at området var ferdigoppsatt, da arkitektene bak det urbane designet merket slitasje på møblementet. I stedet for å sette opp skatestoppere, forhørte de seg med skatemiljøet og fant en løsning sammen som gjorde at skaterne kunne bruke området uten at det gikk hardt utover elementene i byrommet. Plassen ble i hovedsak ikke bygget for skating eller liknende aktiviteter som BMX og scoot, men da det ble tatt i bruk av disse brukergruppene, ble det heller møtt med dialog og endringer enn med skatestoppere og forbud, da ønsket med plassen var å stimulere til aktivitet og variert bruk (Kroglund, 2015).

2.4 Avslutning

Skating forteller en unik historie om en aktivitet som oppstod i USA som et ungdomsopprør mot samfunnets systemer, og som i dag er en verdensutbredt aktivitet og OL-gren. Som eneste land i verden hadde Norge totalforbud mot skating. Dette berørte også kommunene som er studert i denne oppgaven: Trondheim og Stjørdal. I dag er det blitt bygget store betongparker i begge kommuner, til fordel for skating, men for tretti år siden, var det helt andre boller for skaterne. Samme året som skateforbudet ble opphevet, i 1989, fikk skaterne som hadde holdt på under hele forbudstiden, vist frem triksene sine på ramper i Trondheim (Sande & Venås, 2019). På figur 8 skates det i Olav Trygvassons gate. Her er en av Trondheims beste skatere den gang avbildet: Kai Andersen. På figur 9 er det satt opp en stor rampe på Erkebispegården i Trondheim samme år. Spiret til høyre i bildet er Nidarosdomen. Her fikk Trondheim besøk av amerikanske proffskatere, og Chris Miller er skateren i luften (Sande & Venås, 2019).

Figur 8 - Skaterampe i Olav Trygvassons gate i Trondheim.
Foto: Stein Fjesme, 1989

Figur 9 - Skaterampe på Erkebispegården. Foto: Leif Knutseth, 1989

Selv om forbudet ble opphevet, betød ikke dette at all skepsis knyttet til skating forsvant (Sande & Venås, 2019). Skaterne benytter fremdeles byrom på utforskende og utfordrende måter, og det kan fascinere andre brukere, men det kan også føre til brukekonflikter i bybildet (Kroglund, 2015). Jeg vil senere i oppgaven presentere skaternes syn på interaksjoner med andre i byrommet, men for å kunne diskutere rundt problemstillingene mine, vil jeg først presentere teori knyttet til byplanlegging.

3.0 Byplanlegging, affekt og performative byrom

Urbanisering som begrep handler om at folk samler seg i store, tette og mangfoldige byer over tid (Jonas et al., 2015). Urbanisering representerer og forsterker en arbeidsdeling i samfunnet, og på den måten er urbanisering med på å oppmuntre til systemer, og er avhengig av systemer for varer, transport, handel, markedsføring og regulering som har global utstrekning og innflytelse. Videre er urbanisme et annet begrep som gjerne referere til urbant design, som f.eks. arkitektur. Det handler også om hvordan byens levemåter både former og blir formet av design og utforming av byrommene (Jonas et al., 2015). I dette kapittelet vil jeg ta for meg byutviklingens moderne historie, samt vise til strategier for byutvikling som brukes i dag. Kapittelet vil avsluttes med presentasjon av to aspekt ved dagens byutvikling som denne oppgaven fokuserer på: Affektiv urbanisme og performative byrom.

3.1 Modernistisk byplanlegging

Planlegging kan dreie seg om organiserte aktiviteter rettet mot utvikling av et geografisk område, som f.eks. byer, steder og regioner (Aarsæther et al., 2012, s. 15), og Aarsæther (2012) peker ut tre sentrale kjennetegn ved planlegging som handlingstype: “Planlegging er målretta, framtidorientert og kunnskapsbasert handling” (s. 26). Byplanlegging handler om å håndtere fordelene og ulempene ved byen, og kan utføres ved å utforme bebyggelse, rekreasjonsområder og infrastruktur (Røe, 2019). Tradisjonelt sett har byplanlegging vært arkitekters og ingeniørenes felt (Butenschøn & Kiran, 2021), og gjenspeiler i mange tilfeller de ulike maktforholdene og den sosiale laginndelingen i samfunnet. Byens kjerne med de viktigste begivenhetene var gjerne forbeholdt eliten i samfunnet (Røe, 2019), men fra starten av 1900-tallet ble det større fokus på tverrfaglighet i byplanleggingen som følge av fremveksten av Chicagoskolen (Butenschøn & Kiran, 2021; Rørtveit et al., 2019). Den vokste frem på begynnelsen av 1900-tallet blant en rekke sosiologer, og var et slags felles fundament med byforskning som setter bysamfunn og byliv i sentrum. Den kom som en reaksjon på en autoritær byplanlegging som i liten grad tok hensyn til og fokuserte på de menneskelige handlinger og behov i byene (Rørtveit et al., 2019). Modernismens byplanlegging på slutten av 1800-tallet til midten av 1900-tallet, hadde ambisjoner om å forme samfunnet og skape det gode liv gjennom byplanlegging og –forming (Røe, 2019).

I Norge pågikk den industrielle revolusjon fra midten av 1800-tallet frem til første verdenskrig (Dørum, 2023), men byutviklingen av den industrielle byen ble sett på som umoderne og usunn, og hagebyidealet og funksjonalismen vokste frem som

byplanleggingsidealer i første halvdel av 1900-tallet (Rørtveit et al., 2019). Ønsket med denne type byplanlegging, var å kontrollere byveksten, samtidig som man håndterte de sosiale og miljømessige konsekvensene som fulgte med denne byveksten. Med god byplanlegging, kunne man i tillegg til å dempe misnøye blant de lavere samfunnsklassene, forsøke å unngå politiske opptøyer og omveltninger som konsekvens av forskjellene mellom eliten og de underprivilegerte (Røe, 2019). Hagebyidealet utviklet av Ebenezer Howards, handlet om å kombinere det beste fra bylivet og det landlige (Røe, 2019), og i Norge førte dette til små, landlige hagebyforsteder med eget hus og egen hage (Rørtveit et al., 2019). Arkitekten Le Corbusier mente det var nødvendig “å bygge i høyden for å frigjøre arealer til rekreasjon og avlastning for byens stressede innbyggere” (Røe, 2019, s. 210), og funksjonalismen som vokste frem basert på bl.a. denne ideen, kjennetegnes av en sonedelt byplan tilpasset ulike funksjoner som bolig, arbeidsliv og transport, samt en sikring av grøntareal til rekreasjon. Funksjonalistiske boligområder kjennetegnes med blokker med lys og luft mellom husene (Rørtveit et al., 2019).

Figur 10 - Drabantby på Saupstad i Trondheim. Foto: Carl-Erik Eriksson, 2016

Med de fremvoksende byplanidealene, vokste også en politisk vilje til å gripe inn i planleggingen frem (Røe, 2019). For å håndtere de stadig voksende samfunnsproblemer som utspilte seg i byene, både sosiale og miljømessige, ble det skapt politiske mål, lovendringer og bygging av institusjoner av myndighetene. Byplanleggingsideer som hagebyidealet og funksjonalismen, ble tatt i bruk av myndigheter som ikke stilte seg særlig metodekritisk til

utformingen av ideene. Ideene fungerte godt som mulige løsninger til det de fleste storbyer i Europa slet med på den tiden: boligmangel og dårlige bostandarder (Røe, 2019). I Norge kjennetegnes boligreisningen etter 2. verdenskrig av den storstilte utbyggingen av drabantbyer rundt de største byene (Røe, 2019; Rørtveit et al., 2019). I Trondheim, er Saupstad et resultat av drabantbyutbyggingen (se figur 10). Samtidig vokste kritikken mot hvordan modernistisk byplanlegging og arkitektur var i ferd med å skape ensformige og fremmedgjørende bymiljøer, og at etterkrigstidens byspredning hadde bidratt til ensformige, bilavhengige forsteder. Den storstilte utbyggingen av drabantbyer og hagebyer utenfor bykjernen, førte til at bomiljøene i de indre bydelene forfalt. Samtidig hadde funksjonalismen og hagebyidealet som planleggingsideal ført til en areal- og transportkrevende byvekst, og man så behovet for et mer bærekraftig alternativ (Rørtveit et al., 2019). Masseproduksjonen av drabantbyer skapte på et slags vis større avstand mellom planleggere og beboere, og drabantbyene ble også kritisert for å mangle viktige servicefunksjoner som arbeidsplasser og servicetilbud – noe som gjorde at de ikke kunne regnes som fullkomne bysamfunn (Røe, 2019).

3.2 Postmodernistisk byplanlegging

Kritikken mot den modernistiske byplanleggingen økte og skapte debatter som påvirket byplanleggingen i retning av den funksjonsblandede og “urbane” byen (Rørtveit et al., 2019). Kritikken var ikke bare rettet mot boligbyggeprosjektene, men også mot det modernistiske planleggingssystemets bruk av institusjoner og praksiser (Røe, 2019). Levestandarden for arbeiderklassen økte med modernistisk byplanlegging, men de store saneringene førte også til at opprinnelige bysamfunn måtte vike, og Røe (2019, s. 216) skriver at “[m]ange av protestene dreide seg om bevaring, ikke bare av steder med kulturhistorisk verdi, men også av levende lokalsamfunn eller bysamfunn”.

Jane Jacobs, ideer fra begynnelsen av 1960-tallet om gode bysamfunn, ble viktige for den type byplanlegging vi har i dag (Røe, 2019). Hun var “en av de mest innflytelsesrike modernismekritikerne”, og mente modernismen som skulle redde byene, heller ødela dem (Røe, 2019, s. 216). Ideene hennes går ut på å bevare byens nabolag slik de var før “byplanleggingen” begynte, da byenes virkelige vitalitet ligger i deres mangfold, yrende gateliv, varierende arkitektur og menneskelig skala (Jacobs, 2020). Den danske arkitekten Jan Gehl delte Jacobs syn på viktigheten av mangfold og yrende gateliv, og utviklet en rekke ideer på hvordan byer kunne bygges slik at bylivet både ble stimulert og tatt vare på (Gehl, 2011). Blant ideene var blant annet at byroms utforming skulle oppmuntre til opphold og

aktivitet, og at de derfor måtte utformes med hensyn til dette. Det måtte legges opp til at folk kunne sitte, stå, leke og snakke sammen i det offentlige rom, ved blant annet å bygge trygge gater, benker og oppholdssteder. For at folk skulle bevege seg til fots i byen, var det ikke bare avstand som spilte rolle, men også opplevelsen av ruta. Det måtte dermed legges opp til at fotgjengere både skulle kunne gå trygt, men samtidig bli stimulert på veien. I byer hvor bygningsprosjektene er i beskjedne dimensjoner, gatene er smale og hvor det er små plasser, blir steder og andre brukere av samme sted, opplevd i nær distanse og med betydelig intensitet. Disse byene blir oppfattet som varme, personlige og intime, sammenlignet med byer hvor det bygges i storskala, det er brede gater og store plasser. Gatene i byer bør bygges slik at folk oppholder seg her, fremfor at de skygger unna, og etasjene og det urbane designet på gatenivå bør invitere til opphold, ved at det gir folk et sted å gå til eller noe å gjøre (se figur 11) (Gehl, 2011).

Figur 11 - Strøget, før og etter fotgjengere. Foto: Jan Gehl, 2000.

Kritikken mot den modernistiske byplanleggingen, la grunnlaget for postmodernistisk planlegging, hvor mangfold og variasjon ble et mål ved byutviklingen (Røe, 2019). Siden begynnelsen av 1990-tallet, er det kompakt byutvikling som har vært den anbefalte politikken i Norge (Rørtveit et al., 2019). Den kompakte byutviklingen spiller på ideene til Jacobs og Gehl, og i følge Hanssen et al. (2015) kjennetegnes den kompakte byen “ved å ha

tett bebyggelse (fortetting) med klar grense mot omland, i urbane områder som er bundet sammen ved hjelp av offentlig transport, og hvor innbyggerne har kort avstand mellom bosted, arbeidsplasser og servicetilbud” (s. 13). Fortetting kan foregå ved transformasjon, hvor f.eks. tidligere næringsområder blir til boliger og servicetilbud, ved intensivering av arealbruk, i form av f.eks. innfylling, eplehageutbygging eller økt utnyttelse i allerede etablerte bystrukturer, eller ved ekspansjon, hvor man utvider bebyggelsen ved å ta i bruk ubebygde mark (Hanssen et al., 2015). En kompakt byutvikling viser til en sterk allianse mellom klimamål og økonomisk utvikling (Bergsli et al., 2019), og målet ved kompakt byutvikling, er å få bærekraftige byer – både miljømessig, økonomisk og sosialt (Hanssen et al., 2015). Noe av det som kan være risikoen ved kompakt byutvikling, er at det sosiale aspektet ved byens bærekraft svekkes, og “[d]enne byutviklingsmodellen har derfor bydd på utfordringer når det gjelder kvaliteten på byrom, fordeling av ressurser og innbyggerinvolvering” (Bergsli et al., 2019, s. 36). Ved fortetting av byer, slik som kompakt byutvikling legger opp til, blir hvordan man sikrer sosialt bærekraftig byutvikling svært sentralt. Fortetting kan føre til spenninger mellom tett boligbygging og kvalitet på utendørsrom, og kvalitet på bl.a. infrastruktur, rekreasjonsområder og boligkvalitet er i flere tilfeller blitt fordelt ulikt mellom nabolag og bydeler (Bergsli et al., 2019).

Kritikken mot den modernistiske byplanleggingen handlet også om at planleggingen i stor grad foregikk hierarkisk, og byutviklingen hadde et stort demokratisk underskudd (Røe, 2019). Det ble laget lover som gikk ut på at det ble obligatorisk å trekke inn lokalbefolkningen og berørte i beslutningsprosesser som omhandlet byplanlegging (Røe, 2019), og man så viktigheten av innbyggerinkludering når det kom til planleggingsprosesser og politikkutforming i et stadig mer komplekst samfunn (Hanssen, 2015). Enda så belyst demokrati i planleggingen ble etter den modernistiske byplanleggingsperioden, er det utfordrende å få til medvirkning fra innbyggere i den kompakte byplanleggingsmodellen, og Hanssen (2015, s. 98) trekker frem grunner til at det kan ha seg sånn: “For det første er det her *flere hensyn som konkurrerer* om et begrenset område, enn det er i kommuner med lavere tetthet. [...] I tillegg er *eiendomsforholdet ofte oppstykket*, og fortettingen skjer gjennom en rekke bit-for-bit utbyggingsprosjekter gjennom (detaljerte) reguleringsplaner heller enn mer helhetlige områdeplaner. Kommunen tar erfaringsmessig *ikke en like aktiv pådriverrolle* for å tilrettelegge for medvirkning når utbyggere har ansvaret, som de ville gjort om fortettingen hadde skjedd gjennom en stor kommunedelplanprosess eller områderegulering. Bitvis utbygging medfører dermed at det for innbyggerne blir mer *utfordrende å ha oversikt over*

når man kan delta formelt og reelt. For det tredje så er *aktørbildet med interessenter annerledes* i de ulike formene for fortetting”.

Det kom nye planleggingsidealer og ideer som kritikk mot den modernistiske byplanlegging, og det vokste også frem en entreprenørpolitikk i byplanleggingen (Røe, 2019). I entreprenørpolitikken legges det vekt på innovasjon, og byene kommodifiseres. Byer utvikles slik at de kan konkurrere mot hverandre globalt, og tiltrekke seg arbeidstakere i attraktive bransjer, som forhåpentligvis kan sørge for økt innovasjon igjen i byene (Røe, 2019). Aspen (2005) skriver i sin artikkel om by og byliv i endring at “stadig flere samfunnssektorer og endringsprosesser ser ut til å gripe inn i hverandre”. Dette eksemplifiserer han med hvordan kultur i dag har fått en viktig plass når det gjelder transformasjonsprosesser i byrom. I overgangen fra industrialiserte byer til tjenesteytende byer, er bl.a. kulturbasert næringsvirksomhet blitt en viktig sektor for vekst. Samtidig har byenes ønske om å skape attraktivitet og bli besøkt av turister, gjort at betydningen av globale kulturuttrykk også har økt. Byene har som mål å trekke til seg både regional og internasjonal oppmerksomhet, og innovasjon, kultur, historie og “urban rekreasjon” er elementer som gjør byrom attraktive for investorer og eiendomsutviklere. “En entreprenørisk tilnærming til by- og næringsutvikling innebærer at det gjennom offentlig-privat samarbeid satses på utvikling av fysisk, sosial og kulturell infrastruktur som kan virke tiltrekkende på næringslivsaktørers og investorers lokaliseringpreferanser” (Aspen, 2005). Fokuset på innovasjon og entreprenørskap, har ført med seg en økende privatisering av offentlige byrom (Røe, 2019).

3.3 Offentlige byrom, demokrati og interaksjon i byrommet

I offentlige byrom foregår bylivet, og bylivet defineres som alt liv som foregår mellom husene (Gehl, 2011). Jan Gehl (2011) deler aktiviteter som foregår i de offentlige rom i tre: nødvendige aktiviteter, valgfrie aktiviteter og sosiale aktiviteter. Under nødvendige aktiviteter, inngår mange av de hverdagslige aktivitetene, som å gå til jobb eller skole, handle mat eller vente på bussen. Disse aktivitetene må utføres, og avhenger dermed ikke noe særlig av de fysiske omgivelsene for at de skal utføres. Valgfrie aktiviteter er aktiviteter som blir utført dersom brukeren har tid og kapasitet til det, og dersom omgivelsene legger til rette for det. Dette er gjerne aktiviteter knyttet til rekreasjon, slik som å gå en tur for å få frisk luft, eller å sole seg. De valgfrie aktivitetene er svært avhengig av at de eksterne faktorer, som vær og arkitektur, legger til rette for at de kan utføres, og er derfor nært knyttet til fysisk

planlegging. Den siste kategorien, sosiale aktiviteter, er aktiviteter som avhenger av andre menneskers tilstedeværelse i offentlige rom. Denne kategorien, kaller også Gehl for resulterende aktivitet, da aktiviteten oppstår som et resultat av de to andre aktivitetene. Nødvendige og valgfrie aktiviteter sørger for at mennesker oppholder seg i offentlige rom, og legger dermed til rette for at sosial aktivitet kan oppstå. Dette kan være i form av at barn leker sammen, at folk hilser og snakker med hverandre og andre arrangerte aktiviteter av ulikt slag. Men det å bare se eller høre andre mennesker inngår også her, som passiv sosial kontakt (Gehl, 2011).

De offentlige rommene er viktig for byen, og må planlegges slik at de legger til rette for møter mellom mennesker (Bergsli et al., 2019). Det offentlige rom har gjennom historien vært plasser hvor innbyggere møtes på tvers av bakgrunn, livssyn, interesser, politisk ståsted og mer (Bergsli et al., 2019). Dermed spiller offentlige rom en viktig rolle som en demokratisk arena hvor ulike meninger og interesser kommer til uttrykk – ikke bare ved ordkommunikasjon, men også ved handlinger og symboler. I dag er de offentlige byrommene, som parker, gater og torg, i spenn mellom viktige og ulike premissleverandører i byutviklingen, som politikere, arkitekter og handelsstand, som følge av kapitaliseringen og entreprenørpolitikken (Bergsli et al., 2019). Parkinson (2012) skriver at grunnleggende offentlige rom, er fysiske rom hvor alle har adgang, og som tillater fremmede å møtes. Det demokratiske ved rommet, forsterkes ved at rommet inkluderer felles ressurser, og at rommet kan brukes til å fremme meninger og interesser. Arkitektur og urban design kan legge til rette for å oppmuntre til sosialt samvær og samspill, men det kan også være med på å forhindre dette (Parkinson, 2012). Plassering, utforming, tilgjengelighet og økonomiske barrierer er eksempler på faktorer som kan virke oppmuntrende eller forhindre, og forskjønning av rom er ikke tilstrekkelig som middel for inkludering og deltakelse, for “[s]osial kontakt [...] skapes gjennom praksis og aktiviteter, og ikke bare gjennom samvær” (Bergsli et al., 2019, s. 40).

Samfunnets demokratiske rom har flyttet seg fra byrommene over til sosiale medier i den digitale tidsalder som vi lever i, men denne tidsalderen gjør også viktigheten av demokratiske offentlige byrom større (Parkinson, 2012), både “for meningsbrytning og interessekamp, men også for samhörighet og inkludering i dagens bysamfunn” (Bergsli et al., 2019, s. 30). Det er ikke bare slik at demokrati krever fysisk rom for å kunne utføres, men det kan også være at det bare er visse typer av romlige ordninger hvor det lar seg gjøre, eller at visse ordninger forsterker eller demper atferd som er verdifulle for demokrater (Parkinson, 2012).

Demokratiet utføres av borgerne med ulike verdier og mål (Bergsli et al., 2019). Parkinson (2012) mener at mange politikere og planleggere bruker begrepene offentlig rom og offentlig sfære om hverandre. Dermed tas offentlig rom for å bare være en metafor som referere til de ulike og utallige måtene som innbyggere, uansett tid og sted, kan delta i kollektiv overveielse, beslutningstaking og handling. Et tap av fysiske offentlig rom vil svekke demokratiet, ved at det fører til en mangel på forbindelse mellom politiske eliter og massene, og at elitene blir stadig mer isolert fra bekymringene til folket. Det kan også føre til tap av en felles følelse av samhold, som er avgjørende for et velfungerende demokrati, og en mangel på forbindelse mellom folks personlige historier om seg selv og deres fellesskap, og det fysiske miljøet som gir en kontekst for disse historiene (Parkinson, 2012). Som borgere kan vi være i fare for å bli mer passive og likegyldige overfor hva som foregår i samfunnet, dersom vi ikke har offentlige rom hvor vi kan uttrykke våre syn (Bergsli et al., 2019), og Parkinson (2012) mener at privateide offentlige rom sjeldent blir gjort så offentlig at det kan brukes på samme måte. Bergsli et al. (2019, s. 32) skriver at “overdrevne begrensninger på bruk av offentlige rom kan tolkes som en trussel mot gjennomføring av menneskerettigheter i et moderne bysamfunn”. I dette legges at det å ha tilgang til kapabiliteter knyttet til helse, tanke, lek, tilknytning, sanser, kontroll over ens omgivelser o.li., ikke bare er med på å forbedre livskvalitet, men også med på å påvirke evnen til å delta i det demokratiske livet i samfunnet (Bergsli et al., 2019).

Murphy (2021) skriver om hvordan utforming og design kan påvirke demokratiske praksiser og aspekter i byrom, og skiller mellom produktive og performative handlinger. Produktive handlinger er det som skjer i utformingsprosessen av byrommet, mens performative handlinger er det som skjer i konkrete byrom. Performative handlinger skapes i relasjon til rommenes romlige og materielle utforming. I utformingsprosessen av byrom, kan produktivforholdene fortelle om hvor demokratisk prosessen har vært, og etter utforming kan de performative forholdene i byrommet fortelle hvor demokratiske handlinger og bruk av byrommet kan være fremover. Et byroms lokasjon, funksjonelle programmeringer og utformingsdetaljer, er performative faktorer som er med på å bestemme hvilke demokratiske faktorer som tilgjengelighet, medvirkning, samhold, bruksmangfold og representasjon som kan utspille seg her (Murphy, 2021).

Perspektivene rundt demokratiske byrom, har sterk tilknytning til ideen om “retten til byen” (Bergsli et al, 2019). Begrepet “retten til byen” eller “the right to the city”, er et begrep av Henrik Lefebvre fra 1968, som ble brukt for å beskrive arbeiderklassens kamper for politisk

deltakelse og tilgang til fysiske rom i byen (Jonas et al., 2015). Begrepet retter fokuset på hvordan vanlige mennesker har spilt en viktig rolle i å motarbeide privatiseringen av urbane områder, og i å forme urbane politiske rom på en mer demokratisk og inkluderende måte. Dette står i kontrast til vanlige og modernistiske syn på medborgerskap og offentlig deltakelse, hvor det har vært mindre fokus på sosial inkludering. Begrepet brukes gjerne til å kritisere nyliberalismen som har ført med seg kommersialisering og privatisering av byrom (Jonas et al., 2015).

Bjerkeset (2019) trekker frem elastiske byrom med Grønland torg som bl.a. et eksempel på hvordan et demokratisk byrom kan se ut. Elastiske byrom kjennetegnes ved at det er mange muligheter for bruk, en viss uorden, og et mangfold av brukere og bruksmåter. Variasjonen i bruksmåter, brukere og utforming, vil skape et slags dynamisk gatebilde, og innimellom møtene som foregår i byrommet, vil det gjerne oppstå mer direkte interaksjon mellom fremmede (Bjerkeset, 2019) “[N]oe av det som gjør byrom løse og ledige, uforutsigbare og dynamiske, er at man ikke alltid er i stand til å kontrollere fysisk distanse til andre mennesker og hvordan, og med hvem, man vil samhandle” (Bjerkeset., 2019, s. 65). For å komme i kontakt med fremmede i det offentlige rom, trenger man gjerne en grunn som legitimerer dette - et såkalt “interaksjonspåskudd” (Henriksen & Tjora, 2014). I elastiske byrom har man gjerne “åpningspersoner” og “eksponerte personer”, og dette er personer som stimulerer til kontakt i byrommet (Bjerkeset, 2019). Gehl (2011) mener at urbane nabolag potensielt kan ha flere interaksjonsområder, og at design og utforming av de offentlige rommene kan være med på å øke sannsynligheten for at de nødvendige og valgfrie aktivitetene blir til sosiale aktiviteter. Det er altså slik at arkitektur og urbant design kan påvirke og oppmuntre til sosial tilstedeværelse, og på den måten kan det også påvirke til møter og interaksjoner (Henriksen & Tjora, 2014).

Offentlige rom blir viktige arenaer for tilhørighet, hverdagsintegrering og samfunnsdeltakelse (Bergsli et al., 2019). Urban design og arkitektur kan påvirke menneskers tilstedeværelse (Parkinson, 2012), og det er viktig å finne ut av hva slags faktorer som gjør at mennesker ønsker å være i byrommet. Affektiv og performativ urbanisme er noen av strategiene som brukes for å skape byrom som folk får lyst til å oppholde seg i (Pløger, 2019). Disse strategiene skal få spille hovedrolle i denne oppgaven, og blir gjort rede for nå som viktigheten av offentlige rom er presentert.

3.4 Affekt og affektiv urbanisme

Hvordan byen oppleves og erfares av oss mennesker, foregår i stor grad kroppslig og sanselig, og det kan dermed være vanskelig å sette ord på nettopp dette (Aspen, 2021). Her-og-nå-opplevelser og det å være i øyeblikket eller være tilstede akkurat i det en begivenhet skjer, er drivkrefter som spiller sentrale roller i bylivet. Byplanleggingens nyliberalistiske vending har ført til en markedsføringspreget attraktivitetsdiskurs rundt byutvikling, og Aspen (2021, s. 47) skriver at “[b]åde i plandokumenter og i offentligheten behandles bylivet mer som et slags livsstilsfenomen enn som et eksistensielt vilkår for et voksende flertall av klodens mennesker”. Begrepet affekt finner vi i sterk sammenheng med attraktivitetsdiskurser om byutvikling (Pløger, 2019). Det forsøkes å skape affektive opplevelser i byer, gjennom f.eks. festivaler, gatekunst og spektakulær arkitektur. Men hva er egentlig affekt?

Individuelle følelser er komplekse og kan være vanskelige å forklare ved hjelp av fornuftige argumenter eller ved å dele de opp i identifiserbare og separate følelser (Anderson, 2006). Anderson (2006) skriver at det derfor er utviklet et mer eksplisitt vokabular for affekt og emosjoner for å kunne beskrive og forstå dem bedre. Fenomenet affekt sees gjerne i sammenheng med følelser og emosjoner (Cresswell, 2013), men til forskjell fra emosjoner og følelser, er affekt ofte sett på som et foreløpig og førbevisst fenomen, og ses dermed på som flyktige og autonome (Watkins, 2010). Pløger (2019) skriver at “[a]ffekt er mer enn følelser og emosjoner. Affekt er kroppsliggjorte praksiser som produserer en synlig atferd (f.eks. en “sinnsbevegelse” som vrede), hvor emosjoner er den personlige kvalifiseringen av opplevelsen (f.eks. lyst), og følelser refererer til noe vi har “opplevd” (f.eks. trusler)” (s.86). Affekt er ikke noe som bor i et subjekt, kropp eller et tegn, og kan ikke ses på som objekter som tilhører personer eller kropper (Anderson, 2006). Affektiv effekt skiller seg også fra emosjoner og følelser, ved at den ikke har noe substans i seg selv, og det er situasjoner, sansninger og betydninger som skaper virkningsrelasjoner som igjen skaper affektiv effekt (Pløger, 2019). Det er også denne virkningsrelasjonen, som skaper affektens sosiale effekt, da mennesker selv ikke kan skille mellom affekt, følelser og emosjoner under en opplevelse (Pløger, 2019). Evnen til å påvirke og det å bli påvirket utgjør en slags linje av stadig endring, bundet til tid og varighet, og denne linjen beveger vi oss gjennom i vår søken etter å forbedre oss selv og våre omgivelser (Anderson, 2006). Det å bli påvirket og det å påvirke kan dermed ses på som to sider av samme dynamiske skifte, fordi når du påvirker noe eller noen, åpner du deg samtidig opp for å bli påvirket (Anderson, 2006).

Affektive krefter i byer er uforutsigbare krefter som vokser frem sosio-materielt, ved “umiddelbare og midlertidige påvirkninger mellom mennesker, materiell, handlinger tegn og symboler” (Pløger, 2019, s. 87). Thrift (2008) mener at affekt er blitt en integrert del av det hverdagslige bylivet, og at kunnskap om hvordan affekt skapes og mobiliseres, kan brukes bevisst og som et politisk instrument. Affekt er også blitt en del av hvordan byer forstås, og kan brukes som et slags økonomisk våpen for å skape kreativitet og “fuzz” i byer (Thrift, 2008). Affektiv urbanisme er en urbanisme som fokuserer på hvordan bylivet komponeres av affekter, følelser og emosjoner – altså av modaliteter som ikke nødvendigvis er rasjonelle, men som likevel har en betydelig innvirkning på hvordan byen oppfattes og oppleves (Anderson & Holden, 2008). Denne typen urbanisme handler om å skape atmosfærer og stemninger i byrommet, og dette kan være en viktig opplevelseskvalitet. Den affektive effekten er en slags her-og-nå-stemning som oppstår i individet ved å være tilstede på stedet (Pløger, 2019). Aspen (2021) skriver om hvordan øyeblikket er med på å forme menneskers opplevelser av byrommet, og hvordan øyeblikket er en viktig faktor for vår erfaringshorisont. Det å forske på øyeblikkets betydning av hvordan man erfarer og opplever byen, vil være et viktig verktøy for byplanlegging med tanke på opplevelsesmessige og kvalitative aspekter. Byrommets øyeblikk, kan gi en “her-og-nå-opplevelse” til brukeren av byrommet, og unik følelse av å være i nuet, som igjen kan utgjøre en sentral drivkraft i bylivet (Aspen, 2021).

Det er ikke arkitekturen eller landskapet i et byrom som skaper affekt, men det er dette i møte med det sosiale (Pløger, 2019). Det affektive rom finner sted mellom subjekter, materialer, design og rommets atmosfærer, og er her og nå. Affektiv urbanisme er altså byplanlegging og –design som tar hensyn til menneskers følelser og opplevelser i utformingen av byrom. Målet er å skape byrom, som ikke bare fungerer effektivt, men som også genererer følelser og opplevelser for de som bruker byrommet. Affektiv urbanisme skaper bymiljøer som ikke bare er funksjonelle, men også f.eks. meningsfulle, minneverdige og følelsesmessig rike. Det er effekten av menneskers tilstedeværelse og nærhet til hendelser og begivenheter som kan oppstå i byrommet, som er effekten av en affektiv urbanisme (Pløger, 2019).

Sammenstillinger med krefter og objekter i byrommet som har en effekt på mennesker, kalles for “assemblage” (Pløger, 2019). Assemblages, eller sammenstillinger, som affekter, emosjoner og følelser er en del av, er med på å gjøre byer til komplekse rom for sameksistens (Anderson & Holden, 2008). En assemblage er en slags prosess hvor man forsøker å arrangere, organisere og sette sammen mange forskjellige elementer, som f.eks. miljø,

kontekster eller omgivelser. Det er et nyttig konsept for å forstå byen som prosessuelle konfigurasjoner av flere tilstander og hendelser (Anderson & Holden, 2008). Pløger (2019) trekker frem en musikkfestival i byens gater som et eksempel på en assemblage: “[det] er en affektiv konfigurasjon a lyd, lys, begjær, nærhet, tilstedeværelse, blikk og stemning som har sensuell og sosial virkningseffekt” (s. 87).

3.5 Performative byrom

Begrepene som *affekt* og *assemblage*, er viktige når det kommer til den performative byen (Aspen, 2021). Det er ikke arkitekturen eller landskapet i byrommet som er performativt i seg selv (Pløger, 2019). Performativ urbanisme skapes gjennom situasjoner, bruk og samhandlinger mellom mennesker, ting og steder i byrommet, og plassens betydning er ikke gitt, så betydningskonstruksjon finner sted i det performative byrom. Byenes performative urbanisme, handler om hvordan byer skaper rom for nettopp atmosfærer og stemninger (Pløger, 2019). Samson (2015) skriver at “[d]en performative urbanisme defineres ved ønsket om forandring [...] [og] anskues [...] som et felt, der tegner sig imellem kunstteori og – aktivisme, byplanlægning og –branding”. Gatekunst kan inspirere og aktivere affekt, og dermed kan et byrom med gatekunst være et eksempel på et performativt byrom (Pløger, 2019). Det er også et eksempel på hvordan kunst- og kulturprosjekter jobber mellom planlegging og aktivisme, slik performativ urbanisme karakteriseres (Samson, 2015). Den performative urbanismen befinner seg gjerne som et “kryssfelt” mellom flere ulike interesser og områder, slik som byen, planlegging, bybranding, kultur- og kunstprosjekter og sosial aktivisme. På den måten kan performativ urbanisme ses på som “et fænomen, der kommer til syne, når flere perspektiver og interesser sameksisterer i et kunstprosjekt” (Samson, 2015).

Det er både en sosial vending i kunsten, samt en vending i byplanleggingen, som har satt fokuset på performativ urbanisme (Samson, 2015). Når det gjelder kunsten, er det ikke lenger verkene i seg selv som utgjør viktigheten, men ønsket om en sosial forandring i samfunnet. Fokuset dras dermed i retningen mot sosiale prosesser, politiske og sosiale intervensjoner, og dialog i samfunnet, og byen blir som en eksperimentell plattform for kunstnerne. I byplanlegging har eventkulturen fått større oppmerksomhet når fokuset er rettet litt bort fra moderne planlegging, og inn mot en involverende og inkluderende planlegging (Samson, 2015). Et verktøy som kan brukes for å skape performative byrom, er eventalisering.

Eventalisering går ut på å lage byrom som skal legge opp til muligheter for at hendelser og situasjoner mellom fremmede og kjente kan skape affektive opplevelser (Pløger, 2019).

Det å begivenhetsgjøre byrommet, er blitt viktig for byene for å skape attraktive byrom (Pløger, 2019). Dette handler om at det er individs nærhet og tilstedeværelse til tilfeldige hendelser som skaper attraktiviteten ved stedet, og dermed er det ønskelig at individet skal føle en affektiv effekt ved å være på stedet, som en her-og-nå-opplevelse. Den performative urbanismen i byplanlegging, handler dermed om hvordan byer planlegger for å kunne skape disse byrommene som vekker affekt, følelser og emosjoner hos individet ved å spille på atmosfærer og stemninger (Pløger, 2019). I byen er mennesket alltid i relasjoner av umiddelbare nærheter (Thrift, 2008), og disse umiddelbare nærhetene og hendelsene, kan være viktigere og mer opplevelserike for mennesker enn organiserte opplevelser, da det kan gi en unik opplevelse (Pløger, 2019).

Pløger (2019) trekker frem eksempler på forskjellige fremstillinger av performative byrom. Det første eksempelet er gatekunst i Bergen. Gatekunst, som graffiti i dette eksempelet, har både effekt som en verdikamp, og som en affektoplevelse, og gatekunst i bybildet kan vitne om at det offentlige rom også kan brukes som et politisk forum. Samtidig kan det at gatekunst godtas i byen, gi Bergen et stempel som en åpen og tolerant by, og dette kan igjen stimulere til turisme og brandingmuligheter. Det andre eksempelet er Dronning Louises bro i København som et byrom hvor atmosfæren av forventninger til at noe vil skje skaper performativt byrom. Her er brua renovert, og det er dermed blitt mindre trafikk, og bedre plass til fotgjengere og syklister. Det er strømmen av mennesker som beveger seg over broen, og sammensetningen av menneskene, tingene de har med seg eller som finnes her, og deres sammensetning, som har gjort broen til et performativt byrom (Pløger, 2019). Jacobs (2020) sier at gaten er et av byens viktigste affektive fellesrom, litt som i eksempel til Pløger fra Dronning Louises bro. Gatene er møteplasser for byens innbyggere, og en arena hvor tillit, toleranse og kommunikasjon på tvers av bakgrunn og livsstil dannes (Jacobs, 2020). Interaksjonen mellom folk i det offentlige rom kan oppstå på mange måter:

“It grows out of people stopping by at the bar for a beer, getting advice from the grocer and giving advice to the news-stand man, comparing opinions with other costumers at the bakery and nodding hello to the two boys drinking pop on the stoop, eyeing the girls while waiting to be called for dinner, admonishing the children,

hearing out a job from the hardware man and borrowing a dollar from the druggist, admiring the new babies and sympathizing over the way a coat faded” (Jacobs, 2020, s. 67).

Performative byrom, kan også bevisst forsøkes fremstilt av byplanleggere, med ønske om å øke byens attraktivitet (Pløger, 2019). Aspen (2021) skriver, som nevnt innledningsvis i kapittelet over om affekt, at byliv ses på mer som et livsstilsfenomen fremfor som et eksistensielt vilkår, og eksemplifiserer dette med utviklingen av Fjordbyen i Oslo. Prosjektet rundt Fjordbyen i Oslo, gikk ut på å utvikle gode offentlige rom ved å åpne opp byens sentrale sjøside for innbyggerne. Det ble lagt vekt på at det skulle skapes attraktivt byliv ved hjelp av denne planen, uten å diskutere noe rundt hva attraktivitet er. Aspen (2021, s. 48) påstår at “attraktivitetsdiskursen fungerer som en *ideologisk overbygning* for en slik nyliberal byutviklingspraksis”. Den nyliberale byutviklingspraksisen det refereres til, er de siste 30-40 årene innen byplanlegging, hvor planleggingen har tatt en entreprenørisk vending.

Økonomisk nyttetenkning og markedstilpasning, er det som gjelder innenfor byutviklingen nå, og attraktivitetsdiskursen er utviklet av frontkjempere for denne ideologien; politikere, eiendomsutviklere og offentlige planmyndigheter (Aspen, 2021). Pløger (2019, s. 95) skriver at “[m]ange byer og politikere har vanskelig for å se verdien i den performative urbanismen unntatt når det gjelder turisme, konsum og investeringer”. I byen planlegges det for rom hvor det skal foregå ønskelig aktivitet – altså aktivitet som turister og investorer tiltrekkes av. Den samme type planlegging, utelukker dermed gjerne ungdom og anarkister, da “[u]nge kreative forventer et byrom som fornemmes eller føles å være uten restriksjoner, noe som ikke er forenlig med bypolitikkens holdning” (Pløger, 2019, s. 95).

Performativ urbanisme handler altså om hvordan byen produserer rom for at ulike stemninger, atmosfærer, her-og-nå-opplevelser og estetiske sansinger skal oppstå (Pløger, 2019).

Byrommenes utforming, kan legge til rette for at det skapes affektive opplevelser i møter mellom mennesker og bylivet (Pløger, 2019). De performative byrommene, blir arenaer hvor kunst og kultur møter offentligheten, og hvor det kan skapes rom for sanselige opplevelser, som sørger for å trekke til seg innbyggere på et mentalt, følelsesmessig og kroppslig nivå (Samson, 2015). Midlertidighet og kulturelle kunstprosjekter kan sørge for performativ urbanisme og kan skape affektiv effekt i møte med mennesker, samtidig som det også kan brukes strategisk av byplanleggere (Samson, 2015). Pløger (2019, s. 96) skriver at: “Uferdige

og åpne byrom [bør] være en normaltilstand for at byene kan bevare intensiteten i rom preget av uforutsigbarhet og forandring. Men byene vil ikke ha forutsigbare rom”.

3.6 Avslutning

Etter industrinedgangen i byene, er det den estetiske fremstillingen om byen som opplevelsarena som gjerne fremheves i byene for å tiltrekke seg arbeidskraft (Bergsli et al., 2019). Det er gjerne studenter, turister og ledende bedrifter, samt kreative mennesker som byene vil ha, og som kan være med på å “løfte” byen. Et problem med denne utviklingen, er at den gjerne er orientert mot enkelte målgrupper, og at den trumfer livsstil, livskvalitet og levekår som mål. Ved at enkelte grupper ikke er representert i fremstillingen av byidealet, kan det tolkes som at en inkluderende og mangfoldig by ikke alltid er målet ved byutviklingen (Bergsli et al., 2019). Kapitaliseringen førte med seg ideer om kommersialisering av byrom (Bergsli et al., 2019), og den postmoderne byutviklingen og entreprenørpolitikken har vært med på å snu byplanleggingen fra ønsket om å hindre vekst i bykjernen, til å fremme vekst i bykjernen (Røe, 2019). Dette har gjort bykjernene attraktive, og har bl.a. ført med seg gentrifisering og boligspekulasjon, som igjen kan være med på å øke forskjellene innad i byrommene (Jonas et al., 2015). Det å bevare og å skape offentlige byrom som møteplasser mellom mennesker på tvers av bl.a. bakgrunn og sosial status, er viktig for å opprettholde demokratiet i byene (Parkinson, 2012). Dagens byutvikling bærer preg av monopol i planfasene, og “fastsetting av byrommets form og innhold i detalj er så dominerende at privat mangfold, beboerfellesskap og offentlighet ikke får handlingsrom i bruksfasen” (Rasmussen, 2017). Videre skriver Rasmussen (2017) at behovet for møteplasser i planstrategier gjerne nevnes, men hva det innebærer nevnes ikke ytterligere. Gehl (2011) skriver at bevissthet ved utforming av offentlige byrom, kan stimulere den enkeltes trivsel. Utformingen i byrommene kan fremme uformell sosial samhandling og hindre opplevelseshattighet i de fysiske omgivelsene (Rasmussen, 2017), og affektiv urbanisme og performative byrom kan fungere som gode planleggingsstrategier til nettopp dette (Pløger, 2019). Her skal byrommene utformes slik at de tar hensyn til menneskenes og innbyggernes følelser og emosjoner, og dermed kan det generes livskvalitet, et ønske om å oppholde seg i offentlige byrom, og skapes arenaer for demokrati (Parkinson, 2012; Pløger, 2019). Samtidig kan affektiv og performativ urbanisme brukes strategisk av byplanleggere til fordel for konsum, innovasjon og turisme (Aspen, 2021; Pløger, 2019).

4.0 Planleggingsstrategier Trondheim og Stjørdal kommune

I denne oppgaven har jeg avgrenset studieområdet til Trondheim og Stjørdal kommune. Begge kommunene finner du i Trøndelag fylke, og hadde det ikke vært for Malvik kommune, hadde Trondheim og Stjørdal vært nabokommuner (SSB, 2022). Trondheim kommune, er fylkets mest folkerike kommune, og den tredje mest folkerike kommunen på landsbasis (SSB, 2023b). Her bor det nesten 213 000 innbyggere (SSB, 2023b), og i følge SSB (2022), vil kommunen oppleve en befolkningsvekst på omtrent 18% frem mot 2050. Stjørdal kommune er en mye større kommune i areal enn hva Trondheim er, men her bor det omtrent bare en tittel av Trondheim kommunes befolkning (SSB, 2023a). Med sine 24 500 innbyggere, er Stjørdal allikevel regnet som den nest mest folkerike kommunen i fylket (SSB, 2023a), og det er estimert en folketilvekst på 8,3% i kommunen frem mot 2050 (SSB, 2022). I Trondheim er befolkningsveksten tettere enn i Stjørdal, og mens Trondheim kommune er en kommune det pendles til (SSB, 2023b), har Stjørdal flere personer som pendler ut av kommunen enn til kommunen (SSB, 2023a). Begge kommuner er som sagt plassert i Trøndelag fylke, og er en del av landets største regionråd: Trondheimsregionen (Trondheimsregionen, 2023). Dette regionrådet er et samarbeid mellom 8 kommuner, og de har en felles visjon om å sammen øke verdiskapning og utvikle næringsliv ved hjelp av tett samarbeid. I tillegg har rådet som mål å kunne tilby effektiv infrastruktur og attraktive nærings- og boligarealer, øke antall teknologiselskaper og ansatte i disse, og stå i bresjen som rollemodell for et regionalt utbyggingsmønster som både er attraktivt og bærekraftig (Trondheimsregionen, 2023).

Trondheim og Stjørdal kommune har tett samarbeid når det gjelder utvikling gjennom Trondheimsregionen, men kan ha ulike utfordringer når det kommer til planlegging innad i kommunen med tanke på størrelse, innbyggertall og folkevekst, attraktivitet og trekkplastre i kommunen. Jeg skal nå ta for meg noen hovedpunkter ved planleggingsstrategiene, som kan kobles opp mot mine problemstillinger, for hver av kommunene i korte trekk. Avslutningsvis i dette kapitlet, tar jeg for meg noen hovedtrekk ved verdiskapningsstrategien som er feles for Trondheimsregionen.

4.1 Trondheim kommune

I Trondheim kommune, stå den bærekraftige og kompakte byutviklingen høyt, og byutviklingsstrategien frem mot 2050 handler om å planlegge for en by hvor man skal bygge og bo tettere (Trondheim kommune, 2022). I Trondheim kommuneplans samfunnsdel

“Trondheimsløftet” er et sentralt tema “hvordan [Trondheim kommune] kan ivareta folkehelse og kvaliteter som gjør at folk trives i byen når [de] gjør den tettere og mer klimavennlig” (Trondheim kommune, 2022, s. 32). I Trondheimsløftet legges det særlig vekt på å ta hensyn til tre komplekse hovedutfordringer: utenforskap, klima- og naturkrisen og ressursgapet. I denne sammenheng er det utviklet tre hovedmål. Det første hovedmålet lyder: “Trondheim skal ta ansvar for et grønnere og mer sirkulært samfunn” (Trondheim kommune, 2022, s. 14). Dette hovedmålet dreier seg om hvordan kommunen skal tilrettelegge for at det skal være lett for innbyggerne å ta miljøvennlige valg, hvordan man skal få til smart ressursbruk, skape et grønt og attraktivt bymiljø, og hvordan man skal ta vare på naturen. For å oppnå dette målet, er en av strategiene blant annet å sørge for at det er lett å velge klima- og miljøvennlig transport. Et delmål under dette hovedmålet, er at “[a]lle i Trondheim har et grønt og attraktivt bymiljø” (s.16). En strategi som er viktig for å nå dette delmålet, er å “[s]ikre attraktive nærmiljøer som stimulerer til gange, sykling og annen fysisk aktivitet” (Trondheim kommune, 2022, s. 16).

Det andre hovedmålet i Trondheimsløftet er at “Trondheim skal være en mangfoldig by med et sterkt fellesskap” (Trondheim kommune, 2022, s. 18). Dette målet dreier seg om å skape en by hvor mennesker har gode muligheter til å leve et godt liv, og basere seg på det sosiale bærekraftsmålet. Her skal livskvalitet, medborgerskap og inkluderende miljø være i fokus, og målet skal være å prøve å løse utfordringer knyttet til “utenforskap” i kommunen. De som har det vanskelig av ulike årsaker, f.eks. de med nedsatt helse eller funksjonsevne, levekårsutsatte eller minoriteter, må det tilrettelegges bedre for. “Vi må jobbe for en mangfoldig by, med trygge og åpne møteplasser som gir tilhørighet. Sammen styrker vi fellesskapet,” står det i Trondheimsløftet (Trondheim kommune, 2022, s. 18). Strategier som legges frem for å nå dette hovedmålet, er blant annet å sikre innbyggerdeltaking og –medvirkning, tilrettelegge for opplevelser for alle typer mennesker, skape offentlige åpne og inkluderende møteplasser. Det siste delmålet under dette hovedmålet lyder slik: “I Trondheim har alle mulighet til å bli hørt, spurt og sett i planlegging og utvikling av kommunen” (Trondheim kommune, 2022, s. 21). Her tydeliggjøres viktigheten av brukermedvirkning i planprosesser for bl.a. å sikre at det gjøres plass til nye perspektiver i planleggingen.

Det siste hovedmålet i kommunedelplanens samfunnsdel dreier seg om å skape en kommune og by hvor digitalisering, ny teknologi, innovasjoner og entreprenørskap skal være med å

bidra til en bærekraftig samfunnsomstilling (Trondheim kommune, 2022). Dette hovedmålet er skrevet slik: “Kunnskaps- og teknologihovedstaden Trondheim skal være et kraftsentrum for en bedre verden” (s. 22), og et slikt mål vil kunne være med på å tette det ressursgapet som er oppstått i samfunnet, “hvor behovet for velferdstjenester og tilgjengelige ressurser i offentlig sektor ikke lenger henger sammen” (Trondheim kommune, 2022, s. 22).

Trondheim kommune har altså fokus på grønn og innoverende utvikling, med brukermedvirkning, inkludering og mangfold i fokus for å skape attraktive møteplasser for innbyggerne i byen (Trondheim kommune, 2022). Når det gjelder næringsutvikling i kommunen, ønsker Trondheim kommune å legge til rette for etablering av nye virksomheter og “å styrke Trondheims rolle som arrangementsby” (Trondheim kommune, 2023). I Stjørdal er det også stort fokus på arrangement og attraktivitet.

4.2 Stjørdal kommune

Stjørdal kommune har som slagord og visjon: “Stjørdal – et godt valg for framtida” (Stjørdal kommune, 2014, s. 6). I dette legges det at Stjørdal skal oppnå verdiskapning, kvalitet og trivsel ved hjelp av bærekraftig utvikling. Kommunen skal føre en utvikling hvor biologisk mangfold opprettholdes, klimagassutslipp reduseres, og hvor det tilrettelegges for gode oppvekstvilkår, befolkningsinkludering og et stort og variert kulturliv. I likhet med Trondheim, er Stjørdal en kommune som opplever vekst (SSB, 2022), og må dermed planlegge heretter. Det må bygges boliger, servicetilbud og arbeidsplasser, og i følge kommunedelplanens arealdel skal 48% av boligutbyggingen i kommunen foregå i form av fortetting (Stjørdal kommune, 2014). Et av målene Stjørdal kommune har, er å “[bygge en by i sentrum, gjennom fortetting, forsert og effektivt planarbeid, samt en utviklingsorientert holdning ovenfor næringslivet” (Stjørdal kommune, 2020). I Stjørdal vil de også at kommunen utvikles slik at det stimulerer befolkningsvekst og tilflytting, samt sørger for at befolkningen føler på trygghet, mestring, trivsel og tilhørighet. Strategier som kommunen legger frem i kommunedelplanens samfunnsdel for 2020-2032, er bl.a. å skape møteplasser som kan legge til rette for fellesskap og mangfold, og “inkludering, møteplasser, estetikk, universell utforming og aktiv transport (sykling og gange)” er prioritert når det gjelder stedsutvikling og arealbruk (Stjørdal kommune, 2020). Det skal satses på arrangement som utvikles gjennom samarbeid og god tilrettelegging, det skal være gode vilkår for vekst og utvikling i kultur, idrett og aktivitet, og ved hjelp av regionalt samarbeid

(Trondheimsregionen), skal det sørges for en god utvikling i besøksnæringen. Kulturminner skal sikres, og for å styrke naturbasert besøksnæring søker også kommunen status under merkevaren “Norges nasjonalparker” (Stjørdal kommune, 2020).

En viktig faktor for å skape en attraktiv by, både med tanke på å bedre livskvalitet og helse for de som bor der, samt å tiltrekke seg mennesker og arbeidskraft fra andre steder, er i følge Stjørdal kommune (2007), kultur. Dermed blir kultur et viktig satsingsområde for byutviklinga i Stjørdal, og i 2015 fikk Stjørdal kommune Kimen kulturhus, som et gjennombrudd i kultursatsinga i kommunen. Dette kulturhuset skal fungere som møteplass for alle i regionen, og kulturhusets visjon er: “Engasjement og fellesskap uten grenser” (Kimen kulturhus, 2023). Et privat aksjeselskap kalt Stjørdal Arrangement AS, er også en aktør i kommunen som markedsfører Stjørdal som “Arrangementsbyen Stjørdal” (Arrangementsby1, 2023). Dette er basert på at ulike typer arrangement er med på å skape attraktivitet, samt bidra til sosiale møteplasser for både innbyggere, besøkende og ulike arrangører og utøvere. På denne nettsiden, får man oversikt over kommende og allerede arrangerte arrangement i kommunen, “oppskrift” på hvordan du selv kan arrangere noe i kommunen, og oversikt over ting som skjer på Kimen kulturhus (Arrangementsby1, 2023).

4.3 Trondheimsregionen

Trondheim og Stjørdal kommune er kommuner med forskjeller i bl.a. areal- og befolkningsstørrelse, som kan være med på å påvirke deres planleggingsstrategier. Tross ulikheter kommunene i mellom, bærer begge kommuners planleggingsstrategier preg av klima og miljø i fokus når det kommer til arealplanlegging. Samtidig legges det stor vekt på det sosiale perspektivet på bærekraft hos begge kommuner, ved at mangfold, fellesskap og tilhørighet ruver høyt. Det å skape attraktivitet i kommunene står også høyt på planen, og dette skinner godt gjennom i verdiskapningsstrategien til Trondheimsregionen (Trondheimsregionen, 2022).

Trondheim, Stjørdal, Orkland, Melhus, Malvik, Indre Fosen, Skaun og Midtre Gauldal kommune utgjør sammen Trondheimsregionen (Trondheimsregionen, 2022). Regionrådet samarbeider på tvers av kommunegrenser om bl.a. næringsutvikling, innovasjon og kunnskapsdeling. Samarbeidet i regionen har foregått i over 10 år, og regionen har i løpet av denne tiden opplevd befolkningsøkning og en stor vekst i sysselsettingen. I regionrådets

verdiskapningsstrategi, er temaet “attraktivitet” sentralt. Det fokuseres både på bosteds- og næringsattraktivitet, og et av målene for regionen er at “Trondheimsregionen skal være den mest attraktive storbyregionen i Norge” (Trondheimsregionen, 2022, s. 16). I tilknytning til det å skape attraktivitet i regionen, nevnes tre fokusområder i verdiskapningsstrategien, og ett av dem er “opplevelser”. “Formålet med opplevelser og arrangement er både å sikre brede ringvirkninger, men også at regionen vår fremstår attraktiv å bo, studere og jobbe i. Lykkes vi med dette vil det også være attraktivt å besøke Trondheimsregionen”, står det i verdiskapningsstrategien til Trondheimsregionen (2022, s. 29). Noen av retningsmålene under “opplevelser” går bl.a. på å aktivere næringsliv, for å sørge for ringvirkninger i regionen etter Ski-VM i Trondheim, å skape rom for erfaringsutveksling mellom store mesterskap og arrangement, sørge for at arrangementene og opplevelsene i regionen bidrar til større og mer bærekraftig verdiskapning, samt å skape flere attraksjoner i regionen for nasjonal og internasjonal oppmerksomhet (Trondheimsregionen, 2022).

Det å skape attraktivitet ved kommunene i form av å kunne tilby opplevelser til innbyggere og besøkende, står altså høyt på agendaen i Trondheimsregionen, og herunder Trondheim og Stjørdal kommune. Dette kommer også frem i kommuneplanene til begge kommuner. Attraktivitetsgjøring av kommunene, det å skape møteplasser og arenaer som igjen kan sikre mangfold, fellesskap, tilhørighet og trivsel, og fokus på brukermedvirkning trekkes frem som viktige punkter i begge kommuner, og dette vil bli sett i sammenheng med skating, teori om byplanlegging og empiri i analysekapittelet. Men før jeg presenterer og analyserer empirien, vil jeg presentere metoden jeg har benyttet til datainnsamling.

5.0 Metode

I dette kapittelet vil det bli gjort rede for metodiske valg og utfordringer i forskningsprosessen, og det vil presenteres hvordan jeg som forsker, sammen med informantene, har produsert kunnskap nyttig for å belyse problemstillingen ved ulike valg underveis i forskningsprosessen. Informantene som har deltatt i forskningsprosjektet, har vært personer som anser seg selv som skatere eller som er med i skatemiljøet i Trondheim og Stjørdal, samt ansatte i begge kommuner som jobber tett opp mot byplanlegging og tilrettelegging for skating i bybildet.

Først presenteres innsamling av datamateriale, samt hvor og når studien ble gjennomført. Etter dette, vil det redegjøres for intervju som metode og refleksjoner rundt intervjusituasjonen. Deretter kommer analysekapittelet hvor metode for dataanalyse kommer, før kapittelet avsluttes med refleksjon rundt forskningens reliabilitet og validitet og forskningsetikk.

5.1 Innsamling av datamateriale

Denne rapporten baserer seg i stor grad på intervju som metode, samt analyse av sekundære kilder i form av tidligere forskningsrapporter, kommunedokumenter og filmer som er blitt laget av personer innad i skatemiljøet. Observasjon er brukt litt, men kunne til stor fordel ha blitt brukt mer til et liknende prosjekt. I dette tilfellet ble datainnsamlingen i hovedsak gjort utenfor sesong for skating – på senhøsten og vinteren, og det gjorde observasjon som metode litt vanskelig. Intervjuene jeg har gjennomført, har dog gitt rikelig informasjon, og levende bilder på hvordan skatemiljøet opptrer, og hva skating betyr for folk.

Jeg begrenset studieområdet mitt til Trondheim og Stjørdal kommune, og studiet mitt ble dermed et case-studie, hvor Trondheim og Stjørdal kommune blir brukt som en enhet med et formål om å forstå hvordan fenomenet kan fungere andre steder (Baxter, 2021). Case-studier brukes gjerne for å løse eller forstå konkrete problemer, men er også velegnet til å bekrefte, forfalske eller utvikle nye forklaringsbegreper. En slik type studie kan også være med på å gi en analyse av hvorfor teoretiske konsepter eller forklaringer sammenhenger med konteksten av casen (Baxter, 2021). I dette tilfelle, vil jeg undersøke skatemiljøets og skateparkers verdi når det gjelder performative byrom og affektiv urbanisme. Et case-studie så jeg dermed på som relevant for studien, da jeg kan benytte meg av empirien til å forklare allerede

eksisterende teoretiske konsepter. Samtidig var Trondheim og Stjørdal kommune relevante, både i den grad at det gjorde datainnsamlingen lettere ved at jeg befant meg i samme område som jeg skulle undersøke, samtidig som at det er blitt bygget tre store skateparker i kommunene siden 2014, og det er et godt etablert skatemiljø her. Jeg så det som en fordel å kjenne områdene godt, da dette gjorde det lettere for meg å vite hvor jeg skulle begynne da jeg skulle finne informanter til studien min. Da jeg startet studien så jeg for meg at det ville bli et komparativt case-studie, hvor jeg sammenliknet skatemiljøene i Trondheim og Stjørdal. Underveis i intervjurunden min, forsto jeg at det var samme miljø, og at de som skatet i Trondheim også skatet i Stjørdal og vice versa. I denne oppgaven så jeg det derfor som hensiktsmessig å studere kommunene som en case med tanke på den første problemstillingen som går på skatekultur og affektiv urbanisme. Når det gjelder problemstillingen som går på om det kan planlegges for performative byrom, blir det litt mer komparativt, da det er litt forskjeller med tanke på bl.a. plassering av park i kommunene. Kommunene har fortsatt mange likheter, så Trondheim og Stjørdal kommune blir sammen sett på som et eksempel på hvordan fenomenet kan utspille seg andre steder.

Med en områdeavgrensning, kunne jeg dermed begynne å lete etter informanter. Ved kvalitative studier som jeg har brukt til dette forskningsprosjektet, er det gjerne et begrenset antall personer. Dette gjør det svært viktig å benytte seg av en utvelgingsprosess som er hensiktsmessig for problemstillingen, for at innsamlet data kan brukes til en god forståelse av fenomenet som studeres (Thagaard, 2013). Til prosjektet mitt, ønsket jeg å komme i kontakt med folk i skatemiljøene i Trondheim og Stjørdal, samt noen i hver av kommunene som hadde jobbet med å utvikle skatetilbudet. For å komme i kontakt med kommunen, benyttet jeg meg av kommunens nettsider, og lette meg frem til personer som hadde med idretts- og kulturtilbud å gjøre og som jeg så på som aktuelle informanter. I mailen presenterte jeg studien min, og avsluttet med "Håper å høre fra deg, og at du har noen gode ideer til hvem som kan intervjues angående dette i kommunen". På den måten ble jeg videresendt eller fikk tips om aktuelle informanter, og informantene fra kommunene stilte velvillig på intervju.

Blant skatemiljøet møtte jeg en veldig overraskende velvillighet til å stille opp som informanter. Overraskende fordi jeg hadde hørt fra andre medstudenter at det kunne være vanskelig å få med informanter, og Tjora (2018) skriver at det noen ganger kan hjelpe med loddtrekning som trekkplaster for informantsamlingen. Jeg benyttet meg av snøballmetoden for å samle informanter, som går ut på at man først kontakter noen som kan være relevante for

forskningen ved at de har gitte egenskaper eller kvalifikasjoner, og dermed ber disse personene om tips til andre som har samme type kvalifikasjoner (Thagaard, 2013). De positive sidene ved snøballeffekten, er bl.a. at den er med på å styrke tilliten min som forsker til potensielle informanter, ved at rekruttering går via en annen (Valentine, 2005). En annen fordel er at metoden er med på å gjøre det lettere å finne informanter med spesielle kvalifikasjoner/bakgrunner. Samtidig er det lurt å ha flere kontaktpunkter før man begynner å “snøballe”, for å sørge for at man ikke kun får kontakter innenfor samme krets. Dette vil i så fall være med på å begrense studien (Valentine, 2005). Jeg er ikke i skatemiljøet selv, men fikk i begynnelsen tips av venner om personer jeg kunne høre med. Jeg tok også kontakt med de store gruppene knyttet til skating i kommunene, slik som Trondheim Skate Assosiation (TSA), NTNUI skate og Klæbu skateforening. Etter nesten hvert intervju, fikk jeg flere tips om personer jeg kunne intervjuer i miljøet. Jeg tok gjerne kontakt via sosiale medier som Instagram eller Facebook, og fikk i de aller fleste tilfeller rask og positiv respons. Jeg fikk inntrykk av at jeg hadde en studie som flere av skaterne i miljøet synes var veldig interessant, og som de gjerne ønsket å dele meninger og erfaringer om. Personer kan melde seg som informanter fordi at de øyner en mulighet til å snakke om noe som de er opptatt av, av personlige grunner (Tjora, 2018), og det opplevde jeg fra skatemiljøet – både før og under intervjuet.

Intervjuene i rapporten ble alle gjennomført i tidsrommet mellom desember 2022 og februar 2023, og det var totalt 11 intervjuer med til sammen 14 informanter. 10 av disse informantene er fra skatemiljøet i Trondheim og Stjørdal, to av informantene jobber for Stjørdal kommune og de to siste informantene jobber for Trondheim kommune. Det viktige utvalgsprinsippet for kvalitative undersøkelser, er at utvalget er egnet til å utforske problemstillingen, og tid og ressurser er det som gjerne setter begrensinger for datainnsamling til kvalitative studier (Thagaard, 2013). Etter at jeg hadde intervjuet 14 informanter, bestemte jeg meg for at jeg hadde nok datamateriale til å utforske problemstillingen. Jeg ønsket dermed ikke å utføre flere intervju, da for mange intervju kan gi for mye datamateriale til at jeg som forsker hadde hatt mulighet til å utføre så omfattende analyser som kreves med tanke på tiden jeg hadde til disposisjon etter endt intervjurunde. Seks av intervjuene ble gjennomført ved fysisk møte, fire av intervjuene ble gjennomført over nett ved videosamtale, og ett intervju ble gjennomført over telefonen uten video. Lengden på intervjuene varierte fra intervju til intervju. Åtte av intervjuene var individuelle intervju, mens tre intervju ble gjennomført med to og to informanter tilstede, og disse intervjuene varte gjerne litt lenger. Intervjuene varte mellom 25

minutter – 1,5 time, og det ble gjort lydopptak av intervjuene etter informert samtykke fra informantene.

Etter endt intervju ble lydopptak transkribert manuelt, og transkriptene fra intervjuene ble benyttet til videre analysering for å kunne brukes i forbindelse med denne rapporten. For å analysere det innsamlede datamaterialet, har jeg latt meg inspirere av Tjoras (2018) SDI-analyse. Det er stegvis deduktiv-induktiv analyse, hvor jeg som forsker jobber induktivt fra data mot teori, for deretter å jobbe deduktivt med tilbakekoblingene hvor det sjekkes fra det teoretiske til det mer empiriske. Tjora skriver at “[k]ort sagt har SDI-modellen nysgjerrighet som utgangspunkt og generaliserbar forståelse som mål” (Tjora, 2018, s. 21). En slik tilnærming ønsket også jeg som forsker å ha til prosjektet mitt, og jeg ønsket å få samlet inn data i form av intervjuer, som jeg selv kunne lage teorier ut i fra, før jeg startet på selve teoridelen av oppgaven.

5.2 Intervju som metode

For å innhente kunnskap om steder, hendelser, meninger og erfaringer, er intervju en velegnet metode å bruke (Dunn, 2021), og intervju kan betraktes som en samtale med mening (Valentine, 2005). Ved intervju som metode, får informantene mulighet til å fortelle om, fortolke, reflektere over og gi mening til sine erfaringer (Thagaard, 2013). Til mitt forskningsprosjekt ble dette en relevant metode å bruke, da målet med forskningen var å bli kjent med menneskene i skatemiljøet, og finne ut av hva miljøet, samt byen og omgivelsene hadde av betydning for dem.

Intervjuene jeg gjennomførte, var semistrukturerte dybdeintervju, og “[m]ålet med dybdeintervjuer er i hovedsak å skape en situasjon for en relativt fri samtale som kretser rundt noen spesifikke temaer som forskeren har bestemt på forhånd” (Tjora, 2018, s. 113). De forhåndsbestemte spesifikke temaene til dybdeintervjuene dreide seg om individet som skater, skatemiljøet i området og skatetilbud i området for informantene som ble plukket ut fordi de var skatere. Til informanter fra kommunen dreide spørsmålene seg om temaer som aktivitetstilbud i kommunen, attraktivitet i kommunen og betydningen av skatemiljøet i kommunen. Intervjuene jeg gjennomførte, bestod av åpne spørsmål – noe som bidro til at informantene kan beskrive og forklare med sine egne ord. En av de største fordelene med å benytte seg av intervju som metode, er at du som forsker kan merke hva som er relevant for

informanten, og svare og stille nye spørsmål deretter (Dunn, 2021). En annen stor fordel med å bruke intervju som metode, er at ved å føre en samtale med informanten, er at informanten kan gjøre deg som forsker oppmerksom på temaer og meninger som du ikke hadde tenkt på i forkant og at datamaterialet som genereres, blir gjerne rikt detaljert (Valentine, 2005). Det er samtidig viktig å tenke på dramaturgien under intervjuet. Det kreves gjerne litt “oppvarming” for at informanten skal bli trygg på deg som forsker, samtidig for å skape en forståelse for hva intervjuet skal dreie seg om. Det bør startes med enkle og relativt korte spørsmål, uten at disse er ja- eller nei-spørsmål. Ved å unngå ja-/nei-spørsmål, vil dette være med på å sende et signal til informanten om at jeg ønsker at de skal snakke fritt (Valentine, 2005). For at informanten skal åpne seg og levere nyttig kunnskap til meg som forsker, er det svært viktig at det etableres et tillitsforhold tidlig i intervjusituasjonen (Thagaard, 2013). Denne kontakten etableres tidlig i intervjufasen, og kan være avgjørende for informasjonen informanten gir i løpet av intervjuet. Et intervju skal gjerne bygges opp slik at det starter med nøytrale temaer, før det bygger seg opp til litt større spørsmål, som gjerne går på følelser og emosjoner hos informanten. Mot slutten av intervjuet tones det ned igjen, for å få en naturlig avrundning på intervjusituasjonen. Det er hensiktsmessig å gjøre det på denne måten, da de nøytrale emnene kan være med på å skape tillit mellom forsker og informant før hovedspørsmålene kommer. Hovedspørsmålene må gjerne være fleksible, slik at flyten i intervjusituasjonen opprettholdes. I tillegg til å nedtone intervjuet mot slutten, kan det være fordelaktig å spørre informanten om det er noe mer som skal være med, På denne måten kan man unngå at viktige opplysninger ikke blir med (Thagaard, 2013). Det er også viktig å uttrykke nysgjerrighet som forsker, da det kan fungere som en drivkraft til å generere refleksjon blant informantene (Tjora, 2018).

5.3 Refleksjoner rundt intervjusituasjonene

For å komme i kontakt med personer i skatemiljøet (skatere) innenfor studieområdet, brukte jeg i hovedsak snøballmetoden. Det var viktig for meg å få samlet intervju fra forskjellige personer i skatemiljøet. Jeg erfarte etter å ha snakket med flere skatere, at det gjerne var flere gjenger, og prøvde dermed å unngå å kun snakke med skatere fra samme gjeng. Jeg hadde i tillegg begrenset studieområdet til Trondheim og Stjørdal kommune. Jeg erfarte at det er mange som skater, men at i selve skatemiljøet i området, kjenner de fleste til hverandre. Jeg merket dette ved at informantene fra denne gruppa, gjerne foreslo flere jeg burde snakke med, og da ble det foreslått på tvers av gjenger, og de var ikke nødvendigvis bekjente, men de visste godt om hverandre. Valentine (2005) skriver at en av ulempene ved å benytte seg av

snøballmetoden også kan være at informantene allerede vet hvem jeg har intervjuet, og forsøker å finne ut av hva som er svart tidligere. Jeg erfarte dette ved at noen av informantene fisket litt, ved at de kom med en påstand, og avsluttet med “men det har du sikkert hørt før, eller?” eller “jeg tipper han/hun også nevnte det”. I disse situasjonene ble det viktig for meg å opprettholde konfidensialiteten til informantene, og jeg unngikk å svare på fisingen ved å smile og stille oppfølgingsspørsmål. Dersom det faktisk var påstander som hadde gått igjen i flere intervjuer, bekreftet jeg gjerne dette ved å si at “ja, det er ikke første gangen jeg hører det”, men unngikk her å nevne navn eller bekrefte eller avkrefte hva de enkelte informantene hadde fortalt.

Jeg intervjuet skatere fra 19-50 år, og fikk på denne måten samlet inn mange forskjellige erfaringer – fra skatere som drev på da skating var forbudt i Norge til skatere som startet å skate som en koronaaktivitet. Skaterne jeg intervjuet, var dermed på ulikt ferdighetsnivå og foretrakk å skate på forskjellige steder i kommunene. Noen foretrakk f.eks. å skate i gata, mens andre likte seg best i park. Jeg gjennomførte, som nevnt tidligere, de fleste intervjuene fysisk, men benyttet meg også av video- og lydsamtaler dersom det var vanskelig å få til et fysisk møte.

En av de største fordelene ved fysisk intervju, er at du i tillegg til å lytte til hva informanten sier, kan studere kroppsspråket til informanten (Valentine, 2005). Informantens kroppsspråk kan være med på å fortelle f.eks. om et spørsmål er ukomfortabelt å svare på, eller om det vekker følelser som frustrasjon eller iver hos informanten. Dette opplevde jeg som et verktøy til å lettere føre intervjuet fremover, og jeg erfarte gjerne at det gikk fort å etablere en atmosfære hvor informanten kunne fortelle i vei, kontra de digitale intervjuene jeg gjennomførte. Utfordringene knyttet til videointervju, dreier seg som regel om risikoen rundt teknologiske feil samt mangelen på etnografisk kontekst i forhold til fysiske intervju (Dunn, 2021). Jeg opplevde at dette gikk fint også ved videosamtale, men at det gjerne tok litt lenger tid å få informanten i gang, og at det ble litt mindre flyt da det var vanskeligere å få en naturlig overgang mellom hvem som skulle snakke når. De fysiske intervjuene startet jeg gjerne med en liten samtale for å bli litt kjent med hverandre, før jeg begynte på opptak av lyd og intervjuguide. Under de digitale intervjuene, følte jeg ikke at det var samme type rom for å starte med litt small-talk om andre ting for å bli kjent, og det gikk mer rett på. Dette kan ha vært med på at det ikke gled like godt fra start under de digitale intervjuene sammenliknet med de fysiske. I tillegg kunne et lite hakk i bilde og lyd, kunne gjøre at samtalen noen

sekunder dreide seg om dette, og man kunne dermed falle litt ut av sporet på der man var. Jeg erfarte allikevel gjennom mine fire digitale intervju, at jeg fikk samlet mye relevant informasjon, og at det var en god metode å bruke når fysisk møte ikke lot seg gjøre. Jeg gjennomførte ett intervju over telefon, uten video, og dette intervjuet synes jeg var det vanskeligste å få flyt på. Svarene ble kortere, og jeg måtte stille flere oppfølgingsspørsmål. Informanten kjørte bil, og var tidvis ufokusert med tanke på intervjuet, og samtalen ble brutt en gang da informanten kjørte gjennom en tunnel. Det å overvåke paralingvistiske signaler, er en stor forskjell fra videosamtale til kun lydsamtale (Dunn, 2021). Tjora (2018, s. 169) skriver at “[...] vi mister da muligheten til å bruke kroppsspråk [...] Dermed forsvinner noe av samtaleaspektet som det gode intervjuet er avhengig av.” Videre skriver han også at: “[...] de aller fleste intervjuer gjort over telefon vil være kortere enn intervjuer gjort ansikt-til-ansikt” (Tjora, 2018, s. 170), og at noen av grunnene til dette kan være at folk flest trives i andres selskap og at en telefonsamtale kan føre til et mer formelt preg på samtalen, hvor man følger en intervjuguide mer slavisk. Jeg hadde ingen erfaring med telefonintervju før dette, men hadde erfart at digitale intervju hadde gått bra, og tenkte at det ikke var så stor forskjell. Til eventuelt videre forskning vil jeg prøve å unngå dette så langt det lar seg gjøre.

Intervjuene jeg gjennomførte, var semistrukturerte. Semistrukturerte intervju har typisk en intervjuguide, og spørsmålene som blir stilt, fokuserer på å lede samtalen inn på problemstillingene og områdene som er sett på som viktig av meg som forsker (Dunn, 2021). Jeg hadde en intervjuguide med noen spørsmål som jeg måtte gjennom, men prøvde å sørge for at samtalen fløt naturlig, og at informanten fikk fortelle mye til hvert spørsmål. Det var store individuelle forskjeller på informantene. Noen var svært snakkesalige, mens andre svarte på akkurat det de ble spurt om, og ventet på neste spørsmål. Jeg måtte dermed ta litt ulike roller fra intervju til intervju, hvor jeg i noen situasjoner bare kunne fyre inn et oppfølgingsspørsmål nå og da og passe på at samtalen ikke fløt helt utenfor tema, mens jeg i andre situasjoner måtte stille mange spørsmål, og også oppfølgingsspørsmål for å skape refleksjon hos informanten. Tjora (2018) nevnte nysgjerrighet som en fordelaktig egenskap å ha med seg inn i intervjusituasjonen. Det at jeg både har valgt et tema som interesserer meg og som jeg synes er spennende, i tillegg til at jeg generelt er nysgjerrig på folk, gjorde det lettere å komme med oppfølgingsspørsmål naturlig. Det hjalp meg også med å holde fokuset oppe under intervjuet, og førte til en god flyt på samtalen – uansett hvor deltakende jeg var med tanke på få og mange spørsmål.

Det varierte fra intervju til intervju hvor vidt jeg presenterte problemstillingen min nøye før vi startet, eller om jeg tok det underveis eller avslutningsvis for å oppsummere. Jeg merket at dersom jeg startet med å fortelle nøye om hva jeg skulle forske på, kunne informanten henge seg veldig opp i å formulere svarene slik informanten trodde at jeg ville høre de. En av skaterne sa “Og jeg føler jo, du har liksom, for å skape noe for bylivet, er jo at du beveger deg gjennom byen for å komme deg fra Trikkestallen til Finalebanen, så du skater den ruta der”. Her opplevde jeg at skateren hang seg opp i hvordan man skulle koble skating til opplevelsen av byliv, enda spørsmålet som skulle svares på var om skateren likte ute i gata eller i park. Dette kom av at jeg hadde representert problemstillingen på forhånd, hvor jeg sa at skating og byliv skulle være i fokus. Her opplevde jeg at skateren svarte slik h*n tenkte at jeg ønsket at det skulle svares. En måte man som forsker kan forholde seg til denne utfordringen på, kan være å prøve å unngå at mine egne verdier og syn på saken spiller inn under intervjuet (Thagaard, 2013). På denne måten kan man unngå at informanten ikke påvirkes av forskerens verdier og synspunkter, og dermed svarer på spørsmålene ut i fra dette (Thagaard, 2013). Jeg hadde allerede presentert temaet i informert samtykke som informanten måtte skrive under på, og i forespørselen jeg hadde sent ut i forkant for å høre om informanten var villig til å delta. Etter hvert opplevde jeg det som nesten bedre at jeg ikke snakket alt for mye og detaljert om tema før vi begynte, men heller startet samtalen med litt presentasjon av meg og studieretningen min før jeg satte i gang intervjuet. Intervjuet mitt med skaterne startet med generelle spørsmål, som hvor lenge personen hadde skatet og hvorfor personen skatet. Her opplevde jeg korte og effektive svar, men etterhvert som intervjuet kom i gang, ba jeg om fortellinger fra deres beste skateopplevelse, og der løsnet det ordentlig for de aller fleste informantene. Jeg opplevde en iver fra samtlige etter å fortelle, og et stort engasjement i det de fortalte. Dette varte gjerne ut intervjuet, noe som gjorde at jeg koste meg veldig i rollen som forsker, og gledet meg ordentlig til hvert intervju.

De fleste intervjuene gjennomførte jeg en-til-en, men i tre av intervjuene var det to informanter samtidig. Jeg opplevde at i en-til-to, intervjuene, hjalp informantene hverandre med å reflektere, og at det gjerne bidro til en god diskusjon mellom informantene. Samtidig opplevde jeg i et av intervjuene hvor det var to informanter, at en av de var veldig reflektert, og den andre gjerne hang seg på med kommentarer som “enig” og “ja, det synes jeg også”. Her ser jeg for meg at jeg hadde kunne fått andre refleksjoner fra den personen, dersom jeg hadde hatt en-til-en-intervju med dem. Samtidig henvendte jeg meg noen ganger direkte til

“enig”-personen under intervjuet, og lot h*n få starte med å svare på spørsmål. Dette erfarte jeg at hjalp til med å få begge til å engasjere seg.

5.4 Analyse av datamaterialet

For å analysere datamaterialet jeg samlet inn under forskningsprosjektet, valgte jeg å la meg inspirere av stegvis deduktiv-induktiv metode (SDI-metode), hvor det etappevis arbeides fra rådata til konsepter og teorier (Tjora, 2018). SDI-metoden brukes for å hjelpe forskeren med å ha tro på empirien, opprettholde en god gjennomgående systematikk og unngå det å hoppe rett til konklusjoner. De to første stegene i modellen er generering av empiriske data og bearbeiding av data. Det har jeg tatt for meg i delkapitlene over. Videre kommer stegene koding med empirinære merkelapper og kategorisering. Empirinære merkelapper er koder som ligger svært tett på empirien, ved å eksempelvis ligge tett på deltakerutsagn eller på konkrete situasjoner. Ved å kode empirinært, blir det lettere for forskeren å gjenkjenne kodene uten å måtte dra frem intervjuet for å sjekke nøyaktig hva som ble sagt, og kodene som blir laget kan være “potensielle kilder til å generer idéer” (Tjora, 2018, s. 197-198).

Jeg benyttet meg av dataprogrammet HyperRESEARCH for å kode intervjuene mine etter at de var transkribert. Transkriberingen ble gjort manuelt og inn i Word, ved å senke farten på lydopptakene og jeg prøvde så godt det lot seg gjøre å skrive i takt. Noen pauser ble det. Ved hjelp av programmet opprettet jeg en case til hvert intervju, før jeg lagde empirinære koder. Det var litt uvant i starten, og jeg tenkte at kodene bare skulle være 1-2 ord, men etter at det første intervjuet var kodet, kom jeg bedre inn i det, og fant gode utsagn, setninger og punchlines i intervjuene som jeg brukte til å kode resten av materialet. På den måten husket jeg nesten akkurat hva som var blitt sagt i de ulike intervjuene kun ved å lese kodene mine. Tjora (2018) skriver at kodene kan bli tallrike, da de er utviklet fra data og ligger tett til empirien. Jeg fikk veldig mange koder, og etter endt koding av de 11 intervjuene, endte jeg opp med 214 koder. Jeg ser stor forskjell fra de første intervjuene jeg kodet til det siste. Det ble færre og bedre koder per intervju, og kodingen gikk raskere etterhvert som jeg kom inn i både selve kodinga, men også ble bedre kjent med programmet jeg brukte. Da alle 214 kodene var generert, var neste sted kategorisering av kodene, eller kodegruppering.

Kodegrupperingen går ut på å samle alle kodene med samme tematiske sammenheng i forskjellige grupper, og denne prosessen foregår også induktivt. Kodene samles i grupper som

videre brukes til å danne utgangspunkt for hva temaene i analysen kan utvikles til (Tjora, 2018). Jeg begynte å lage kodegrupper etterhvert som jeg så at koder passet sammen. Jeg forsøkte å lage kodegruppene så vide, men så temarettet som mulig. Da jeg var ferdig med kodegrupperingen, var jeg endt opp med 13 kodegrupper. Ved et overblikk over kodegruppene, samlet jeg noen av gruppene, da jeg så at de egentlig gikk under samme tema, og endte da til slutt opp med åtte hovedtemaer, og noen restgrupper.

Etter at jeg var ferdig med kodegrupperingen, hadde jeg fått et kjapt overblikk igjen over materialet, og merket meg at en del ord gikk igjen hos mange av informantene. Jeg benyttet meg av en funksjon i HyperRESEARCH som kalles for “Autocode”. På denne måten, kunne programmet finne de ønskede ordene mine i alle intervjuene der de var blitt nevnt. Et eksempel på dette, er at veldig mange av informantene mine snakket om skatemiljøet som et inkluderende miljø, og dette gikk igjen som en sentral faktor i mange av intervjuene. Jeg ville autokode dette får å finne ut av i hvor mange av intervjuene det med inkluderende miljø var med. Ved hjelp av autocode-funksjonen, kunne jeg opprette en kode som jeg kalte “autocode inkluderende”, og legge inn kriterier for hvilke ord som skulle kodes under denne kategorien. Det var ikke alle informantene som hadde sagt ordrett inkluderende, så jeg plukket ut ord inkludere, inkluderte og inkludert for programmet til å kode etter. Da ga programmet meg en oversikt over hvilke intervju det var blitt nevnt i, samt hvor i intervjuet, og et raskt overblikk kunne fortelle meg at det var blitt nevnt i 6 av totalt 8 gjennomførte intervju med informanter fra skatemiljøet. Dette gjorde jeg med to andre temaer som jeg merket gikk igjen hos flere av informantene for å få en oversikt over hvordan det gikk igjen, og om det var noen felles mønstre.

Etter endt koding og kodegruppering, startet jobben med konseptualisering og teoretisering ut i fra de 5 hovedtemaene. Jeg forstod at dette var en svært viktig del av analysedelen ut i fra det Tjora (2018) skriver: “Det er ofte i dette stadiet av kvalitativ analyse at skillet mellom god og “ikke fullt så god” forskning oppstår, for det er i utviklingen av konsepter at potensialet både i godt empirisk arbeid og god teoretisk innsikt tas ut” (Tjora, 2018, s. 211). Her benyttet jeg meg av venner og medstudenter for å diskutere høyt. Jeg personlig opplever å bli mer kreativ, samt stole mer på idéene mine dersom jeg får diskutert med andre. Dette var den prosessen ved SDI-analysen som jeg opplevde som mest krevende, men som ga meg mest mestringsfølelse og motivasjon under arbeidet med analysering av data. Når konsepter og

teorier falt på plass, var det som om jeg endelig fikk noe mer håndfast å arbeide ut i fra, og jeg så litt bedre hvor dette kunne ta veien.

5.5 Forskningskvalitet

Et viktig element når man forsker, er å sikre en troverdig forskning, samt for å kvalitetssikre forskningen (Stratford & Bradshaw, 2021). Kritisk refleksivitet er noe som bør stå sentralt for at dette skal sikres (Catungal & Dowling, 2021). Med dette menes konstant selvbevisst gransking, både av forskerrollen og av forskningsprosessen. For å sikre troverdighet til forskningsprosjektet, er det nyttig å reflektere rundt forskningens pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet (Tjora, 2018). Thagaard (2013) bruker reliabilitet og validitet som viktige elementer for å sikre troverdighet.

Reliabilitet eller pålitelighet refererer til hvor pålitelig en metode for datainnsamling er i å produsere resultater som kan reproduseres under like omstendigheter av andre forskere eller på ulike tidspunkt (Hay & Cope, 2021). Reliabiliteten til forskningsprosjektet kan styrkes ved at forskeren gjør rede for hvordan dataen er blitt utviklet i løpet av forskningsprosessen (Thagaard, 2013). Ved å argumentere for dette, skal man kunne overbevise den kritiske leseren om kvaliteten på forskningen. Dette vil også gi større troverdighet rundt resultatene. Utfordringene knyttet til reliabiliteten til et forskningsprosjekt, er at en forsker alltid vil ha unike verdier, holdninger og kunnskap som vil ligge til grunn i alle ledd i en forskningsprosess (Thagaard, 2013). Tjora (2018) skriver at “[f]orskerens engasjement i tematikken vil kunne betraktes som støy i prosjektet ved at det kan påvirke resultatene” (s. 235). For å styrke reliabiliteten og påliteligheten til forskningsprosjektet, bør det redegjøres for valg som er tatt underveis i forskningsprosessen (Tjora, 2018). Dette har jeg forsøkt å gjøre i metodekapittelet.

Min motivasjon for prosjektet kom fra et tips fra min onkel. Han var blitt daglig leder for Betongpark, firmaet som bl.a. bygger ut skateparker i Norge. Han kunne fortelle at det var mye spennende som skjedde rundt skating om dagen, og at interessen for både aktiviteten samt tilrettelegging for aktiviteten var i stor vekst. “Det må da gå an å knytte noe av det du har lært til det,” sa han. Jeg synes det var kjempeinteressant, og bestemte meg for å prøve å formulere en god problemstilling til dette. Her måtte jeg passe på at jeg fikk en nøytral problemstilling i forhold til det å kunne stille som en nøytral og objektiv forsker. Jeg synes

selv at skating er kult, men har aldri vært noe god i å skate eller vært i noe skatemiljø. Sånn sett beveget jeg meg inn i et miljø jeg ikke kjente fra før av, og hvor jeg kunne stille som utenforstående forsker. Ved å argumentere og reflektere over de ulike valgene jeg har tatt underveis i forskningsprosessen, samt gi leseren innsikt i valgene som er tatt, har jeg forsøkt å styrke forskningens reliabilitet.

Validiteten til et forskningsprosjekt handler om sannferdigheten eller nøyaktigheten av dataene (Hay & Cope, 2021). Validiteten kan vurderes med hensyn til spørsmålet om resultatene av undersøkelsen representerer den virkelighet vi har studert (Thagaard, 2013). Tjora (2018) knytter gyldighet til om de svarene vi finner i løpet av forskningen, faktisk er svar på de spørsmålene ønsker å stille. Her knyttes forskningen bevisst til tidligere forskning, og tidligere teorier og funn, for å underbygge hva den nye forskningen baserer seg på. Dersom forskningen er forankret i en faglig og vitenskapelig kontekst, og tar hensyn til relevant tidligere forskning, vil resultatene ha større troverdighet og nytteverdi. Dette igjen kan bidra til å øke tilliten til forskningen og sikre at den blir anerkjent som pålitelig og relevant for det aktuelle feltet (Tjora, 2018). Et annet begrep som presenteres når det er snakk om et forskningsprosjekts validitet, er gjennomsiktighet (Thagaard, 2013), eller transparens (Tjora, 2018). Dette går ut på å tydeliggjøre grunnlaget for fortolkninger, og derfor redegjøre for hvordan analysen er utført for å komme frem til de konklusjoner som blir gjort. Det er også viktig å redegjøre for og reflektere rundt posisjonen til forskeren under forskningen (Thagaard, 2013).

Det siste konseptet som Tjora (2018) har med for å skape troverdighet til forskningen, er generaliserbarhet. Han deler generalisering inn i tre former når det gjelder kvalitativ forskning: Naturalistisk generalisering, moderat generalisering og konseptuell generalisering. For forskningen som er gjort i denne oppgaven, er det viktig å se på den konseptuelle generaliseringen, da det er dette som er målet når man benytter seg av SDI-metoden. Her ønsker forskeren å fremstille forskningsfunn ved å utvikle konsepter som ikke bare skal gjelde for den casen som er studert, men skal kunne generaliseres til liknende caser. En slik type generalisering gjøres ut i fra koding og kodegruppering, ikke direkte fra empirien (Tjora, 2018). I dette tilfellet, er det kodet empirinært, og disse kodene blir i analysen knyttet opp mot teori.

5.6 Forskningsetikk

Det å benytte kvalitative metoder under forskning, innebærer gjerne større grad av kontakt mellom forsker og informant (Thagaard, 2013). I dette forskningsprosjektet, foregikk datainnsamlingen stort sett ved hjelp av intervju, noe som innebar at jeg fikk data som direkte kunne knyttes til enkeltpersoner som deltok i prosjektet. Slike forskningsprosjekter havner under personopplysningsloven og er meldepliktige (Thagaard, 2013). Før jeg startet intervjuprosessen sendte jeg derfor inn søknad til NSD om bl.a. tillatelse til prosjektet, hvem jeg hadde planer om å intervju, intervjuguider og et informert samtykke som de potensielle informantene måtte godkjenne før datainnsamling. Informert samtykke, er informert ved at deltakerne for prosjektet får informasjon om hva deltakelse i prosjektet innebærer. Samtidig skal det legges til rette for at deltakeren(e) skal kunne trekke seg når som helst dersom de ønsker det, og Thagaard (2013, s. 26) skriver at “prinsippet [om informert samtykke] er basert på respekten for individets råderett over eget liv, og at den enkelte har kontroll med de opplysninger om seg selv som deles med andre”.

Et annet krav som deltakere til forskningsprosjektet har krav på, er at all informasjon om dem blir behandlet konfidensielt (Thagaard, 2013). Dataen jeg samler inn, må ikke brukes eller oppbevares slik at det kan skade informanten på noen måte. Under prinsippet om konfidensialitet spiller også anonymitet inn. For å ta hensyn til prinsippet om konfidensialitet i forskningen, ble lydopptakene lagret i en mappe kun jeg hadde tilgang på, før de ble transkribert. Etter transkribering, ble lydopptakene slettet, og i transkriptene var informantene blitt anonymisert med pseudonymer slik at de ikke skulle kunne gjenkjennes. Fra datainnsamlingen min, var det ingen sensitive opplysninger som kunne kommet til å skade informantene, men det var litt snakk om småkriminalitet og liknende, som det kan være greit å anonymisere. I to av tilfellene hvor vi kom inn på temaer rundt narkotika og kriminalitet, fikk jeg kommentarer som “dette trenger du kanskje ikke å ta med i oppgaven” eller “ja, det her sier jeg litt sånn off the record da, nei, faen, du tar jo opp lyd”, men så kom det nye kommentarer like etter på som bl.a. at “jo, det er jo anonymt forresten”. Jeg opplevde dermed at anonymiseringen var til fordel både for informantene, ved at de ikke kunne ta skade av å delta i forskningsprosjektet på noen måte, samtidig som det var til fordel for meg ved at de delte mer enn hva de kanskje ville gjort hvis de skulle blitt sitert med sine virkelige navn. Samtidig intervjuet jeg personer fra samme miljø, og brukte snøballmetoden for å samle informanter. På den måten vet flere av informantene om hverandre, og det er derfor også viktig å opprettholde anonymitet i disse tilfellene slik at de ikke skulle gjenkjenne hverandre

(Valentine, 2005). I kapittel 6, hvor jeg presenterer empirien fra datainnsamlingen, tydeliggjør jeg heller ikke hvilken skater som sa hva, eller presenterer alder, kjønn og hvor skateren er fra i dette kapittelet. Det er grunnet anonymitet og konfidensialitet for informantene mine, da jeg etter endt datainnsamling hadde et inntrykk av at de fleste visste om hverandre i skatemiljøet. Kjønn, alder eller bosted blant de jeg intervjuet, hadde heller ingenting å si på hva de mente eller hvordan de opplevde omgivelsene og skating, så derfor så jeg på det å lage en tabell hvor jeg presenterer skaterne under kallenavn slik at de kan refereres til senere i teksten, som ikke relevant.

Etiske dilemmaer knyttet til intervju som metode, er blant annet at forskeren kan bli for gravende og ikke respekterer informantens grenser (Thagaard, 2013). Dette kan f.eks. foregå ved å stille for nærgående spørsmål om informantens privatliv. Dette opplevde jeg ingen utfordringer med, da intervjuene mine handlet mest om en aktivitet som informantene mine verdsatte, og praktiske spørsmål knyttet til dette. Som forsker er det også viktig å ta vare på informantens integritet, ved å respektere informantens verdisyn, motiver, vurderinger og selvrespekt (Thagaard, 2013). Det kan også hende at informanten kommer med motstridende budskap, hvor kroppsspråk eller tonefall kan avsløre det informanten egentlig mener med budskapet. Jeg opplevde meg selv som annerledes og litt utenforstående i forhold til skaterne jeg intervjuet. Det ble brukt en del glosor knyttet til aktiviteten som jeg måtte ha forklart, samt at flere av dem hadde en litt annen klesstil enn meg, med enda mye større klær, beanier osv. Det bar preg av at jeg og informantene mine holdt til i forskjellige miljø, men dette hindret ikke god flyt i intervjusituasjonene. Informantene ville gjerne fortelle, og det virket som flere av dem syntes det var litt gøy når jeg måtte ha forklaring på noen av glosene. Med informantene fra kommunen, var det enda mer formelle omgivelser, og det gikk stort sett på praktiske ting som attraktivitet i kommunen, samarbeid med skatere i planprosesser og liknende.

Det å reflektere rundt maktrelasjoner vil også være relevant når det er snakk om forskningsetikk (Catungal & Dowling, 2021). En intervjusituasjon med informant og forsker, kan ses på som en samtale om et annet tema, men samtidig kan det ta del i større maktrelasjoner og historier. I dag er skating lovlig, men skatingens historie bærer preg av undertrykkelse og skatere som opposisjon mot det voksne samfunnets normer og regler (Borden, 2001). Jeg, som fortsatt er stund og relativt ung, følte ingen spenninger mellom meg og skaterne jeg intervjuet sånn sett, og det at jeg stilte med åpent sinn, og ikke ga uttrykk for

noen fordommer mot skating, heller tvert om, gjorde at jeg ikke opplevde noen problematikk knyttet til dette under intervjuene.

6.0 Empiri og analyse

Klokka er 15:50, det er sol, vi nærmer oss maimåned, og det er russtrafikk i Trondheim. Folk er på vei hjem fra jobb og skole, og gangveien på brua mellom Lerkendal og Stavne er godt trafikkert av syklister og fotgjengere. En av dem er en mann som ser ut som at han kan være 40 år gammel. Han kommer syklende fra Lerkendalsiden i hverdagsklær, hjelm og i sykkelsko. Bak på sekken er det festet et rullebrett. Rett etter brua svinger han av sykkelstien, og parkerer sykkelen inntil noen benker. Her setter han seg ned, skifter sko, løsner rullebrettet fra sekken og ruller inn på betongen i Regnbueparken med et smil om munnen. Det ser ut som han har gledet seg til dette i hele dag. Han ruller noen ganger rolig frem og tilbake, som om han frisker opp gamle kunster, før han får opp farten på brettet. Han hopper, får brettet til å snurre under seg i lufta, og lander på brettet igjen – smiler bredere nå. Jeg smiler også fra benken der jeg sitter, smittet av gleden mannen på rullebrettet uttrykte etter landingen. Jeg vet ikke helt om jeg hadde troa på at han skulle dra på med noe triksing da jeg så han komme svingende inn mot skateparken i det hverdagslige jobbantrekket og i sykkelskoene. Kanskje var det noe med alderen også som gjorde at jeg tvilte.

Mannen er ikke den eneste i Regnbueparken denne ettermiddagen. To gutter midt i tenårene drar også på med triksing, railing og hopping i parken på rullebrettene. Tre yngre gutter er ute med sparkesyklene sine, som de også railer og hopper og trikser med. I tillegg er det en fyr i 30-årsalderen som ser ut som han har holdt på lenge med samme trikset der. Olabuksa hans er støvete på rumpa og lårene, som et tegn på at han har vært i betongen noen ganger allerede. Han holder på på et lite område. En liten bakke og en rail. Samme trikset igjen og igjen. Når trikset endelig sitter, får flere av de andre i parken det med seg og jubler “ey!” og klapper. Han smiler og tar til seg heinga, før han begynner med samme triks igjen. Gir seg ikke før det sitter skikkelig. Noen av de yngste guttene på sparkesykler kommer bort til han og lurert på om de blir i veien hvis de prøver railen ved siden av der han driver på, og de snakker litt sammen. I det området som skal være litt lettere og for nybegynner, holder to jenter og en gutt i 20-årsalderen på. De ler mye, og filmer hverandre mens de prøver seg på rullebrettene sine.

Etter tjue minutter tusler jeg også hjemover. Jeg svingte bare innom en tur på vei hjem fra lesesalen hvor jeg sitter og skriver master for harde livet. Jeg har valgt å skrive om skatekulturen, og å drive med datainnsamling utenfor skatesesongen. Det har vært kaldt og slapsete føre lenge, men nå er det endelig blitt bart og finvær i Trondheim, og skaterne har

gjort sin inntreden i bybildet igjen. Jeg legger mye bedre merke til skaterne i byen nå. Det er mange av dem. Og jeg blir litt glad etter å ha sett de rundt i byen, og etter å ha sittet litt på sidelinja i Regnbueparken i Trondheim, for det jeg har fått av data ut i fra intervjurunden min med skaterne, føler jeg at stemmer veldig overens med det jeg observerer i bybildet nå som skatesesongen er i gang igjen.

I vinter intervjuet jeg skatere og ansatte i Trondheim og Stjørdal kommune for å finne data som kunne hjelpe meg med å besvare problemstillingene til prosjektet. Empirien jeg samlet inn ved hjelp av intervjuet, ble kodet, og etter endt koding, satt jeg igjen med åtte hovedkodegrupper:

1. Hva skating er for skatere
2. Skating skaper aktivitet
3. Skatere og arkitektur
4. Avmystifisering og åpenhet
5. Inkluderende arena
6. Skatere som interaksjonspåskudd
7. Planlegging
8. Verdiskapning

Disse vil jeg presentere i dette kapittelet, og kapittelet legger stor vekt på empiri, i tillegg til at empirien analyseres mot det jeg har presentert i teoridelen. Kapittelet er delt inn i fire delkapitler, der det første kapittelet representerer kodegruppe 1. Her er empirien kun basert på intervju med skatere, og denne gruppen er med på å gi innsikt i hva slags betydning skating har for de som skater i Trondheim og Stjørdal. Videre i kapittel 6.2, tar jeg for meg temaet “skating skaper aktivitet”. Under dette delkapittelet, har jeg samlet både kodegruppe 2 og 3, og ser aktiviteten i sammenheng med utformingen av byrom. Her diskuteres det også rundt hva slags aktivitet en skatepark stimulerer til. I kapittel 6.3 tar jeg for meg den sosiale biten ved skating. Det handler om hvordan miljøet kan se ut utenfra, hvordan miljøet oppleves på innsiden, og hvordan skatere kommuniserer og samhandler med skatere og med andre i byrommet. Empiri fra kodegruppe 4, 5 og 6 er brukt som datamaterialet i dette delkapittelet. Det siste delkapittelet i analysedelen, 6.4, går på planlegging for skating i byrommet. Her kommer empirien fra mine siste to hovedkategorier frem.

6.1 Hva skating er for skaterne

Til datainnsamlingen har jeg ved hjelp av skatere i Trondheim og Stjørdal forsøkt å få et innblikk i skatemiljøet og –kulturen i disse områdene. Jeg ønsket å finne ut av hva slags betydning skating har for de som skater, hva slags miljø det er, hvem som skater, hva slags opplevelser skating gir, hvor de skater og hva slags meninger de har om kommunenes tilrettelegging for skating. Da skating kom til Norge på 70-tallet, var det en subkultur i opposisjon mot det voksne samfunnet. Det var ikke bare aktiviteten som kom, da skating også førte med seg klesstiler, holdninger og identitet. Man kunne se hvem som skatet og hvem som ikke skatet.

Figur 12 - Skatere i Trondheim Foto: Lasse Amundsen

Blant informantene jeg intervjuet, opplevde jeg både likheter og ulikheter. Likhetene jeg merket meg var felles språk og gloser i tilknytning til skating – selvfølgelig når det var snakk om triks, ulike typer skateelementer og liknende, men også at flere blant annet kalte barn for “kidsa”, sparkesykling for “scooting”, “spots” om steder, og ofte benyttet seg av andre engelske gloser som f.eks. “reckless”, “fail” og “judge”. Flere av de jeg intervjuet, hadde den stilen som gjerne forbindes med skatere: romslige klær og caps, samt sko med flat såle som er preferanse når det kommer til å skate. Det var gjerne merkeklær, fra bl.a. Nike Sktbs, Sweet Skateboarding, Element – merker som ble utviklet med hensyn til skating. Det var også noen som ikke hadde noe utpreget klesstil som kunne knyttes til skating, og som ikke hadde et like “glosifisert” språk. Jeg intervjuet både damer og menn, og det var nokså stor forskjell i alder blant de jeg intervjuet, og stor forskjell i hvor lenge de forskjellige informantene hadde drevet på med skating.

6.1.1 Fra forbudstid til i dag

Jeg har intervjuet skatere som skatet under forbudsperioden i Norge, og jeg har intervjuet skatere som begynte da koronapandemien brøt ut. De som har vært i ‘gamet’ lengst, kan fortelle historier fra da de ble jaget av politiet, og måtte gjemme rullebrettene sine:

Det var veldig mange en periode, særlig på 80 og 90-tallet, på våres alder da som var med, en liten sånn, hva skal jeg si, kulturell revolusjon vil jeg si egentlig, den tiden skating var ulovlig. [...] Og vi smugla brett og hadde folk jaga rundt av politi, og var livredd purken [...] Også det var jo sånn at politiet jakta jo på skaterne fremfor kriminelle en periode.

Zaheer (2019) skriver om at dersom man trosset rullebrettforbudet, ventet bøter og inndragelse av brett. Det var totalforbud mot å selge brett i Norge, og en informant beskriver her hvor dyrebare rullebrettene var for skaterne på den tiden:

Jeg husker en episode da jeg stod utenfor det som i dag er Byhaven i byen. [...] Og plutselig så gnall det som bare det i en bil som bråbremsa, vet du. Det var skikkelig gneillyd altså! Og vi snudde oss, og der hoppa politen ut av bilen, nesten så man skulle trodd at vi hadde gjort et bankran vet du. Det er ikke kødd engang. Og vi sprang

alle veiene. Og jeg husker jeg sprang på toppen av, inne på det der kjøpesenteret, og på toppen og gjemte meg inni sånn rulle der det hang klær. Jeg er sikker på at jeg var der en halvtime før jeg turte å gå ut. I fjerde etasje. Men det var ikke det at jeg var redd for politen sånn, men det var det at hvis de tok brettene våres... De tok brettet hvis de tok oss. Og da fikk vi ikke det tilbake. Så da måtte vi vente til neste sommerferie da, eller ett eller annet, ferie for å komme oss til utlandet for å kjøpe et nytt ett og smugle inn.

En annen informant forteller om hvordan han fikk sitt første Brett til Norge: “Jeg smugla inn mitt første skateboard fra Sverige. Det var jo forbudt i Norge. Det er jo helt sykt. Jeg var jo mere redd da, enn å ha litt over kvota nå, for å ha med skateboard i baksetet.”

Da rullebrettforbudet ble opphevet i 1989, var det ikke lenger frykten for å miste rullebrettet, som var skaternes største problem. Enda aktiviteten var blitt legalisert, hadde det spredt seg en moralsk panikk for skatekulturen (Helgerud, 2022), og mange steder var og er fortsatt skatere uønsket. Men skatingen har bestått, og som Borden (2001) skriver, er skaterne gjerne kjent for å svare på undertrykkelse med kreativitet og produksjon av ønsker, som blant annet kom til syne under videre utbygging av skateramper og stiftelsen av NORB. “Vi ble flinke med hendene og klarte å lage ting, og ble vandt til å slå spiker og slå av oss fingrene og alt mulig rart”, forteller en av skaterne som drev på med skating under forbudstiden i Norge. Det er mer enn tre tiår siden skateforbudet ble opphevet, og flere av skaterne som drev på under den tiden, driver på den dag i dag. I tillegg kommer det stadig flere tilskudd til aktiviteten, både mennesker som har lyst til å skate som hobby og livsstil uavhengig av konkurrering, og de som ønsker å hevde seg som toppidrettsutøvere innenfor skating.

6.1.2 Frihet, feiling og mestring

Til tross for denne forskjellen mellom hobbyskateren og toppidrettsutøveren, opplevde jeg et felles unikt engasjement blant informantene under datainnsamlingen min. Mange av skaterne jeg tok kontakt med, ville mer enn gjerne stille til intervju, og under intervjuet lyste det iver og entusiasme av informantene. Den samme iveren og entusiasmen fantes hos de som hadde vært med i flere tiår, og hos de som hadde startet nylig og enda drev på med svært enkle triks., som 'ollie'. På spørsmål om hva skating betydde for skaterne, var det for mange av informantene vanskelig å vite hvor de skulle begynne: “Ja, skating for meg, det er jo et jævlige

godt spørsmål da, men ... På en måte ... Det er jo den friheten da”. Og flere av informantene snakket om følelser når de fikk spørsmålet: “[...] Hver gang man skater, så får men en sånn god følelse. Enten du lander noe skikkelig sjukt, eller vinner en “game of skate” eller noe sånt”, eller: “Sånn når du dropper inn første gang, eller når du føler deg komfortabel på brett første gang, det er bare sånn, ah, det er så befriende”. Når jeg siterer informantene som dro frem utsagn om at skating ga gode følelser og at det opplevdes som befriende, ser jeg de godt for meg der de satt og fortalte: Det glitret i øynene, og de smilte mens de la ut om hvor herlig det var å drive på med skating.

Befriende er noe som flere av skaterne forbinder med skating. Det å skate blir blant annet beskrevet som en slags flukt fra andre tanker og fra hverdagens virkelighet: “[...] Det å bare holde på å øve på et triks eller noe, så føler jeg liksom man glemmer alt annet. Sånn, ja, da fokuserer du liksom, så da slipper du å ha andre ting i hodet.” En annen informant beskrev skating som “[...] en mulighet til å slappe av og ikke tenke så mye. Så ofte når jeg er litt stressa, eller har for mye tanker, så går jeg ut og skater. Det er litt for å bare gjøre noe uten å måtte bruke hodet så mye.” Det beskrives som viktig for egen del og for eget hode, og skating blir en måte å flykte fra hverdagens stress og gjøremål, og å kvitte seg med tunge tanker for en stund. Det er samtidig en måte å utfordre seg på, og en aktivitet hvor man opplever både mestring og feiling. “Det å feile på ting er virkelig en del av det å skate” forteller en informant, og beskriver aktiviteten som en av verdens aktiviteter hvor man kanskje møter mest motgang for å oppnå fremgang. En av informantene beskrev det som en arena som kunne fungere for sinnemestring:

Det er sånn, jeg ville sagt 50% [feiling] i praksis. Hvis du begynner å få ting til, så prøver du på noe nytt og vanskeligere, så da er det jo veldig mye som handler om å ikke få det til, men å ikke gi opp. Og kanskje lære seg å håndtere sinne...

Figur 13 - Foto: Lasse Amundsen

Figur 14 - Foto: Lasse Amundsen

Mye av feilingen ligger nettopp i at det også er en aktivitet hvor man utfordrer seg selv og kroppen mer enn det man nødvendigvis ville gjort i andre aktiviteter. Tjønndal et al. (2019) beskriver skating som risikoorientert, og Borden (2001) snakker om hvor viktig kroppsbeherskelse er for å utføre aktiviteten. Under intervjuene kom vi ikke unna å nevne skadeomfanget som skating førte med seg: “det gir meg glede hvert fall, men også mye smerte”, lo en av informantene. En annen beskrev skating som mestring feiling, før h*n la til “og blåmerker”. Skating er stadig i utvikling. Du blir ikke ferdig med å lære deg nye triks, men læringskurven har blitt brattere med årene, og sosiale medier kan bidra til større og raskere fremgang enn før i tiden:

Altså, den gang så hadde vi ikke tilgang på Youtube, altså det å lære seg et triks, det kunne jo være at du fanga opp at noen gjorde ett eller annet, også kunne du bruke flere år på å lære deg det. Nå kan du jo gå inn på nett og finne deg “tutorials” for alt du kan gjøre egentlig. [...] Så et å lære seg ting [før] var egentlig en ganske så stor prosess.

En annen skater husker tilbake til da noen kompiser av han skulle lære seg ‘å droppe’ på rampe: “Så var han jo ishockeyspiller, han. Så da trappa han opp i fullt ishockeyutstyr”. Teknikker må utforskes og innøves, og som Borden (2001) sier, er det en aktivitet som krever

stor innsats for lite gevinst. Nyere tider og større tilgang på hjelpemidler, har forandret skating, og en annen informant fortalte at: “Det jeg merker [...], det er at de yngre blir fortere flinke på en måte. [...] det kan jo komme folk som er 12 år som er helt sjuke i huet liksom, og bare kaster seg utfor ting”.

6.1.3 Toppidrettsutøvere og folk som vil skate på en fortauskant og røyke weed

Skating er blitt en OL-gren nylig, og dette kan fungere som en drivkraft og motivasjonsfaktor på en annen måte enn det skating som livsstil gjør. Sportifiseringen av skating som Tjønndal et al. (2019) bruker som fellesbetegnelse på kommersialiseringen, systematiseringen og generaliseringen av skating, har gjort forskjellene innad i skatemiljøet større, og en av informantene beskriver det som en skala hvor du i den ene enden har skateboard i OL, og i den andre enden har du “folk som vil skate på en fortauskant og røyke weed”. I tillegg har du veldig mange midt i mellom. Jeg opplevde det utsagnet om skatere som “vil skate på en fortauskant og røyke weed” som en slags fremstilling av hva folk flest tenker at skating er, enda informanten tok det frem som et ytterpunkt i skalaen. Skatingen er blitt forandret med årene, og involverer enda flere utøvere enn de som representerer ytterpunktene av skateskalaen som informanten her legger frem. Det er dog gjerne utfordringen, utforskningen og adrenalinrushet skating kan gi, som er faktorer som gjør at folk søker til skating, og dermed tiltrekkes fortsatt mange spenningsøkende individer av aktiviteten. Det har vært en aktivitet som folk har gått til når de ikke har hatt noe annet, hatt vanskelige tider, eller hatt forutsetninger for å havne i dårligere miljø. En av skaterne forteller at: “Jeg føler det tiltrekker litt sånn kaotiske folk som ikke har lyst til å ha organiserte ting, og heller lyst til å på en måte kunne gjøre det litt sånn som de vil på deres måte.”

En annen av skaterne i Trondheim påstår at “Trikkehallen er like viktig som Nidarosdomen for Trondheim”, og begrunnet dette med at:

Det er så mye folk da som har vært gjennom Trikkehallen opp gjennom årene. Og kreative folk, men også folk som har liksom virkelig trengt et sted å være da. At jeg tror at, ja, nå har det stått der i 26 år da, og da er det liksom, ja, det er helt utrolig, det er en del av oppveksten for ganske mye folk da egentlig. Så det har nok egentlig betydning veldig mye for byen, og gitt folk noe å holde på med da.

En av de andre skaterne jeg intervjuet, trekker også frem viktigheten av å ha en arena med et lavterskel aktivitetstilbud i byen for å forebygge andre, mer uheldige, aktiviteter:

Men en av de tingene som forebygger mest kriminalitet, er jo skatemiljøet. Det er sykt mange av de kidsene som holder på med skating, som helt sikkert hadde vært involvert i kriminalitet hvis de ikke hadde skatet liksom. Og Buran og Trikkestallen har spilt en så sykt stor rolle i livene til så mange folk liksom.

6.1.4 Samhold

En annen viktig faktor med skating som tas opp av alle informantene, er det sosiale aspektet ved aktiviteten. De motiveres av, og blir bedre av folk de har rundt seg. En av skaterne beskriver skatemiljøet som et miljø med “[v]eldig bra vennskap” og hvor:

Alle heier på hverandre. [...] uansett hvilket nivå du er [på], hvis du er på et nivå så du lærer deg ollie liksom, så klapper de hvis du får til det, og hvis du er på et veldig høyt nivå, da klapper de ikke før du får til noe vanskeligere igjen.

Det beskrives også som “et veldig sånt godt miljø, og man tar vare på hverandre”. Det sosiale sammen med lærevilje, ses på som drivkraften til å skate av en av skaterne jeg intervjuet:

Jeg har ikke kunne fortsette å ha den viljen til å lære meg nye triks hvis det sosiale ikke hadde vært der. Og jeg tror ikke det sosiale hadde vært der hvis jeg ikke hadde hatt så stor vilje for å møte opp heller. Så det har en god sammenheng med hverandre, [...] man møtes også er man en gjeng, også prøver man å få til noe, og så lykkes man eller så lykkes man ikke, men det er liksom, du henger med noen da.

Skating er altså en kompleks aktivitet.. “Det er blitt en lidenskap”, kunne en av informantene fortelle. En annen informant beskrev skating som en livsstil. Felles for alle informantene jeg intervjuet til dette forskningsprosjektet, var som sagt en iver og entusiasme etter å fortelle om skating. Enda det var noe de hadde drevet med hele livet, eller startet med for et par år siden. Det handler ikke bare om å levere triks for kameraet eller bli best i verden og hevde seg internasjonalt. Det handler også om å samhandle med andre likesinnede, ta seg fri fra tunge og stressende tanker og å leve litt her-og-nå. Skaterne drives av det sosiale, utfordringene, mulighetene, frihetsfølelsen og lysten, og beskriver skating som en arena hvor det er plass til

alle. En av faktorene som samtlige av informantene tar opp som viktig, er den uorganiserte biten ved skating: at skating er noe du kan drive med når du vil og hvor du vil.

6.2 Skating skaper aktivitet hele dagen

Det kreves ikke så mye fra et område for at det skal være “skatebart”. Det kreves heller ingen trener eller andre personer tilstede for å skate. Det er en aktivitet som kan utøves når som helst, men helst på dager med opphold og med bar asfalt, og hvor som helst, så lenge det ikke er noe skateforbud, eller noen som jager deg bort. På spørsmål til Trondheim og Stjørdal kommune rundt hva som skaper attraktivitet i kommunen, dreide svarene seg om aktivitet. Dette kommer også frem i kommunenes planer (Trondheim kommune, 2022; Stjørdal kommune 2020) og i Trondheimsregionens visjon (Trondheimsregionen, 2022), og opplevelser som aktivitet i form av kultur og idrettsarrangementer skulle stimulere til nasjonal og internasjonal oppmerksomhet og sørge for ringvirkninger til hele regionen. I begge kommuner trakk informantene frem byrom som fremmet og stimulerte til aktivitet som attraktive, og aktivitet i byrom, er noe skaterne mer enn gjerne bidrar til.

6.2.1 Streetskate

“Jeg gikk swingkurs, volleyball, fotball, friidrett, men jeg landa på skating for da slapp jeg å ha noe trener” fortalte en informant. Videre la informanten vekt på at det å slippe en trener som forteller deg hva du skal gjøre og faste treningstider, var med på å underbygge den frihetsfølelsen som skating gir. En annen informant beskriver skating slik:

Det er ikke noen regler på hva du må gjøre heller. Og det er ganske digg med tanke på sånn annen idrett. Der er regler på hva du kan gjøre og hva du ikke kan gjøre, det finnes ikke i skating. [...] Så det er fritt det er det.

De aller fleste informantene nevner den ikke-organisert delen ved skating under intervjuene. Viktigheten av å kunne drive med skating hvor som helst og når som helst, virker som en sentral faktor for skaterne:

Jeg tror det er mange av dem som er skatere og sånn er litt glade i å gjøre ting som de har lyst til å gjøre selv uten å få beskjed om det. Være sin egen trener da, for å si det sånn. Så det, det er jo en verdiskapning til dem da. Til dem som ikke har, det er jo ikke alle sammen som er laget for lagidrett, for å si det sånn.

Det kan dermed ses på som en aktivitet drevet av lyst, da den foregår uoppfordret, på skaternes eget initiativ. Denne går dermed under Gehls (2011) kategori “valgfri aktivitet”. Det at det under flere av intervjuene, nevnes at en ikke trenger noe trener for å skate, og at de trives i den uorganiserte idretten, kan bygge opp under idealene fra da skating oppstod: at det skulle være en fri aktivitet, og i opposisjon mot samfunnets eksisterende system (Borden, 2001). Det er ikke alle som passer inn i systemene som allerede er etablert i samfunnet. Noen, sånn som flere av skaterne, kan dermed ha behov for en arena eller aktivitet, hvor de kan holde på uten regler og grenser, da jeg får et inntrykk av at mange av skaterne synes det er nok av regler og system i samfunnet allerede.

På Youtubevideoene av skaterne i Trondheim, filmes det til alle tider på dagen, fra strålende sollys, til solnedgang og til skumring (Central TRD 2023; 2021a; 2021b; 2020; Eggen, 2019). Flere av skaterne snakker om de dagene hvor man er ute hele dagen sammen med venner som de aller beste skateminnene: “[...] det må være noen sånne lange seine kvelder der du har vært og kjørt hele dagen egentlig.” Og når skaterne er ute hele dagen, holder de seg ikke nødvendigvis på samme sted: “[...] det er mange som bare går rundt i Trondheim, og finner en spot hvor de kan ta triks og sånn”. Skaterne i byen “[...] finner hverandre og bare finner en plass. En trapp og sånn der”. En av informantene fortalte at han foretrakk streetskating fordi han syntes det var artigst: “Finne en trapp liksom, og prøve å være kreativ på en dårlig spot da” Videre fortalte informanten at det er “artig å dra med en sånn skategjeng og cruise rundt til forskjellige plasser i byen”.

Ut i fra observasjon av videoer og intervjuer, er inntrykket mitt at skaterne skater hele dagen, og at de gjerne er å finne på forskjellige steder i byen. De er i aktivitet på et sted, og de er i aktivitet ved at de flytter på seg rundt i byen. Det er ikke alltid at alle skater, noen kan også bare henge rundt der det skates: “[...] man henger, og noen skater, kanskje noen filmer det, for eksempel en gang så dro vi sånn 10-15 stykker på Torget også var det bare to stykker som skata egentlig”. Skatekulturen er altså med på å skape aktivitet i bybildet, og ikke bare til oppsatte og faste tidspunkt og steder – men hele det “lyse døgnet”. De er spontane, mobile og utforskende i byen, og der de beveger seg, foregår det aktivitet.

Figur 15 - Foto: Lasse Amundsen

Aktiviteten som foregår utfordrer, slik Borden (2001) skriver, eksisterende arkitektur og urbant design. I sitatene over forteller skaterne om hvordan de utforsker byen, ved at de finner en trapp her, eller en annen spot der. En trapp er gjerne bygget som en slags transportfunksjon for mennesker, men for skatere kan en trapp betraktes som en større utfordring som kan overvinnes. Trappa ble ikke bygget for skating, og skaterne må gjerne bruke tid og mange forsøk på hvordan de skal ta seg fra topp til bunn, gjerne ved å 'raile' på rekkverket som tilhører trappa. Ved å utfordre arkitektur og design i byrommet på denne måten, utøver skaterne aktivitet som det ikke nødvendigvis er lagt til rette for – oftere er det tvert i mot. Skating som aktivitet i byrommet, kan stimulere til kontakt på en annen måte enn hva arkitekturen har lagt opp til, og Bergsli et al. (2015), skriver at det ikke bare er samvær mellom mennesker som skaper sosial kontakt, men at praksiser og aktiviteter også er med på å stimulere dette (Bergsli et al., 2015).

Skating er i hovedsak en uorganisert aktivitet, som kan foregå overalt i byrommene. Ut i fra intervjuer av skatere og observasjoner, er det i tillegg en aktivitet som foregår hele dagen, ikke bare til oppsatte tider, og skaterne drives av å få til nye triks – noe som kan gjøre at de holder på lenge før de klarer noe. Dermed stimulerer skating til aktivitet hele dagen. Aktiviteten er, i følge Bergsli et al. (2015) og Bjerkeset (2019), en viktig faktor for at sosial interaksjon mellom fremmede skal foregå i byrommet. Jeg vil i kapittel 6.3 vise hvordan skaterne stimulerer til kontakt i bybildet – både mellom skatere og fremmede, men før jeg kommer helt dit, vil jeg se på hva som kreves av et byrom for at skatere skal oppholde seg der.

6.2.2 “Det eneste som dreper skating er kjip arkitektur”

Skatere skater overalt, og “[.] ser en mulighet der andre ikke ser det, liksom” i følge en av skaterne. En annen skater forteller at “[j]eg føler kanskje jeg kan se på byen på en litt annen måte enn andre folk når jeg liksom går gjennom byer og sånne ting, og skatere er veldig på å se potensiale i ting”. Videre forteller informanten at det kan være alt fra en liten skråning til en glatt marmorkant. En annen informant forteller at “det handler litt om kreativitet, da”, og forteller at det kan skates i trapper, over dumper og at bare “en dupp i kantsteinen” kan være egnet element for å få til noe kult. Som Borden (2001) skriver, så bruker skaterne arkitekturen på en helt annen måte enn hva tiltenkt bruk av arkitekturen og det urbane designet er. En av informantene beskriver det at når han er ute og skater i gatene på sommeren, skater han på steder “der det egentlig ikke er egnet for å skate”. Byens arkitektur og urbane design er ikke utformet for å egne seg for skatere, men skatere utfordres av å få til ting på og med byrommenes mange ulike elementer. Bjerkeset (2019) skriver om elastiske byrom og dynamiske gatebilder, hvor det bl.a. er mange muligheter for bruk og en viss uorden. Skating i gatebildet er gjerne med på å skape en viss uorden, da elementene i byrommet brukes på en annen måte enn hva som er tiltenkt bruk. I skatefilmene fra Youtube, ser vi at det bl.a. skates på rekkverk, på benker og fra hustak og ned på plattinger (Central TRD 2023; 2021a; 2021b; 2020; Eggen, 2019).. Skaterne tilegner elementene i byrommet en annen funksjon med sin helt unike aktivitet og stil, men som nevnt over, er ikke skatekulturen populær blant alle byens innbyggere tross oppheving av forbudet – heller ikke i Trondheim og Stjørdal kommune.

Figur 16 - Foto: Lasse Amundsen

Kroglund (2015) skriver om skatestoppere, som et hinder mot skating i byrommet, og en informant forteller om da torget ved Trondheim Torg skulle bygges ut, og TSA ble innkalt på møte: “Og vet du hva spørsmålet var? [...] Ja, hvordan kan vi bygge det her så det ikke blir skating!” Videre forteller informanten med et skøyeraktig glimt i blikket at “[s]katere finner plasser å skate uansett dem, samme hvor mye du prøver å motarbeide det. [...] de blir bare triggja til å prøve det for det”. Det kommer også et eksempel på hvordan forsøkte hindringer på Torget, har blitt sett på som utfordringer fremfor hindringer av skaterne:

Jeg så nede på Torget her, så hadde de satt opp noen plasser der det kanskje går an å ta en slide på noen benker [...] Som egentlig er sittebenk da, sant. Men så har de satt opp noen lyktestolper tett inntil da, men det følte [skaterne] ikke at var noen hindring, da ble de heller bare trigga, ikke sant.

Her utformes byrom, slik at elementene har en bestemt funksjon, og ikke skal utfordres av skatere i dette tilfellet. Bergsli et al. (2015) og Parkinson (2012) skriver om at utforming, plassering og tilgjengelighet til byrom, kan virke både oppmuntrende og forhindre, og i dette tilfellet søker planleggerne å forhindre vise typer aktiviteter i byrommet, ved å legge til elementer i byrommet. Byrom utformes gjerne til fordel for konsum (Aspen, 2021; Pløger, 2019; O’Keeffe & Jenkins, 2022), og det at skatere ikke er ønsket på en så sentral plass som Trondheim Torg, kan sende et budskap om at skatere ikke forstås som bidragsytere til økt konsumering. I følge Røe (2019) og Aspen (2005), er ett av målene ved nyliberalistisk byutvikling å skape byrom som blir attraktive for investorer og eiendomsutviklere. Det at skatere var uønsket på Torget, kan ses på som at skating var sett på som en faktor som gjorde byrommet uattraktivt for nettopp de aktørene byen ønsket å tiltrekke seg. Mange nok skatestopperer, hindrer skating i det gitte byrommet, og det ses av noen på som viktig for å unngå skader og slitasje på utemøblementet. Murphy (2021) skriver om produktive og performative handlinger i byrommet som forhold som kan fortelle noe om hvor demokratiske de offentlige rommene er. Her er skatestopperer innført, eller lyktestolper på Torget som i tilfellet over, for å hindre en viss type aktivitet i å foregå. I noen av tilfellene vil de performative forholdene fortelle at det ikke vil foregå denne type bruk her, i tråd med de produktive handlingene. Samtidig skal det i følge skaterne selv mye til for å stoppe dem, og aktiviteten utøves gjerne til tross for de produktive handlingene som ligger til grunn for utformingen av byrommet.

Det er sjeldent at byrom tilrettelegges spesielt for skating, men Kroglund (2015) skriver om forsøket som har vært på dette utenfor Rockheim i Trondheim i ettertid av den opprinnelige utformingen av byrommet. Der det tilrettelegges for skating, er det gjerne ikke godt nok eller utfordrende nok til at skaterne holder seg der. En av skaterne beskriver plassen utenfor Rockheim som “en haug med klumper og noen bokser. [...] Jeg tror det er laga mest for arkitektur enn for skatere [...] For det ser mest ut som et kunstprosjekt som har faila litt, men”.

Preferansene til hva et område skal ha for at skaterne vil skate der, er forskjellig fra informant til informant. Det er alt fra store åpne plasser med godt og jevnt underlag og gode sykkelveier, til ned trapper, fortauskanter, på rekkverk og på elementer ved arkitekturen i byrom hvor det går an å få til et triks.

Det eneste som dreper skating er kjip arkitektur, egentlig [...] Altså skatere, om det er trapper eller hva det er, [...] man finner plasser uansett da. Så lenge de ikke setter opp sånne bokser eller sånne kasser som står rett opp fra gate liksom, det er jo litt kjedelig.

6.2.3 Park skate

Det var mange av informantene som foretrakk streetskating, men også veldig mange sa at de var glad i å skate i park – hvor det er tilrettelagt for skating. I Stjørdal og i Klæbu i Trondheim kommune har det vært betongparker i noen år. Alle skaterne jeg intervjuet, hadde vært i enten en av eller begge betongparkene, og selv om det var delte meninger rundt plasseringen av den nye betongparken “Regnbueparken” ved Stavne bru i Trondheim som hadde offisiell åpning denne våren, gledet alle jeg intervjuet seg til å prøve parken – dersom de ikke allerede hadde prøvd den. På spørsmål til Trondheim kommune om skateparken i Klæbu hadde stimulert til aktivitet var svaret; “Ja, enormt mye aktivitet. Ekstremt mye aktivitet”. Og når samme informant skal svare på spørsmål om hvordan den ser for seg at aktiviteten i den nye Regnbueparken kommer til å bli, er svaret:

Ja, der tror vi det blir helt texas faktisk. Det tror jeg blir fryktelig mye brukt. [...] Det var jo masse folk bare den dagen vi fjerna byggjerdene, så det var skikkelig bra myldring, og det har det vært helt frem til nå sånn som skaterne sier det.

Aktiviteten vil i hovedsak bestå av rullende aktivitet, men informantene fortsetter med:

Også tror vi også at parken vil bli besøkt uten at du har tenkt til å skate. Vi har veldig mye sitteområder i parken, og det er jo fryktelig artig å sitte å se på dem som skater for oss som ikke skater selv. Jeg kan godt finne på å ta meg en pause der, jeg, altså.

Om aktiviteten i skateparken i Klæbu, kan en av skaterne fortelle dette:

Hvis du drar dit hver kveld om sommeren når det er finvær da, eller opphold, så ser du igjen de samme da. Og det er vel en gjeng på kanskje 20 stykker. Men i parken så, med scooting og alt da, så er det ... Det koker da.

I Stjørdal har skateparken stått seks år nå, og her kan kommunen fortelle om et myldrende aktivitetsliv. “Den er veldig populær,” sier den ene informanten i Stjørdal kommune. En annen ting flere av skaterne nevner når det er snakk om skateparker, er at det er gøy å utforske de forskjellige parkene og se hva de har å by på:

Skatere har jo alltid reist til andre skateparker, eller andre byer, både innenlands og utenlands, og det vil vi jo fortsatt gjøre, samme hvor bra anlegg du har der du bor, så vil du alltid oppsøke noe nytt og noe annerledes. Du får ikke mindre lyst til å dra til Åre å stå på snowboard fordi du har Vassfjellet i nærheten. Det er noe nytt.

Dermed kan skatere også skape aktivitet på tvers av byer og kommunegrenser, både for å teste nye parker, men også for å treffe nye folk, lære av nye folk og la seg inspirere av hvordan skating utøves andre steder. Det sosiale aspektet ved skatingen, er nemlig svært komplekst, og jeg vil nå presentere de ulike sidene ved skating som stimuli til sosial aktivitet.

6.3 Skating stimulerer til sosial aktivitet

Inkluderende som beskrivelse av skatemiljøet, ble nevnt i alle intervjuene jeg gjennomført med skaterne, og også med kommunene. Som nevnt i kapittel 6.1, er det sosiale aspektet en av grunnene til at de holder på med aktiviteten, og det trekkes frem at skatemiljøet er et heiende miljø med plass til alle.

6.3.1 Avmystifisering av skating

I alle intervjuene gjort med skatere, beskrives skatemiljøet som svært inkluderende, selv om det også kan virke litt skummelt helt i starten:

Jeg føler sånn, eller da jeg kom som ny, og skulle skate i Trikkestallen og sånn, da var det jo noen av de guttene som så litt skumle ut. Den guttegjengen som alltid er der og skater, men sånn nå er det jo sånn, jeg kan jo snakke med de, og de sier jo alltid hei og er hyggelige og jeg kan skate med de og sånn, så det er veldig kjekt.

Figur 17 - Foto: Lasse Amundsen

En annen av skaterne forteller også om hvordan det kan være å komme inn ny i skatemiljøet, og om hvordan felles interesser kan sørge for samhold:

Ved første øyekast, som liksom ny, så kan det virke skremmende, men med en gang man blir på en måte litt kjent, så er det veldig åpent. Du har liksom masse folk som heier på deg hvis du skulle lande en kickflip, og selv om jeg ikke har klart det så har det liksom vært “bra jobba”, og andre ganger så har det liksom vært andre veien hvor man har stått og heia på andre. Så det er åpent og man møter jo, blir jo kjent med så utrolig mange, og det er jo et stort miljø. [...] Så blir det jo litt sånn – du skater med en liten gutt og en gammel dame samtidig på en måte. Alder det har ikke så mye å si, det er bare et stort samhold. Så mange av dem jeg har skata med, er jo, hva da, 15 år eldre enn meg. Men vi har jo kost oss masse sammen når vi har skatet, og det er jo bare fordi vi har samme typ felles interesse.

Det at skatemiljøet kan virke skremmende i starten, handler i følge skaterne om synet på skating i samfunnet. Borden (2011) og Krog Lund (2015) skriver om skating som en opprørsk ungdomskultur, som forsøkte å utfordre de voksne normene i samfunnet. De jeg intervjuet som har skatet lengst, i tjue år eller mer, forteller om forandringer skating har gått gjennom med årene, som kanskje kan ha bidratt til mildere forhold mellom skatere og andre i bybildet:

Det er mye mindre negativitet enn det var før da. Spesielt når skaterne viser litt respekt tilbake, og ikke ... Ja, det har jo litt med å vente på tur og ikke skate hvis du ser at det kommer gående en gammel mann, så trenger du ikke å hoppe ned den trappa rett foran han heller. Så, ja, det, hvis skaterne er litt, ja, de tenker seg litt om, så er det nok mye mer aksept ute og går, enn hvis man er helt reckless.

“Folk [i skatemiljøet] har blitt likar da”, forteller en av skaterne etter å ha fortalt at skatemiljøet i Trondheim opplevdes som veldig hardt før i tiden: “Det har vært veldig mye dop og sånn egentlig da [...] [og] Trikkestallen, eller skatemiljøet særlig da, har jo blitt sett på som sånn hasj og narko”. Trikkestallen har blitt skaternes samlingssted i Trondheim. Det startet i følge skaterne og informanter fra kommunen som en okkupasjon, og fungerer nå som et godt samarbeid mellom kommune og skaterne. “Det har blitt mer stuerent da på en måte”, sier en av skaterne jeg intervjuet. Skateren forteller videre om at det var perioder hvor det var litt kaotisk med økonomi og litt tyveri, og at kommunen kom inn og “[j]a, det ble liksom stramma opp litt”. Nå har blant annet et generasjonsskifte i aktiviteten, gjort at det kommer flere generasjoner til Trikkestallen, og “foreldre begynner å se det er greit å sende ungene sine dit liksom”.

En av informantene fra Trondheim kommune forteller om hvor myteomspunnet det var rundt skatemiljøet – spesielt under forbudstiden, og i etterkant av dette. Folk visste ikke helt hva skaterne drev med og hva som foregikk i Trikkestallen. Det har skjedd et skifte her også, fra det hemmeligholdte miljøet, til at styret i TSA “på en måte ønsker å åpne opp for at her skal det komme inn flere”. Informanten fra kommunen opplever at brukergruppa av brettporten har blitt videre enn hva den var før, og legger til at:

Kanskje det der myteomspunnede hemmeligholdte i hallen har kommet litt bort da. [...] Det har jo vært lukka det bygget her i alle år. Så de som har gått forbi, har bare hørt at det har vært veldig mye lyd, så har de ikke visst hva som har vært inni da.

Trondheim kommune har nå bygget en glassfasade på den ene veggen i Trikkehallen.

Tanken er at vi skal åpne litt mot bydelen også da, både for å, ja, for å få inn lys og sånn i hallen da, men også for å vise frem at her er det fint å være, og det er mulig å komme inn og prøve. (Informant, Trondheim kommune)

Videre understreker informanten at “det at kommunen bruker så mye penger på [skatepark], er jo også et signal på at det her er en akseptert og legitim aktivitet, sant. Det er ikke noe sånn hemmeligholdt og shady business lenger”.

Trondheim kommune driver, i følge informantene fra kommunen, en avmystifisering av skatingen for å vise frem og for å skape mer aksept rundt aktiviteten. I dag skal skatingen aksepteres, og det er jo alt dannet egne skoler som satser på skating (Book & Edén, 2021) og blitt OL-gren ut av aktiviteten som startet som et ungdomsopprør (Merrell, 2022). Historien fra ungdomsopprør og forbudstid, er historie.

6.3.2 Nivå og alder spiller ingen rolle: skating som en bli-kjent-arena

Det å tørre å våge seg inn i skatemiljøet, viste seg for de to skaterne som er sitert øverst i kapittel 6.3.1, å være en inngang til et heiende og inkluderende miljø, slik skatemiljøet også blir beskrevet tidligere i oppgaven. Det er også et miljø som ikke har alder som begrensning, og som stimulerer til samvær også på tvers av nivå. I et av intervjuene hvor jeg intervjuet to skatere samtidig, fikk disse to utfylt hverandres påstander rundt dette:

Det er jo et jæklig fint miljø da egentlig. For at, det spiller ikke noe rolle på nivået ditt. [...] [D]u står jo i den bowlen og venter på tur og alt sånn, også kommer jo folk med jævlig bra teken på det, også kommer det noen som kanskje sliter med å bare få til et dropp, men jubelen er akkurat den samme om du gjør et jævlig bra triks eller om du gjør et basic nybegynnertriks, for at det er så stort for deg som gjør det uansett, for at

du klarte det, sant? Så gleden får du fra andre uansett da, så det synes jeg er ganske fint i det miljøet der da. (Skater 1)

Ja, også en ting jeg har lyst til å skyte inn der da. Det er at du får, du får det uansett alder da. Så det kan være en tolvåring som står der og heier deg fram eller, også, om det er en 40-åring liksom eller hva det er. Det er uansett. Så det er ganske sånn unikt egentlig [...]. Og da er det ikke noe jeg har sett i andre idretter som jeg har vært involvert i da på lik linje. Så man er med å løfte frem hverandre og respektere hverandre på en annen måte egentlig. (Skater 2)

Den ene informanten fra Stjørdal kommune forteller at det med at alder og nivå ikke spiller noen rolle i skatemiljøet, har gjort seg tydelig i skateparken i Stjørdal sentrum. Han sier at “det er jo et enormt aldersspenn”, og at det er et “veldig åpent og inkluderende miljø, så han 3-åringen vår som driver og prøver, han får også lov til å holde på. [...] Det er liksom ikke sånn at “nå skal de store trene, nå må du gå””. Samtidig har de måttet innføre egne tider for sparkesykkelbruk i skateparken i Stjørdal, da det er erfart at det kan oppstå konflikter i skateparker mellom de ulike brukergruppene av parken. Sparkesykling, eller “scoot”, har vokst i popularitet, og drar også nytte av betongparkene. De fleste sier at det ikke er noe problem, og at det er hyggelig og stas at flere kommer til og bruker parkene og områdene, så lenge man holder seg til rett kjøremønster og respekterer køen. Konflikter kan også oppstå dersom noen ønsker å ta kontroll, styre tider, eller ikke har forståelse for at skating er en faktisk idrett. Skateparken er åpen for alle, og kan ikke reserveres eller settes av i den forstand som f.eks. ved kommunale fotballbaner eller tennishaller hvor det er oppsatte treningstider. Det kan dermed oppstå konflikter mellom de som ser på skating som “lek for barna” og de som satser skating som toppidrettsutøvere. En av skaterne forklarer dette:

Og foreldre sitter på siden og drikker kaffen sin og sender ungene sine utpå [skateparken] med alt annet enn skateboard.[...] Du sender ikke ungene dine utpå en fotballbane når det er trening for noen som er med idrettsforbundet, heller. Det er det her som er det vanskelige krysningpunktet, fordi at skateboard er idrett for noen, og det er det ikke for noen andre. Men ja, skateren som vil røyke hasj på fortauskanten og skate enkelt, han kan jo sameksistere med idrettsutøveren innenfor skateparken. Men vi kan ikke sameksistere med en ignorant mor og en kid på 3 år og trehjulssykel. Så

det blir interessant i den nye parken nå da [...] Vi vil jo gjerne få en 5-åring til å begynne å skate liksom, men [...] det er det med at skaterne må lære opp foreldrene som sitter på siden da om at det her er en idrettsplass, men og ikke en idrettsplass da.

Områder hvor skating foregår kan være åpne og inkluderende på tvers av alder og nivå, men dette forutsetter at brukerne av området har forståelse for hva skating er, og at ingen forsøker å “endre” aktiviteten, ved at den tilpasses eksisterende system, eller systematiseres på andre måter. Dette henger nok sammen med at de som skater er veldig innforstått med hvordan skating oppstod, og hva slags verdier skaterne på den tiden ønsket å fremme: En ungdomskultur som ønsket frihet fra det voksne samfunnets systemer og regler (Borden, 2001). Er du innforstått med hvordan skating foregår, er du velkommen til å bli med – uansett alder og nivå, og skating kan dermed fungere som arenaer hvor fremmede møtes og blir kjent. Flere av skaterne beskriver områder der skatere oppholder seg som arenaer hvor det er lett å bli kjent med nye mennesker, og en av skaterne forteller:

En ting jeg har opplevd, ikke bare i Trondheim, men egentlig verden rundt, at skating, skatere er veldig inkluderende. Hvis du kommer en ny plass, og jeg tror nesten aldri jeg har hatt det der jeg har kommet til en ny plass der det har vært folk at jeg ikke har blitt kjent med noen. Det tror jeg nesten aldri har skjedd, og, jeg holdt på å si, i Frankrike, i Spania, i Tyskland, i, overalt, hver eneste plass er det noen som kommer og snakker med deg eller spør deg eller du spør de noe, så kommer man i samtale, og det er veldig på en måte lett å bli kjent med folk gjennom skating.

I Stjørdal kommune har de opplevd at parken blir en møteplass mellom byens innbyggere. “[Det er] et sted der folk treffer hverandre. Voksne treffer hverandre. [...] Treffer folk som du ikke prater med til vanlig”. Det er ikke bare foreldre og barn som kommer til parken i Stjørdal. Her setter også den eldre garde seg ned for å se på skaterne:

Det er mye besteforeldre som er der. [...] Som har med seg barnebarn, eller som bare rusler ned og plutselig så sitter de der. Han ene sa “nei, at jeg skulle sitte i en skatepark. Og de er jo så flinke”. Men ja, det er jo litt sånn alders, til og med på tribunen er det aldersspenn. (Informant, Stjørdal kommune)

Ut i fra disse utsagnene om skatemiljøet fra skatere og kommuneansatte, kan skating ses på som en aktivitet som fører til inkludering og samhørighet i det offentlige rom. Dette er to av faktorene som Bergsli et al. (2015) nevner i beskrivelsen av demokratiske offentlige byrom. Demokratiske offentlige byrom skal også være arenaer hvor meningsbrytning og interessekamp skal kunne utspille seg. De som er i skatemiljøet, opplever og beskriver skatemiljøet som åpent, inkluderende og respekterende, og blir lett kjent med hverandre på tross av bl.a. bakgrunn, alder, nivå. De har gjerne minst en ting til felles: at de liker å skate. Sett bort i fra denne faktoren, kan det være mange ulikheter mellom skaterne. Ved at skating foregår i byrom, og dersom skatemiljøet er så inkluderende som det gis uttrykk for, vil aktiviteten kunne være et middel til å produsere åpne og inkluderende arenaer i byrommet, som kan føre til samspill og samvær mellom fremmede med ulike bakgrunner. Dette gjelder ikke bare skaterne i mellom, for skating er nemlig en aktivitet som også kan stimulere til kontakt mellom fremmede ikke-skatere.

6.3.3 “Du setter deg litt på spot da”: Skating som interaksjonspåskudd i byrommet

Alle skaterne jeg intervjuet, kunne fortelle at de hadde fått kommentarer og oppmerksomhet fra fremmede under skating. Det er mange kritiske kommentarer, og en skater forteller at dersom du skater rundt på ulike plasser i byen, er det ikke uvanlig at “folk blir sine og sier “jeg skal ringe politiet””. En annen informant forteller om en gang han kom i møte med politiet: “Eh, jeg har fått kjeft fra politiet for å hoppe over en søppelbøtte som jeg tydeligvis ødela med det. Jeg vet ikke hvordan jeg skal ødelegge en stålsøppelbøtte uten lakk på, okei, men ...”. Kroglund (2015) skrev at hærverk og støy er argumentene som brukes for å hindre stedlig skating, og en informant forteller at “når man skater ute i gata, så kommer det jo mye folk som er irriterte på at det bråker, og, eh, at vi er farlige og sånn”. På flere av filmene fra Youtube filmes det fremmede folk som forsøker å jage vekk skatere, blant annet når det skates ned trappa utenfor Trøndelag teater i Trondheim (Central TRD 2023; 2021b; 2020). Dette stedet er med flere ganger i filmene, og nesten hver gang det skates der, kommer det vektere for å få skaterne bort fra trappa. Skaterne ønsker å utøve aktiviteten og få til noe som ser kult ut på film, mens andre brukere av byrommet, mener aktiviteten kan føre til hærverk. Skating er en aktivitet, hvor intensjonen er å være i aktivitet, teste nye triks, og prøve seg på byens mange utfordringer knyttet til arkitekturen og det urbane designet, men det kan være ødeleggende ved at det slites på eksteriør i byrommet enda skaterne ikke har noen intensjon i å ødelegge. Dette kan dog være et eksempel, på hvordan aktiviteten kan være med på at ulike meninger i samfunnet kommer frem ved ordkommunikasjon. I disse tilfellene går de ulike

meningene på bruk av byrom, for hvem byrommet er utformet for og hva slags aktivitet som skal foregå her.

Figur 18 - Foto: Lasse Amundsen

Figur 19 - Foto: Lasse Amundsen

Flere av skaterne jeg intervjuet, snakker om oppmerksomheten fra fremmede som angår støy som om den er forståelig: “[...] det er jo en aktivitet som lager lyd uansett. Bare man kjører på betongstein, så riller det jo. [...] Så det, jeg føler at du blir lagt merke til”. En annen skater sier det at “Ja, det er alltid noen som kommer bort til meg [...] Men klart at du setter deg litt på spot da”. Det er også forståelig at ikke alle ønsker å ha skatere utafor: “Men [kommentarer fra fremmede] må man egentlig bare regne med når man på en måte plutselig er utafor til noen og hopper ned trappa liksom”. I tillegg til kommentarer fra fremmede som ikke liker skating i bybildet, kan skaterne også havne i konflikter med andre brukere av samme type urbane design, som f.eks.: “mye dårlige kommentarer fra syklistene hvis jeg er litt i veien da”.

Det urbane designet og arkitekturen i seg selv, er ikke de avgjørende faktorene til om aktiviteten foregår eller ei. Et forbudsskilt mot skating, eller skatestoppere, kan stå der for å hindre aktiviteten, men aktiviteten kan fortsatt la seg gjennomføre. Det største hinderet for gjennomførbarhet, er andre mennesker i byrommet. Det kan være Securitas-vakter eller politi som “jager” bort skatere fra områder, det kan være privatpersoner som vil verne om eget

område, personer som ser på skating som farlig og dermed vil forsøke å hindre dette, eller personer som bare oppholder seg akkurat der skaterne ønsker å skate. Som f.eks. personer som sitter på benken skaterne ønsker å skate på, eller fotgjengere som går i en trapp og holder seg til rekkverket det skal forsøkes å “raile” ned. Det kan også være at et av elementene skaterne ønsker å benytte seg av, har landingssone ut mot en bilvei, og dermed blir bilistene her hindringer for at skatingen blir gjennomførbar. At skating krever rom, er også med på å føre til interaksjon mellom brukere av samme byrom. Det kan være skatere som tar kontakt for å unngå hindringer, eller brukere som tar kontakt med formål om å fungere som hindringer. En av skaterne forteller at det kan være vanskeligere å forklare arealbruken nå som det er blitt bygget skateparker:

Nå kan du jo møte noen hvis du skater på gata eller hvis du... Folk blir irritert da, og roper at “nå har dere fått den dyre skatebanen, nå må dere pelle dere dit” eller noe sånne ting. Sånn at det er jo en sånn, nå har vi ikke lenger den unnskyldninga at vi ikke har noen plass å være. Hvis du prøver å skate på et offentlig bygg eller utenfor et bibliotek eller på en benk.

Da jeg spurte om skaterne hadde fått oppmerksomhet fra fremmede i byrommet, svarte de fleste med å ta for seg den negative oppmerksomheten først. Litt som om de forventet at det var det jeg ville høre om, da det er dette man gjerne forbinder med skating: At det fortsatt, etter så mange år, er folk som ser på skating og skatere som litt kriminelle, eller uønskede i bymiljøet, og det er dette skaterne merker seg best. Det er mye fokus på det, og det at skating oppstod som en opprørssport, er det mange av informantene som nevner også. Det kan jo fortsatt sies at det er noe litt opprørsk ved aktiviteten også i dag, da bybildet utnyttes på en måte det egentlig ikke er planlagt for. Skaterne blir jaget vekk, og får tilsnakk av politiet for å utføre aktiviteten i urbane områder, og skaterne selv vet at de skater på steder som er “uegnet” for skating. For noen av skaterne kan det nesten virke som at litt av spenningen i streetskate ligger i at det er litt på kanten av hva som ses på som lov i byene, og at de ikke vet om de kommer til å få tilsnakk eller ikke. I Youtubevideoene ser man at skaterne reagerer på tilsnakk på ulike måter (Central TRD 2023; 2021a; 2021b, 2020; Eggen, 2019). Noen steder blir de irriterte av tilsnakk, og dette er gjerne på områder som kan karakteriseres som offentlige rom etter Parkinsons (2012) definisjon av offentlige rom. Dette er for eksempel på fortau, eller ved offentlige “gjennomganger”, hvor rommet består av felles ressurser. Her ser det ut som at skaterne blir oppgitt, lei, og nesten litt frustrerte for å få tilsnakk. I filmene zoomer de gjerne

inn på personene som gir tilsnakk, slik at de på en måte “utgir” personen som klager på skatere i det offentlige rom. Det blir et bilde på at folk fortsatt nærmest “kriminaliserer” skating, og det kan virke som at det er noen som har en oppfatning om at skatere har mindre rett til å oppholde seg i det offentlige rom enn andre. Ved skating på andre områder, som f.eks. ned rekkverket på trappa til Trøndelag teater, er det en litt annen holdning dersom det kommer vektere og gir tilsnakk: Her ber skaterne om å få lov til å prøve på trikset noen siste ganger, som om de skjønner at det de gjør ikke er helt innafor, men at de ikke mener noe vondt med det overfor byens arkitektur eller innbyggere – det er kun for sin egen del og sine egne utfordringer.

Til tross for en del kritikk mot aktivitet og aktivitetsmønsteret til skaterne, opplever også mange av skaterne mye positiv oppmerksomhet: “Det skjer ofte at folk stopper og er nysgjerrige, eller, nesten så noen kommer og heier også” fortelle en av informantene, og en annen forteller at “folk [har] klappa eller sagt “kult” hvis jeg har gjort noe”. Det skapes også en del positiv stemning rundt skating i bybildet av fremmede som ikke nødvendigvis har noe med skating å gjøre. På denne måten kan skatere ses på som personer i bybildet som eksponerte personer når det gjelder å havne i interaksjoner med fremmede i byrommet.

Både Bergsli et al. (2015) og Gehl (2011) skriver at aktivitet er et viktig element for å stimulere til sosial interaksjon i bybildet. Gehl (2011) skriver at valgfri aktivitet resulterer i sosial aktivitet. Ved at skaterne er i aktivitet i byrommet, kan dermed skating være med på å stimulere til sosiale interaksjoner. I tillegg så er skaterne mobile og opptrer på ulike steder i byene, noe som gjør at det ikke er satt hvor denne sosiale interaksjonen oppstår. Tjora og Henriksen (2014) skriver om interaksjonspåskudd, og skatere i bybildet blir et slags interaksjonspåskudd mellom innbyggere i byen, ved at skaterne med sin aktivitet skaper en slags legitim grunn for fremmede til å ta kontakt i byrommene.

Skatere kan også være åpningspersoner i byrommet, og det at noen skater alene, eller bærer på et skateboard i byen, kan være et interaksjonspåskudd for skatere: “Hver gang jeg så en jente som hadde skateboard i hånda, så gikk jeg bort til dem og var sånn “ja, du skater, ja, kom på jenteskate da””. En annen forteller at han føler at “[den e]neste rollen alle skatere har, er jo liksom å rose folk når dem klarer ting”. Her fremstilles det som om skaterne nesten har plikt til å støtte hverandre, uansett nivå, ferdighet, hvem du er, hvilken gjeng du er i, osv. Det er som om det ikke skal mer enn et skateboard til, for at du kjenner hele skatemiljøet i

Trondheim og Stjørdal – uten at du vet det selv nødvendigvis. Det er lav terskel for å prate med hverandre, rose hverandre og heie på hverandre, og slike positive opplevelser, kan være med på å føre bekjentskapet og vennskap på tvers av bakgrunn, livssituasjon, livssyn eller liknende.

En annen måte skating kan stimulere til kontakt i byrommet på, er ved at fremmede som observerer skating kan komme i kontakt med hverandre. Skating er spesielt å se på, og flere av informantene har lagt merke til at folk stopper og ser på, eller går saktere forbi der det foregår skating. En av informantene forteller at han opplever dette spesielt i parker: “Da kommer jo mange og setter seg og ser på fra benkene på siden. Det ser jeg for meg at jeg også, hvis jeg ikke hadde skata, så hadde jeg også syntes det hadde vært fint og sett på”. Skating kan være et interaksjonspåskudd for fremmede som kanskje deler samme fascinasjon for skating, eller som tilfeldigvis blir vitne til skating i bybildet. Et vilt triks med rullebrettet kan vekke en slags wow-følelse hos den som observerer, og observatøren kan føle et behov for å uttrykke fascinasjonen, eller dele øyeblikket med andre tilstede. Det kan også vekke frykt eller sinne hos observatører, som hos slike observatører som det blir zoomet inn på i Youtubefilmene til skategjengen i Trondheim. Dersom observatører eller forbipasserende deler samme synspunkt kan det hende at dette fører til kontakt, eventuelt dersom de har forskjellige synspunkt kan det føre til diskusjon. Det kan hvert fall sies at skating kan fungere som et interaksjonspåskudd, og stimulere til kontakt mellom fremmede i bybildet.

6.4 Planlegging for skatere i bybildet

I planleggingsstrategiene til Trondheim og Stjørdal kommune fokuseres det på bærekraft, og fortetting og arealeffektivisering er strategier som gjør seg gjeldende for begge kommuner. Samtidig har de grunnet ulike utfordringer, litt forskjellige strategier når det gjelder attraktivitet i kommunene. Trondheim er en kommune som opplever stor tilvekst, og som har mange innbyggere og stort tilbud, men de opplever sosiale utfordringer knyttet til utenforskap. Fokuset er dermed primært å utvikle kommunen til fordel for eksisterende innbyggere, i følge Trondheimpløftet (Trondheim kommune, 2022). Trondheimpløftet som gjeldene strategi for Trondheim kommune skal sikre en grønn, mangfoldig og innovativ by, og innbyggermedvirkning i planleggingen skal være med på å sikre et sterkt fellesskap blant byens innbyggere. I Stjørdal er “et godt valg for framtida” slagord, og planleggingsstrategiene bærer preg av fremtidig utvikling som skal sikre innbyggervekst i kommune (Stjørdal

kommune, 2014). Det er fokus på attraktiv utvikling av Stjørdal kommune, og det er viktig at det skjer noe slik at folk ønsker å komme dit. De satser bl.a. på kultur og ulike arrangementer for å skape blest rundt kommunen (Arrangementsby1, 2023). Begge kommuner inngår i det felles regionrådet Trondheimsregionen, hvor det å skape attraktivitet gjennom bl.a. opplevelser står sterkt i verdiskapingsstrategien (Trondheimsregionen, 2022). Disse opplevelsene kan knyttes til kultur- og idrettsarrangement, og dette kan kanskje skaterne også bidra med nå som det er blitt bygget betongparker her. I Stjørdal er det jo allerede blitt avholdt NM i skating i 2018 (Betongpark, 2023c).

I Stjørdal kommune er et av målene fra kommuneplanens samfunnsdel (2020), å skape møteplasser for innbyggerne hvor det tilrettelegges for mangfold. Det samme fokuset har Trondheim kommune i sin kommunedelplan (2022), i tillegg til at de presiserer at møteplassene skal være åpne og tilgjengelig for alle, og at de skal bringe folk i byen sammen. Det at kompakt byutvikling er gjeldende for begge kommuner, fører med seg arealfortetting og press på de offentlige områdene. Utformingen av de offentlige rommene blir viktig når det gjelder å skape byrom for alle, uansett bakgrunn og alder. Det skal invitere alle typer mennesker, og for å hindre nettopp “utenforskap”, som står sterkt i Trondheims kommunedelplan, er det viktig å unngå ekskluderende faktorer i byromsutviklingen, slik Parkinson (2012) skriver. Ved at alder og nivå ikke spiller noen rolle, og at alle er velkomne i skateparkene og i områder hvor det skates, kan nettopp disse områdene være med på å inkludere flere av befolkningen. I tillegg er det at skating kan fungere som interaksjonspåskudd i byrommet, et bilde på hvordan aktivitetsarenaer i byrom kan stimulere til kontakt mellom fremmede innbyggere, og på hvordan valgfri aktivitet gjerne stimulerer til sosial aktivitet, slik Gehl (2011) skriver.

Trondheim kommune satser stort på utbygging for idrett og aktivitet, i følge informantene fra kommunen, men fra skaternes perspektiv har ikke kommunen vært gode nok til å tilrettelegge for denne brukergruppa. En av skaterne svarer dette på spørsmål om hvordan tilretteleggingen fra Trondheim kommune for skating har vært:

Sånn virkelig helt elendig. Det er at de tenkte “okei nå har vi fått penger til en skatepark og fordeler det på småting på alle mulige skoler rundt omkring”, det var helt tåpelig. Det er noen år siden, så bygde de små skateparker rundt i hele Trondheim, og

hver og en av de var ubrukelige. Noen verre enn andre, men det var trist å se så mye penger gå til det.

En annen skater, uttrykker at han synes at kommunen favoriserer noen idretter:

Organisert idrett har veldig sånn, det er tilpassa mye for det da. [Trondheim kommune] bruker mye penger på akkurat det, også er det jo liksom, hvis du sammenlikner med nye Granåsen for eksempel, der de bygger ut for mange hundre millioner kroner, også er det liksom bygd en skatepark som vi har jobba for, ja, siden jeg starta å skate, og der er det brukt 32 millioner kroner, og det er liksom et megaproblem for mange da, at det er det pengene går til. Mens ti skihoppere i byen får liksom det anlegget. [...]Fordelingen av pengene fra kommunen sin del og hva de er villig til å bruke penger på er litt rar da.

Nå er skaterne endelig hørt i Trondheim kommune, og har fått gjennomslag for stor betongpark – ja, faktisk Norges nest største betongpark ment for rullende aktivitet. I følge en av informantene er dette det største og mest kostnadskrevende prosjektet de har holdt på med nå knyttet til egenorganisert idrett. Og dette har skaterne i byen jobbet for.

6.4.1 Brukergruppa som initiativtakere

Gjeldende byutviklingsstrategier for kommunene spiller bl.a. på attraktivitet, og i følge informantene fra både Trondheim og Stjørdal kommune, er skateparkene og skatekulturen med på å skape aktivitet og dermed attraktivitet i kommunene. Sett dette i sammenheng med funn over som tilsier at skating i offentlig rom kan fremme interaksjoner mellom fremmede, samt være arenaer hvor demokrati får utspilt seg i det offentlige rom, kunne man tenkt seg at det å utvikle skateparker var bevisste planstrategier fra både Stjørdal og Trondheim kommune. Slik var det ikke i noen av kommunene.

I Stjørdal forteller kommunen om noen skatere og ei mor som satt i gang prosessen:

Det var skatere, og spesielt ei mor som var veldig engasjert som var på kommunen for å bygge. At kommunen måtte bygge bane. Og svaret var vel egentlig i utgangspunktet at da må vi ha mer enn, hva, en aktiv spiller, hvis vi skal anlegge et så stort anlegg.

Har dere, kan dere liksom vise frem hvor stort miljøet er og hvor attraktivt, eller hvor stor behovet er da. Så det ble gjort, og ja.

I Klæbu begynte noen ildsjeler i 2012 å tenke tanken om skatepark, etter en samtale med skolen der om å bygge trerampe. I 2015 ble ideen litt mer seriøs, og det ble sendt ut søknader til bl.a. Gjensidigestiftelsen for å få midler til å realisere parken. Parken ville bli kostbar, og søknadene ble møtt med avslag. En av skaterne fra Klæbu forteller:

Så, ut av ingenting, så dukka egentlig det her med kommunen opp. [...] I det Klæbu kommune opphørte, så var det en del midler igjen i kommunen, som eiendomsskatt og sånne ting, som de sikkert hadde tenkt til å bruke i Klæbu til andre ting. [...] Og da ble det litt muligheter til å bygge noe som var for innbyggerne oppi her, annet enn kloakk og rassikring.

Skaterne i Trondheim, i regi av TSA, har også stått på lenge for å få til park i byen. Flere av skaterne mener at Trondheim kommune har sovet litt i timen. Det er mange kommuner i Trøndelag som har fått betongpark før Trondheim, inkludert Stjørdal kommune. I Trøndelag er Trondheim den største kommunen, med desidert flest innbyggere. Ut i fra den statistikken, skulle man tro at det er den kommunen i Trøndelag med flest skatere også. Skaterne okkuperte Trikkestallen ved århundreskiftet, og mange av de jeg intervjuet nå, tror at Trikkestallen er grunnen til at det ikke er blitt bygd ut noen stor skatepark ute i Trondheim før nå. “Vi har jo alltid hatt Trikkestallen, men det blir ikke det samme med en innepark. Klam luft og, og liksom sånn. Det er jo det samme som å spille fotball inne, det er jo mye artigere ute,” sier en av skaterne under intervjuet.

6.4.2 Involvering i prosess

I Trondheim kommune, var TSAs press på kommunen avgjørende for at Regnbueparken ble bygget. Jeg har snakket med flere skatere som har vært engasjerte i plan- og byggeprosessen av skateparken, og flere av disse skryter av samarbeidet de har hatt med Trondheim kommune underveis. En av skaterne sier at: “De riktige folkene har vært flinke [...]. De har vært kjempebra. Det har tatt tid, men det er ikke deres skyld, det er på en måte byråkratiet i en kommunal prosess.” En annen av skaterne uttrykker det som at Trondheim kommune endelig “skjønner at det er en veldig viktig ting å ha i en by” og forteller at han ikke tror det hadde

gått så bra hvis det ikke hadde vært for at de ble tatt så seriøst av kontaktpersonene i kommunen:

Også har du [...] to stykker [fra Trondheim kommune] da som var veldig ivrige på den Regnbueparken da. [...] De har virkelig jobba for det. Og de har hele tiden inkludert oss da. Og sett at en del av de forrige, de har jo prøvd også har det blitt dårlige prosjekt. Og da var det så jævlig viktig at TSA da ble inkludert.

Informantene i Trondheim kommune, forteller også om et godt samarbeid mellom kommunen og skaterne i kommunen, og forteller at de har latt skatere ta del i regien, og på den måten få ta eierskap til parken:

TSA har jo vært påkobla hele veien. [...] dems stemme hører vi mye på, og det var jo dem som ønska at det fortsatt skulle hete Regnbueparken, de ønsker fortsatt at Regnbuen skal bestå. Så det blir jo inngangsportalen til parken [...] Så det her er jo et anlegg som på en måte er skaterne sitt, det er jo et kommunalt anlegg, men skaterne skal jo være med å drifte anlegget.

Det var også TSA som fikk jobben med å tegne anlegget av Trondheim kommune, etter å selv ha vært med på gjennomgang av utført arealanalyse, og valg av område for park. Samarbeidet mellom kommunen og skaterne i Trondheim, ble snakket varmt om av både informanter fra kommune og fra skatemiljøet, men dette var bare da det var snakk om Regnbueparken og Trikkehallen i byen. Begge disse parkene har oppstått ved at skaterne har stått på for å få det gjennom, og deretter fått være med å ta regien på prosjektet. Det har latt skaterne få ta eierskap til parkene. I Stjørdal og Klæbu, er det også skatere som har startet prosessen, og som har vært med på å bestemme beliggenhet og utforming i samarbeid med Betongpark og kommune. I følge samfunnsdelene til begge kommuners planer og planstrategier, er det fokus på å legge til rette for brukermedvirkning i planleggingsprosesser, noe det kan virke som at de har lyktes med både i Trondheim og i Stjørdal i forbindelse med utbyggingen av de største skateparkene.

Murphy (2021) skriver om de produktive og performative forholdene bak design av byrom. De produktive forholdene ved design av skateparkene i Trondheim og Stjørdal kommune, har bydd på samarbeid mellom kommune og brukergruppe, hvor brukergruppa er blitt hørt på fra

begynnelse til slutt på prosjektet. Det kan dermed ses på som en demokratisk prosess, hvor de performative forholdene forteller om en skatepark som en demokratisk arena (Murphy, 2021). Her blir byrommet brukt til ønsket formål – både slik skatere og kommune ønsker det.

6.4.3 Plassering

I Stjørdal oppholdt skaterne seg ved “varerampene bak Mega”, og kommunen opplevde litt trøbbel med skating da de fikk det nye kulturhuset Kimen. Med trøbbel menes skating på uønskede områder, og en av informantene fra Stjørdal kommune forteller at “det er en helt annen slitasje på trebenken hvis du sklir bortover her [...], så det var litt utfordringer vet jeg. Men det har roa seg”. I Stjørdal fikk de skatepark i 2016, ett år etter at kulturhuset Kimen åpnet, og kommunen forteller at det er der de fleste skater nå. Parken er plassert midt i sentrum og en av informantene forklarer at “en av suksesskriteriene er også at den ligger så nærme sentrum, [...], den skaper litt attraktivitet gjennom det. [...] [Skateparken] ligger nede i gryta, i nærhet av handling og parker og kino og sånn.” Stjørdal kommune forklarer at det var litt bekymring for hærverk- og støyproblematikk da parken skulle bygges, men at det har roa seg veldig etter at den stod ferdig:

Ja, det er veldig lite [støy og hærverk], og når du snakker om miljøet rundt, så er det jo at politiet er jo veldig positive. Det skaper aktivitet, og så gir det også en mulighet til å ha litt oversikt.

I Klæbu i Trondheim kommune, ligger parken ved siden av kulturhuset og sentrumsnært, slik som i Stjørdal. Her opplever skatere at “de som kommer hit, for det er sånn gangvei fordi skateparken her i Klæbu, [de stopper ofte] oppi bakken og står og kikker på det her og er litt fascinert egentlig”. De har forståelse for at folk forbinder skating med støyproblematikk, med tanke på de store trerampene skatere hadde i hagene sine før: “Det bråka ikke noe reint lite det der, når du holdt på å kjøre frem og tilbake på det der, det hørtes ut som et tog som kom, ikke sant.” Skaterne argumenterer også for at med betong som byggeelement i dagens skateparker, vil ikke samme støyproblematikk oppstå: “Når du har sånne betonggreier, [...] så skaper det ikke noe støy. Så det er egentlig bare tull å gjemme det unna [...], og det har de vel egentlig lyktes med på Stjørdal”, sier en av skaterne.

Skateparkene i Klæbu og i Stjørdal tilgjengeliggjør skating og lar skaterne vise seg frem. Folk utenfor skatemiljøet får et bedre innblikk i hva skating handler om, og hva slags aktivitet det skaper, annet enn narrativet om at skating henger sammen med opprør og narkotika, og ideen om at det truer samfunnets verdier. Det kan være med på å skape mer aksept rundt skating i bybildet, og informanten fra Trondheim kommune, kaller det en slags “avmystifisering av skatemiljøet”. Den nyetablerte Regnbueparken i Trondheim kommune, er plassert litt lenger utenfor sentrum enn hva det er i Stjørdal og Klæbu. Plasseringen ved Stavne bru, gjør at skateparken blir adskilt fra bebyggelse mot Lerkendal ved at Nidelva renner mellom, og mot bebyggelse fra Stavne ved hjelp av togsquinnene. Det tar en drøy halvtime å gå fra Trondheim Torg i sentrum til Regnbueparken, og 7-8 minutter fra nærmeste busstopp på Lerkendal. Informanten fra Trondheim kommune kan fortelle at området tidligere “bare [var] et grøntområde som var tilgjengelig for folk og bare besøke. En benk stod nå der, som du kunne slenge deg ned på, men det var ikke noe aktivitetstilbud der, nei”.

Noen av skaterne jeg intervjuet, uttrykte bekymring i forhold til plasseringen av den nye skateparken i Trondheim. De var bl.a. redde for at plasseringen var såpass skjermet fra resten av byen og bylivet, at det kunne oppmuntre til uønsket aktivitet der. Andre lurte på om det var et grep gjort av Trondheim kommune for å oppfylle skaternes ønske om park, samtidig som skaterne kunne holde seg litt unna resten av byen som ikke ønsket skating og bråk. Til tross for at noen slike bekymringer ble uttrykt, og at plasseringen av Regnbueparken ble sammenliknet med plasseringene av park i Klæbu og i Stjørdal, var de aller fleste fornøyd allikevel, og gledet seg over at det endelig er kommet en stor betongpark sentrumsnært i Trondheim kommune. I følge en av informantene fra Trondheim kommune, skal området rundt skateparken også invitere andre enn skatere til å oppholde seg i området:

Vi er opptatte av at det skal få den der parkmessige opparbeidelsen. Slik at folk vil besøke det selv om man ikke nødvendigvis tenker på at man skal være så innmari mye i aktivitet. For når man ser at andre holder på, får man kanskje litt til å holde på med det selv også.

Det er altså valgt litt ulike strategier for plassering av park for de tre store skateparkene som finnes i kommunene. I Stjørdal og i Klæbu er parkene plassert sentrumsnært, og dette er både for å synliggjøre skating og aktivitet, men i følge folk fra begge steder, sørger det også for at folk kan se litt hva som foregår, og på den måten ha litt kontroll. I sentrum er det aktivitet

uansett, men utformingen av området kan fortelle om hva slags aktivitet som skal foregå. Mye av aktiviteten som foregår i sentrum, er under kategorien nødvendig aktivitet (Gehl, 2011). Det er aktiviteter knyttet til bl.a. handling, transport og logistikk. Noen drar kanskje på kafe eller ut for å spise som en valgfri aktivitet, men ved plassering av en skatepark i sentrum, vil det tilrettelegges for at valgfri aktivitet i form av fysisk aktivitet skal foregå. Den nye Regnbueparken er plassert i et område hvor det ikke var noe særlig aktivitet fra før av. Det er en populær sykkel- og gangsti som går forbi, og som binder Stavne- og Byåsenområdet sammen med den andre siden av Nidelva, og det har vært det eneste som har foregått av aktivitet der før nå. Dette er et område hvor det så og si nesten bare har foregått nødvendig aktivitet, da byrommet har vært formet slik. Nå er det lagt godt til rette for at valgfri aktivitet skal foregå. Det vil oppstå en annen mulighet for sosiale interaksjoner i rommet, og være med på å stimulere til sosial aktivitet på en annen måte enn det har vært tidligere.

6.4.4 Verdi for kommunen

Plasseringen av de tre store betongparkene, er bevisst plassert av kommunene. De er opptatt av at plassering skal stimulere til bruk av skateparkene, å synliggjøre skating, og å skape attraktivitet til byrommet på en annen måte enn hva det har vært tidligere. Skateparkene skal invitere til bruk, aktivitet og sosialt samvær – både mellom skatere og andre brukere av byrommet. Betongparkene er bygget for å tilrettelegge for rullende aktivitet, som skating. I tillegg til disse parkene, er også området utenfor Rockheim i Trondheim blitt utformet med hensyn til skating (Kroglund, 2015). Hva slags verdi ser kommunene i å utforme byrom til fordel for den rullende aktiviteten, som tidligere ble karakterisert som “bakrussport” (Helgerud, 2022) og som lenge var forbudt her til lands?

Pløger (2019) skriver om at det å begivenhetsgjøre rommet, er blitt en strategi som kan brukes for å skape attraktive byrom. En av informantene fra Trondheim kommune forteller ivrig rundt hvordan skateparker kan sørge for aktivitet, men også kunne huse store arrangementer:

Ja, det er jo bestandig artig å si at man har både det største anlegget og det nest største anlegget for å si det sånn, så vi ser jo for oss at det vil jo fremme enda mer aktivitet, det tror vi på. Også tror vi at det vil bli besøkt mye, ikke bare fra våres egne innbyggere, men at det blir tilreisende også. Det vil sikkert være mye arrangement, jeg tror nok TSA ønsker seg større arrangement som NM [...] Det er klart at det er jo et TV-arrangement, så jo, vi tror at det her blir veldig positivt for kommunen. Med tanke

på at det vil, ikke bli besøkt sånn som under VM selvfølgelig, men at folk vil komme til å reise hit, ja.

I Stjørdal kommune har man opplevd tilreisende grunnet at de har betongpark for skating i sentrum: “Det kommer jo en del svenske skatere hit. Fra Åre-området og sånn, som har vært her, og det er jo litt gøy da”. Til skateparken i Klæbu kommer det også folk, og skaterne der synes at parken nesten er for liten med tanke på antall besøkende. Mange av de som besøker parken kommer fra Trondheim, men en av skaterne sier også at “det kommer folk fra utenbys og alt mulig”.

En av skaterne sier dette om hva han tror en skatepark vil bidra til i Trondheim: “Jeg tror det bidrar positivt og at folk har en plass å gå”. Flere av skaterne ser også for seg at det kommer til å rekruttere flere til skatemiljøet. I Trondheim har Trikkestallen vært hovedskateparken i byen. Her tas det inngangspenger, og tross en lav sum her, ser flere for seg at en utepark vil senke terskelen ytterligere for å delta.

Jeg tror at det som skating hvert fall kan tilby for mange, er å ikke måtte, holdt jeg på å si, henge enten hjemme der det er uhyggelig eller være andre plasser som ikke gjør en godt. Og at folk fra på en måte, med vanskelig bakgrunn, gjerne kommer til skating og nå har en god plass å henge og møte andre folk. En litt mer samlende plass. Så det kanskje er lettere å komme seg ut av den problematiske problematikken hjemme. Og det har jeg sett flere ganger, at flere av de som skater mye har det egentlig veldig vanskelig ellers. Hjemme spesielt, eller noe. Og at det er fint å ha en, ja, plass der de ikke trenger å bli dratt inn i ting de ikke har godt av. Så det tror jeg Regnbueparken kan tilby på sommerstid. [...] også blir man kanskje hekta på skating og fortsetter å gå i Trikkestallen på vinteren. (Skater)

Det å være i aktivitet og å kunne drive med noe man liker å drive med, ser også flere på som en verdi i seg selv. Og den verdien tas ikke for gitt av personer i skatemiljøet, da skatingens historie bærer preg av lite tilrettelegging og begeistring for aktiviteten. I dag snakker informantene fra kommunene om skating på nesten lik linje som med andre idretter, bare at det er en uorganisert aktivitet, med en annerledes historie enn mange andre aktiviteter. En av informantene fra Trondheim kommune sier dette om Regnbueparken: “Ja, så er det jo et bra anlegg for de som driver med skate, og det er jo veldig bra når vi kan møte behovene, ikke minst. Slik at innbyggerne kan utfolde seg med det de synes er artig.”

6.5 Oppsummering

Skatingens historie forteller om hvordan skatingen oppstod som en opprørsk og spenningssøkende ungdomskultur, og om hvordan skatere opp gjennom tiden har møtt motstand fra mange hold. Utenfor Norges landegrenser, ble det bygget anlegg for skating allerede på 70-tallet, og investorer og eiendomsutviklere så muligheten til å profitere på skating. Samtidig var skating forbundet med kriminalitet og hærverk, og var uønsket mange plasser i det offentlige rom. I dag ser også norske kommuner verdien av skating i samfunnet, og ikke bare av økonomiske grunner. Attraktivitet og turisme er en av faktorene som nevnes når det snakkes om hva slags verdi utforming av byrom med hensyn til skatere kan ha, men aktivitet og folkehelse trekkes frem som vel så viktige argumenter. Samtidig er det også fokus på å synliggjøre og å “avmystifisere” skatingen, som lenge har hatt et dårlig rykte på seg, og som ikke har vært en like akseptert aktivitet å holde på med som andre aktiviteter og idretter.

Den empiriske dataen i dette prosjektet, veier tungt. Empirien forteller om skating som en arena for inkludering og mangfold, hvor alder og nivå ikke spiller noen rolle. Skaterne forteller om hvordan holdninger til aktiviteten har forandret seg gjennom årene, men at enda det planlegges for skating, opplever de fortsatt en del motstand og negative interaksjoner i byrommet. Samtidig forteller de om mye positivt som har skjedd med årene, både i form av mer aksept fra andre, men også at de får være med å planlegge for tilrettelagte byrom spesielt tilpasset dem. De synes det er stas at de blir lagt merke til, og at det blir bygget store betongparker egnet for skating. De fleste av de jeg intervjuet sa samtidig at de foretrakk streetskating, og at parkene ble arenaer hvor de kunne øve frem triks de kunne vise frem på gata.

Jeg har i dette analysekapittelet lagt frem empirien fra datainnsamlingen, og trukket noen linjer mellom empirien og teorien. I neste kapittel vil jeg drøfte det jeg har lagt frem i analysekapittelet nærmere mot problemstillingene mine.

7.0 Drøfting

Problemstillingene til denne oppgaven lyder som følger: **Hvordan kan skatekulturen bidra til affektiv urbanisme? Og kan det planlegges for det performative byrom?** Jeg i har i kapittelet over analysert hva skating kan tilføre det offentlige rom, og hvordan og hvorfor Trondheim og Stjørdal kommune har tilrettelagt for skating i byrommene. Jeg vil nå forsøke å sammenstille analysekapittelet mitt med teorier knyttet til affektiv og performativ urbanisme, for å forsøke å svare på og å drøfte rundt problemstillingene denne oppgaven dreier seg om.

7.1 Skatekultur og affektiv urbanisme

Skatekulturen bærer med seg preg om opprør, frihet, utforskning og ønsker om utfordring. Pløger (2019) skriver at affektive krefter i byen oppstår mellom påvirkninger mellom mennesker, handlinger, tegn, symboler og materialitet. Ut i fra det empiriske materialet, er skating i bybildet en aktivitet i sammenheng med byens fysiske utforming, og andre innbyggere i samme byrom blir vitner til denne aktiviteten. Affektive krefter i byen skaper stemninger og atmosfærer, som, dersom det brukes som et planleggingsverktøy, har som mål å få folk til å oppholde seg i byrommet grunnet disse affektive kreftene.

Skating i byrommet, skaper unik aktivitet, og der skating foregår, kan man som bruker av samme byrom bli vitne til noe utenom det hverdagslige. Det er en aktivitet som stadig er i forandring, ved at det bl.a. blir villere triks, bedre tilrettelagt for aktiviteten, og mer aksept for aktiviteten. Skating går under det Gehl (2011) kategoriserer som valgfri aktivitet, og typisk for denne type aktivitet er at aktiviteten utføres avhengig av omgivelser. Det foregår i samspill med arkitekturen og det urbane designet i byrom, men sjelden i samhandling med elementenes egentlige bruksfunksjon. Skaterne ser på elementene som utfordringer, og over en benk, søppelkasse, eller ja, bare “en dupp i kantsteinen”, som en av skaterne sa, utfører skaterne triks og bevegelser som krever enorm kroppslig beherskelse. Det er en aktivitet som samvirker med byrommenes utforming, samtidig som skaterne gjerne samhandler med hverandre også. Du har de som heier, de som “spotter” og sørger for at triksene blir gjennomførbare, og de som henger for å se på og for å være med. I tillegg til at skaterne samhandler med hverandre, kan skating også, som eksemplifisert i analysedelen, oppmuntre og trigge til kontakt mellom andre brukere av samme byrom. Det kan være kontakt mellom skatere, mellom skatere og ikke-skatere, mellom ikke-skatere, og mellom fremmede. Denne kontakten kan oppstå ved fascinasjon og nysgjerrighet rundt aktiviteten, samtidig som

arealkonflikter mellom skatere og andre brukere i byrommet også kan utløse kontakt. Det kan vekke følelser, som både sinne, glede og overraskelse, samtidig som det kan gi en følelse av å være tilstede i nuet.

I tillegg til en rå kroppsbeherskelse og utfordringsvilje, representerer skatere i norske byrom en unik og spennende historie. Skating er gått fra å være en uønsket, og ulovlig i Norge, ungdomskultur, til en aktivitet som utøves av både unge og gamle, fra hobbynivå til toppidrettsnivå, og det bygges idrettsarenaer og legges til rette for skating i dagens byrom. Skaterne har gjennom historien kjempet og stått på for å kunne utføre aktiviteten, og representerer en gruppe som lenge har vært undertrykt og marginalisert. Den negative, eller opprørske interaksjonen mellom skatere og fremmede i byrommet i dag, synliggjør dette, og beviser samtidig at for noen er ikke kampen helt over enda. Skating som foregår i byrom, viser dermed til en historie som ikke er ferdigfortalt enda, både ved at aktiviteten foregår, og ved at reaksjoner rundt aktiviteten skapes. Skaterne som utfører aktiviteten, blir dermed historiefortellere, og får, gjennom skating, triksing, hopping og “cruising” med rullebrettet, vist frem en kultur som endelig har fått større spillerom i bybildet enn hva det historisk har hatt.

Det er ikke gitt når og hvor skating foregår, da skaterne er utforskende, og stadig søker etter nye steder hvor de kan prøve seg med rullebrettene. Det er en aktivitet som oppstår spontant i byrommet, og dermed oppstår også kontakt mellom mennesker i tilknytning til aktiviteten spontant og uforutsigbart. Samtidig kan vissheten om at det gjerne utføres triks der skatere har samlet seg, og at det er rom for at kontakt kan skapes, gjøre at det knyttes noen forventninger til disse rommene. Forventningene til triks og hva brukerne av byrommet kan være eller blir vitne til, tilfører en stemning og atmosfære fylt av forhåpning og spenning, og de som er tilstede, kan oppleve en følelse av samhörighet i det en her-og-nå-opplevelse inntreffer. Her-og-nå-opplevelsen kan være triksene som oppstår, eller interaksjonen med de andre i rommet grunnet den forventningsfulle stemningen knyttet til skatingen. Skaterne blir artister i byrommet, og andre brukere som oppholder seg i samme byrom, blir tilskuere, og kan både bidra til å oppmuntre skatere, og å hindre skatere i å utføre sin performance. De viser frem kunstene sine, avhengig av om omgivelsene tillater det eller ikke.

Ved å bruke byens forskjellige elementer til utførelse av aktiviteten, tillegger skaterne en helt ny betydning til felles ressurser i offentlige rom. For skaterne kan det urbane designet i byrom

være mer ressursrikt enn hva andre innbyggere kan forstå det samme urbane designet som. I enkelte tilfeller, og i flere og flere tilfeller, tilpasser kommunen for skating ved å bygge ut skateparker.

7.2 Skateparker som inkluderende oaser og forventningsskapere

Trondheim og Stjørdal kommune har nå tre store skateparker i betong – hvor den største og nyeste er sentrumsnært plassert ved Lerkendal og Stavne bru i Trondheim. Betongparkene er store, grå plasser i bybildet, med bl.a. “bowls”, “ledges” og flater. Med gjeldende kompakt og attraktivt byplanleggingsideal, skulle man tro at det var svært lite arealeffektivt og attraktivt å betonglegge store områder i byrom. Betongpark, som er det ledende firmaet på utbygging av skate- og aktivitetsparker i Norge, har opplevd en stor økning i etterspørsel etter dette siden de startet opp, og flere og flere kommuner i Norge har etterhvert en eller flere betongparker innenfor kommunegrensene (Betongpark, 2023b). Mange av betongparkene er primært utviklet for skating og andre rullende aktiviteter, som rulleskøyter, sparkesykkel, og sykling. I den sammenheng, er det utviklet slik at skatere vil oppholde seg her, og det blir en arena hvor skatekulturen vil komme til syne. Av beskrivelsene i kapitlene over, kommer det frem at skatekulturen bl.a. er utforskende, eksperimentell, utfordrende og risikoorientert. Det er stor forskjell i alder, og både jenter og gutter, damer og menn er å finne på rullebrett. De drives av den individuelle lysten til å skate og bli bedre, samtidig som mange understreker at det sosiale ved skating er en viktig faktor som bidrar til økt lyst til å holde på med aktiviteten.

Ut i fra disse beskrivelsene rundt skatemiljøet, og tilfeller som har oppstått ved kommunenes eksisterende skateparker, kan skateparker ses på som inkluderende oaser i byrommet. Her samles folk på tvers av alder, kjønn, livssyn og bakgrunn for å drive med samme aktivitet. Samtidig samler det også folk som er nysgjerrige på aktiviteten. Skating er som sagt en svært visuell aktivitet, og som observatør kan du bli vitne til triks du ikke ante at kroppen var i stand til å få til med et rullebrett. Dermed kan skateparkene også samle ikke-skatere, som ønsker å se på aktiviteten av ren nysgjerrighet, fascinasjon og beundring. En skatepark kan dermed være en assemblage, hvor det er en sammenstilling av affektive krefter (Pløger, 2019). Her er det en skatepark, i et forsøk på å skape aktivitet i rommet, det bygges opp et miljø rundt skateparken, med benker o.li., for at andre skal oppholde seg i byrommet og dermed gis mulighet for å kjenne på nærhet til skatemiljøet, og alle de sosiale funksjonene skating fører med seg.

I tillegg til de affektive kreftene som kan oppstå ved skating i byrommet, som wow-følelser og her-og-nå-følelser, får du kanskje ikke den samme spontaniteten ved utbygging av skateparker. Det blir heller til en forventning om at det vil skje noe. Ved skateparken i Klæbu fortalte skaterne at de ofte opplevde at folk som gikk forbi på gangveien ved siden av, gjerne stoppet opp og så litt på skatinga. Det samme forteller informantene fra Stjørdal kommune at de opplever i sammenheng med skateparken her. Skateparkene blir dermed møteplasser, både mellom skatere, og mellom skatere og folk som synes skating er spennende.

En annen viktig ting som nevnes av en informant ansatt i Trondheim kommune, er at kommunene sender et signal om at skating er fint ved at de bruker mye midler på å tilrettelegge for det. Dette er også med på å “avmystifisere” aktiviteten, som nevnt i analysedelen. Skating er myteomspunnet, og det finnes fortsatt folk som forbinder skating med opprør og ungdomskultur. Ved å synliggjøre og “normalisere” aktiviteten, og ved å legge til rette for aktiviteten, sier kommunen at dette er en aktivitet de ønsker å ha i bybildet. Samtidig vil det kunne være med på å skape mer aksept, og mindre opphisselse rundt aktiviteten, og dermed mindre konflikter mellom skatere og ikke-skatere. På den andre siden har skatere opplevd at andre innbyggere har uttrykt misnøye mot at kommunen bruker mye penger på et stort skateanlegg. Røe (2019) skriver at byplanlegging gjennom historien har vært et politisk verktøy for å dempe misnøye og håndtere sosiale utfordringer basert på maktforskjeller i samfunnet. Kan avmystifiseringen av skatingen være et bevisst spillekort fra kommunen for å skape mer aksept blant andre innbyggere for at pengene er delegert slik?. O’Keeffe & Jenkins (2022) skriver at planleggingen for byrom sjeldent rettes mot ungdom, og at det, i deres tilfelle i Melbourne, virker som at skateparker bygges for å kontrollere hvor skatingen foregår i byen. Kan det være slik i tilfellene med skateparkene i Trondheim og Stjørdal også?

7.2.1 Organisering av uorganisert aktivitet?

I Trondheim skates det i følge skaterne i hovedsak i Trikkestallen, ved Finalebanen eller utenfor ved Rockheim. Noen bruker nærmiljøanleggene som er bygget, men mange av skaterne mener at disse ikke er godt nok eller ønskelig tilrettelagt for skating. Sett bort i fra disse områdene, skates det, som observert og som forstått ut i fra gjennomførte intervjuer med skatere, mange andre steder i byen, som bl.a. utenfor Trøndelag Teater, Nidarosdomen,

Skansen og ned bakkene på Møllenberg. Det er mange skatere i byen, og de kan dukke opp mange forskjellige steder i byen. Ved å bygge ut et stort anlegg for skating, legges det til rette for at skaterne skal ha et samlingssted. Samtidig kan dette, uten at kommunen har gitt uttrykk for det, være et forsøk i å få skaterne vekk fra gatene. En av skaterne fortalte at kommentarer fra fremmede allerede hadde kommet i form av “nå har dere fått den dyre skatebanen, nå må dere pelle dere dit” da han har vært ute og skatet i gatene etter at Regnbueparken ble ferdigstilt i høst.

I Stjørdal kan kommunen fortelle at politiet har opplevd det som lettere å ha oversikt, nå som byen har fått en skatepark hvor ungdommen samles, og i Klæbu har også viktigheten av sentrumsnær skateparken vært i fokus. Hovedgrunnen til sentrumsnær skatepark, er tilgjengeligheten for ungdom, og å sørge for at parken blir brukt. Samtidig kan det ligge noe i at skating gjerne er sett på som en aktivitet hvor mange forskjellige individer samles, og hvor mange av disse kan ha trøblete bakgrunn og holdninger som utfordrer eksisterende normer i samfunnet. Bygges en skatepark sentrumsnært, der mange ferdes, vil man kunne holde utkikk etter nettopp denne ungdommen, som noen kanskje bekymrer seg litt ekstra for.

Skating oppleves for skaterne som frihet og som en flukt fra hverdagen. En regulering av aktiviteten, ved å “kontrollere” hvor aktiviteten skal foregå, vil kunne forstås som et forsøk på å organisere en aktivitet som kategoriseres som uorganisert idrett. Vil skaterne da føle på samme frihet og virkelighetsflukt, hvis det organiseres og tilrettelegges for mye for aktiviteten?

7.2.2 En arena for rekruttering og mangfold

Ungdomskultur, og aktiviteter som forbindes med dette, herunder skating, oppleves gjerne som røft og som uønsket da det utfordrer det “voksne samfunnet”. Flere av de eldste jeg intervjuet, herunder de eldste skaterne, samt ansatte i kommunen, drøftet litt rundt plassering av skateparker. De burde bl.a. ikke være så skjult, for da kunne det foregå uønsket aktivitet, og det er tydelig at det fortsatt er litt fremtonede forstillinger om mange av skaterne som trøblete ungdom fortsatt. Jeg ser ikke for meg at samme problematikken hadde blitt drøftet dersom jeg hadde intervjuet angående plassering av ny kunstgressbane i kommunene. Samtidig forteller de yngre skaterne om at det gjerne tiltrekker seg ungdom som ikke helt passer inn i det organiserte systemet, men skating blir heller en arena for mestringsfølelse,

trygghet og tilhørighet, fremfor en arena hvor dårlige holdninger kan utvikles ytterligere. En sentrumsnær skatepark, vil kunne skape mer “blest” og åpenhet rundt aktiviteten. Det å synliggjøre skating, kan også være med på å synliggjøre det åpne og inkluderende miljøet som skaterne beskriver, og en skatepark laget for alle nivåer og som en felles ressurs i det offentlige rom, vil kanskje lettere kunne være med på å rekruttere flere folk til aktiviteten. Dermed vil det også kunne aktivisere flere ungdommer, som kanskje hadde havnet på dårligere steder dersom de ikke hadde blitt aktivisert.

I de eksisterende skateparkene i Trondheim og Stjørdal, yrer det hvert fall av liv de dagene det ikke er nedbør, og det er blitt samlingsplasser for skatere uansett alder og nivå. Her samles skatere og publikum, og forbipasserende stopper gjerne og titter litt, eller snur seg nysgjerrig mot skateparken når de sykler forbi. Kan byrom som tilrettelegges for skating karakteriseres som performative byrom? Og hvordan kan det planlegges for performative byrom?

7.3 Kan det planlegges for performative byrom?

Til denne problemstillingen, vil jeg eksemplifisere et performativt byrom med et byrom hvor skating kan foregå. Samson (2015) beskriver performative byrom som et byrom hvor flere interesser krysses og sameksisterer som et slags kunstprosjekt. Det kan være kryssinger mellom bl.a. arkitektur, gatekunst, byplanlegging og aktivisme, og det å bruke performativ urbanisme som planleggingsstrategi, skal sørge for at byrommet begivenhetsgjøres for attraktivitetens skyld. I kapitlene over, beskriver jeg skatere som byromskunstnere og historiefortellere. De utøver en aktivitet, som for tilskuere og brukere av samme byrom kan vekke en her-og-nå-opplevelse, og kan skape stemninger og atmosfærer i byrommene de oppholder seg i. Slike atmosfærer og stemninger er, i følge Pløger (2019), nettopp noe som kan spilles på for å sørge for en byutvikling som kan vekke affekt, følelser og emosjoner hos brukere av byrommet. Samson (2015) beskriver også en endring i kunsten, ved at den i større grad brukes til å uttrykke ønsker om sosiale forandringer i samfunnet, og at byen blir brukt som plattform for dette. Her spiller skatehistorien en viktig rolle i å fortelle en historie om hvordan mennesker med ulike bakgrunner og interesser må kjempe om plassen til byen. Det kan knyttes til Lefebvres uttrykk “retten til byen” (Jonas et al., 2015), og er en av mange slike historier fra ulike kulturer i samfunnet, som har måttet kjempe om plassen i offentlige byrom. Den stadig økende privatiseringen og kommersialiseringen av byrom, gjør at “retten til byen”

fortsatt er høyaktuelt, og at fordelingen av de offentlige godene og ressursene fortsatt preges av skjev maktbalanse i planleggingsprosessene.

Skating sjekker av på kjennetegn ved affektiv og performativ urbanisme, og kan være med på å begivenhetsgjøre byrom. Derfor skulle man kanskje trodd at det å tilrettelegge rundt skating, ville vært en bevisst planstrategi fra kommunenes side for å øke kommunenes attraktivitet?

7.3.1 Planlegging for skatere i Trondheim og Stjørdal kommune

I begge kommuner, gjør bærekraftig og kompakt byutvikling seg gjeldende, men i tillegg til dette, står det “å hindre utenforskap” sterkt i Trondheim kommune, og attraktivitetsgjøring sentralt i Stjørdal. Begge kommuner ønsker å legge til rette for at innbyggere skal føle på tilhørighet og fellesskap, og i Trondheim kommuneplans samfunnsdel, skal dette gjøres ved å bl.a. skape møteplasser, og etablere parker. Et annet prinsipp som trekkes frem i teorikapittelet her fra Trondheim kommunes strategi, er å sørge for “medvirkning og samskaping fra utsatte grupper, slik at nye perspektiver får plass i beslutningsprosesser”. I Trondheim og Stjørdal kommune er det ikke en bevisst planstrategi å etablere skateparker. Her er det skaterne selv som har fått det gjennom, etter å ha kjempet i flere år i begge kommunene – eller i alle tre kommunene, hvis vi regner med Klæbu som egen kommune da kampen om skateparken startet. I Trondheim og Stjørdal har det handlet om at skaterne har sett et behov etter et sted å være og å samles. Skateparkene blir en slags møteplass for skaterne i miljøet, som ellers er spredt rundt omkring på ulike “spots” i kommunene. I Stjørdal og i Klæbu, var det ikke noen områder tilpasset før skating før de fikk betongparkene sine. I Trondheim har de hatt Trikkestallen i over tjue år, og etterhvert har noen av nærmiljøanleggene blitt tilpasset litt med hensyn på skate. Men det er mange som skater i Trondheim, og Trikkestallen og nærmiljøparkene mettet ikke behovet for boltringsplass for alle. Samtidig er også nærmiljøparkene blitt kritisert av samtlige av skaterne jeg har intervjuet i forbindelse med forskningsprosjektet. Mange mener at det er blitt bygget fra overordnet hold, uten å høre godt nok med skatere hva det er de ønsker seg. Dermed er parkene blitt litt halvveis i forhold til skaternes behov og ønsker, og blir ikke brukt like mye og med like stor velvilje av brukergruppa parkene er rettet mot, kontra de betongparkene skaterne har vært inkludert i prosessen med.

Det er altså ikke kommunene som har planlagt for skating, det er brukergruppa selv som har tatt initiativ og som har stått i det lenge nok til at det er blitt bygget parker. I ettertid av byggingene hvor skaterne har startet og medvirket i planleggingsprosessen, som i parken i Klæbu og i Stjørdal, har kommunen sett positive virkninger av det å ha noe tilrettelagt for skating og rullende aktivitet, og sett at det har verdi for brukergruppa, men også for byrommets helhet. I Regnbueparken, som er en av Trondheims nyeste store idrettsarenaer, ser kommunen og skaterne også for seg at det kommer til å bidra til verdiskapning i kommunen; i hovedsak for skatere, men også for andre byromsbrukere.

7.3.2 På kunstnernes egne premisser

Over en lang periode med ønske om stor skatepark i Trondheim, er ønskene forsøkt å imøtekommes fra kommunen ved at det er blitt bygget ut flere små anlegg i forbindelse med nærmiljøanleggsbygging. Nærmiljøanleggene har ikke falt i god jord hos skaterne, og de større betongparkene bærer preg av større grad av medvirkning og bedre samarbeid mellom brukergruppe og kommune. Kommunen sørger for et anlegg som gjenspeiler det brukergruppa ønsker seg, og ved å la brukergruppa delta og være med å styre planleggingsprosessen, er dette også med på å sørge for at brukergruppa opplever mer eierskap til anlegget som bygges. I Klæbu og i Stjørdal har det vært mye aktivitet, og skaterne jeg har snakket med, legger gjerne også trykk på at det her er noe skaterne har kjempet for lenge, og som endelig har kommet på plass. Selv de som ikke har vært med i, ja, faktisk har vært lang utenfor, planleggingsprosessen, tar opp dette i intervjuene. Det er en felles bevissthet rundt dette blant skatere, og det gis uttrykk for at de føler en større tilknytning og tilhørighet til de anleggene som de vet at skatere har vært med og “pusha” frem. Det er en visshet om at det er skjedd på skaternes premisser.

Dette igjen er med på å male et mer generelt bilde knyttet til andre performative aktiviteter i byrom. Der kunstnere føler eierskap til område, vil de kanskje i større grad oppholde seg også, og utføre kunsten. Men de vil ikke gjøre som de får beskjed om – de vil utføre kunsten på egne premisser. På en måte kan det å bygge anlegg for skatere ses på som et forsøk på å prøve å få skatere til å oppholde seg på spesielle steder i byen, fremfor at de dukker opp overalt, også på “uønskede” og “uegnede” steder. Ut i fra empirien jeg har samlet inn, har jeg inntrykk av at dette er noe som skaterne i større grad kjenner på dersom planleggingen er overordnet, slik som ved nærmiljøanleggene. Det at skaterne selv har fått være med på å

“skape” skateparkene, gir et annet bilde på byrommet. Det er ikke kommunen som har skapt anlegget for å stue bort skaterne på egne arenaer, eller for å “dempe” maset om anleggsbehovet. Kommunen har latt skaterne ta regi, og lagt til rette og hjulpet med å realisere skaternes drøm og ønske om egen park. Dermed kan også den virkelighetsflukten og friheten, som skaterne snakker om i intervjuene, foregå på egne arenaer. Det er tilrettelagt for aktivitet som skating, men det er tilrettelagt av skatere, og nettopp derfor kan kanskje denne flukten fortsette, selv i tilrettelagt anlegg.

Det er noe som kalles for kunstnerisk frihet. Dersom kunstnere får føringer og bestemmelser for hva som skal produseres og hvor det skal produseres, blir det da den samme opplevelsen av spontanitet, stemninger og atmosfærer? Ut i fra det jeg har samlet av data fra skatere og kommuner, så er svaret nei. Kunsten må foregå på kunstnerens egne premisser, og dermed må kunstnerne få være med å regissere og ta eierskap til egen arena. Hvis dette blir gjort halvveis, oppnås ikke ønsket effekt. Brukermidvirkning er dermed ikke bare en viktig faktor for å skape performative byrom, men den viktigste faktoren. Det kan ikke skapes rom for kunstnere av ikke-kunstnere som ikke kan stort om kunsten som skal utføres.

7.3.3 Planleggere som bylivsaktivatører

Mye av kritikken som bl.a. Pløger og Aspen trekker frem knyttet til attraktiv byutvikling og performativ urbanisme, handler om at det planlegges av “eksperter” ut i fra gjeldende attraktivitetsidealer. Det kan minne litt om kritikken Rørtveit et al. (2019) trekker frem mot modernistisk planlegging, hvor den autoritære byplanleggingen i liten grad tok hensyn til og fokuserte på de menneskelige handlinger og behov i byene. Mange av utviklingsplanene, baseres på Gehl (2011) sine ideer om hvordan man kan skape liv mellom husene, og hvordan det skal bygges for å sikre aktivitet i byrom. Det skal bygges kompakt, men samtidig være fint og innbydende, med åpne og inviterende førsteetasjer, som f.eks. restauranter og butikker på gateplan. Det bygges ut i fra planer om hva et område skal ha for attraktivitetens del, men det må også bygges ut i fra hva som skaper aktivitet, og hvem som står for og kan stå for aktiviteten i området. Byrom som planlegges for å sikre seg attraktive mennesker i form av kloke hoder, tar gjerne ikke hensyn til mangfoldet i byen, da alt av mangfold og byens representanter ikke er attraktive (Bergsli et al., 2015). Dette skriver bl.a. O’Keeffe & Jenkins (2022) om, når det gjelder utformingen av byrom. Byrom utformes gjerne med tanke på konsum, og dermed blir enkelte grupper ikke tatt hensyn til i planleggingsprosessene. Snarere

vert om. Ungdom er en slik gruppe, og ungdomskultur som kan bli sett på som opprørsk, bråkete, og også litt problematisk, utelukkes gjerne fra planleggingen, da slike brukere av byrom kanskje kan skremme vekk de “ønskede” brukerne fra byrommene (O’Keeffe & Jenkins, 2022). I tilfellet med skating, er skating gjerne sett på som opprørsk ungdomskultur, og flere av skaterne jeg har snakket med bekrefter at det fortsatt er en del spenningsøkende og vanskeligstilte personer i miljøet. Bruk av skatestoppere, kan sørge for at “den type ungdom” ikke oppholder seg i gitt byrom. Samtidig kan skatestoppere være hinder for at en aktivitet som stimulerer til mangfold og tilhørighet skal finne sted, og kan vitne om en lite demokratisk planlegging.

Planleggere av byrom, kan ses på som bylivsaktiviteter, ved at de ved hjelp av byromsutforming, er med på å tilrettelegge målrettet for aktiviteter som skal foregå i byrommet. Og også hva som ikke skal foregå. Offentlige byrom bør utformes ut i fra Parkinsons (2012) demokratiprinsipp, hvor det er tilgang til felles ressurser for alle byens brukere – ikke bare de som blir favorisert og ønsket av planleggere. Det å ta vare på byens allerede eksisterende innbyggere, kan i seg selv være med på å skape smittsomme stemninger, atmosfærer og tilstedeværelser, ved at innbyggere føler seg ivaretatt og føler på et fellesskap og en tilhørighet til samfunnet de er en del av. Attraktive byrom, skal spille på mangfold og fungere som demokratiske møteplasser for befolkningen, men entreprenørpolitikken som er kommet med den nyliberalistiske byutviklingen, spiller heller på attraktivitet rettet mot investorer framfor innbyggerne. Det er dette som gjør det vanskelig å skape byrom egnet for alle, og hvor kunstneren får fritt spillerom, da de heller “leies inn” av investorer for å tiltrekke en spesiell type mennesker til byrommet.

Deler av byene eies av investorer og eiendomsutviklere, og enda brukermedvirkning står sentralt i dagens byutviklingspolitikk, kan det, som Hanssen (2015) skriver, være mange faktorer til at den demokratiske delen av prosessen svekkes. De involverte i planleggingsprosessen har, som bylivsaktiviteter, et stort ansvar i å prøve å skape byrom som inkluderer alle. Byliv som preges av mangfold, er attraktive byrom for flere i samfunnet, og det er dermed større sannsynlighet for at byrommet brukes og at brukerne av byrommet igjen skaper smittsomme tilværelser. Byrom som stimulerer til aktivitet, f.eks. i form av skating, sørger ikke bare for aktivitet for skaterne, men også for sosial aktivitet blant andre brukere. I tillegg er det mange aktiviteter og ulike brukergrupper i samfunnet, i likhet med skating, som er med på å skape byliv preget av historie, kultur og identitet, og som kan bruke byrommene

til å fortelle og gi uttrykk for disse. Ved tilrettelegging av byrom sammen med byrommenes ulike og unike brukergrupper, og i samsvar med brukergruppens ønsker, kan det skapes grunnlag for byrom som kan spille på affekt, og performativ urbanisme kan fungere som et trekkplaster for både innbyggere og turister. I følge Book og Edén (2021), har det fungert med nettopp skating som markedsføring i Malmö.

Det er dog mange ulike interessenter og brukere i byrommet, så det vil alltid være noen som ikke føler at de blir tatt hensyn til i like stor grad som andre. Det blir derfor viktig å se etter hva brukerne mener de har behov for, enn etter hva private investorer ønsker å kjøpe til seg av byrom, for å kunne bygge ut byrommet for egen vinning. Vinner brukerne, vinner byrommet, og det vil kunne sørge for mer av den valgfrie og sosiale aktiviteten som Gehl (2011) definerer. Samtidig vil det også kunne gi større diversitet i byene, og byer kan ved hjelp av innbyggerne sine utvikle unike konsepter og sammen skape byliv som fremmer trivsel, fellesskap og mangfold. Et byliv som vitner om trivsel og tilfredshet, ser jeg for meg vil skape den mest smittsomme atmosfæren av dem alle.

8.0 Avslutning

Ønsker om innovasjon, fremgang og attraktivitetsstempel troner høyt på lista for de fleste moderne byer. Attraktivitetsidealer er allerede utviklet, og for at byene skal nå målene, er det viktig at innbyggerne spiller på lag. Affektiv og performativ urbanisme er strategier som brukes for å skape attraktivitet i byer. Her skal byrommene invitere innbyggerne til å ta eierskap til byrommet, og arkitektur og utforming, mennesker og andre elementer som befinner seg i samme byrom, skal sammen skape kreative og kunstneriske plasser som kan fremme unike opplevelser og vekke følelser hos brukerne. Samtidig kan ønskene og ideene til hvordan bylivet skal foregå i et byrom, gjøre at byrom gjerne planlegges slik at planleggerne selv kan regissere hva som skal foregå her.

I denne oppgaven har jeg tatt for meg skating som et av fenomenene som foregår i byer. Skatekulturen kan bidra til affektiv urbanisme ved at de kan øke opplevelsen av byrom – både for skatere og for andre brukere. Dette gjør skaterne ved å utfordre arkitekturen, og dermed utfordrer de det eksisterende systemet i byrommet. Det å bruke byrom på en slik innovativ og utradisjonell måte, kan føre til nye og innovative måter å utforme byrom på – som i eksempelet ved Rockheim. Samtidig ønsker skaterne eierskap til egen aktivitet. Det skal foregå på deres premisser, og ikke organiseres eller styres av andre. Holdningene fra skaterne til nærmiljøparkene og utformingen av området ved Rockheim i etterkant av at det ble bygget, vitner om dette. Med skatingens historie og holdningene til at skating skal være uorganisert, skulle man nesten trodd at skaterne helst ikke vil tas med i noe planlegging. De motsetter seg systemer og rammer knyttet til voksne samfunnet. I Trondheim og i Stjørdal kommune, har de store betongparkene blitt bygget på skaternes initiativ, og skaterne har vært aktive og med i hele planleggingsprosessen. Planleggingen har foregått byråkratisk, men har allikevel tillatt skaterne selv å være kunstnere for eget prosjekt. Parkene er skapt av skatere, og for skatere, og er dermed blitt til elementer i byrommet som skaterne kan føle eierskap til. Disse parkene blir brukt av skaterne, og tiltrekker seg også andre mennesker.

Utformingen av performative byrom skal invitere kunst og kultur til å utspille seg i rommet. De som befinner seg i det performative rommet, skal kjenne på unike opplevelser og en her-og-nå-følelse. Akkurat hva de føler, kan være vanskelig å beskrive, men byrommets affektive krefter skal kjennes på kroppen. Hvor unike blir disse opplevelsene dersom det samme attraktivitetsidealet gjør seg gjeldende for alle byer? Får byer vist frem alt sitt potensiale,

dersom byplanleggingen foregår av mennesker med samme idealer og ideer til hvordan aktivitet skal foregå? Om det kan planlegges for performative byrom, er et stort og komplekst spørsmål. Men etter å ha brukt ett år på å studere skating i byrommet gjennom skaternes og kommunenes erfaringer i Trondheim og Stjørdal, står total brukervedvirkning for å la innbyggerne selv føle eierskap til byen sentralt. Dette kan øke lokalbefolkningens tilknytning og besittelse til byen, og igjen føre til lystbetont bruk av byrommene.

9.0 Referanser

Aarsæther, N., Falleth, E., Nyseth, T. & Kristiansen, R. (2012). Utfordringer for norsk planlegging. I Aarsæther, N. (2012). *Utfordringer for norsk planlegging: Kunnskap, bærekraft, demokrati*, 15-24. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlag.

Aarsæther, N. (2012). Planlegging som handlingstype. I Aarsæther, N. (2012). *Utfordringer for norsk planlegging: Kunnskap, bærekraft, demokrati*, 26-48. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlag.

Alva. (2022, 22. januar). BTS – Making of the Scratch Deck [Foto]. Hentet fra <https://alva-skates.com/blogs/news/bts-making-of-the-scratch-deck>

Anderson, B. (2006) Becoming and Being Hopeful: Towards a Theory of Affect. I *Environment and Planning D: Society and Space*, 24(5), 733-752. Hentet fra: <https://doi.org/10.1068/d393t>

Anderson, B. & Holden, A. (2008). Affective Urbanism and the Event of Hope. I *Space and Culture*, 11(2), 142-159. Hentet fra: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1206331208315934>

Arrangementsby1. (2023). Arrangementsby1. Stjørdal kommune. Hentet fra <https://arrangementsby1.no/>

Aspen, J. (2021). Jakten på et språk om øyeblikket som bylivets erfaringshorisont. I Pløger, J., Førde, A. & Sand, A. (red.) *Improvisasjon. Mellom plan og planløshet*, 45-63. Spartacus Forlag AS / Scandinavian Academic Press.

Aspen, J. (2005). By og byliv i endring. I *Plan*, 37(2), 4-9. Hentet fra <https://www.idunn.no/doi/full/10.18261/ISSN1504-3045-2005-02-02>

Baxter, J. (2021). Case Studies in Qualitative Research. I I. Hay & Cope (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (5. utg.), 109-124. Ontario: Oxford University Press.

Bergsli, H., Hanssen, G. S og Sirowy, B. (2019). Byens offentlige rom som demokratiske arenaer. I Henriksen, I. M. og Tjora, A. H. (red.) *Bysamfunn*, 29-41. Oslo: Universitetsforlaget.

Betongpark. (2023). 3500 kvm skaterykke i Trondheim. Hentet fra <https://www.betongpark.no/nyheter-betongpark/aapning-regnbueparken-skatepark-trondheim>

Betongpark. (2023). Om oss. Hentet fra <https://www.betongpark.no/om-oss-betongpark>

Betongpark. (2023). Stjørdal Skatepark. Hentet fra <https://www.betongpark.no/skateparker-betongpark/stjordal-skatepark>

Bjerkeset, S. (2015). Bedre enn sitt rykte? Hverdagsbyrom som møteplass. I Henriksen, I. M. og Tjora, A. H. (red.) *Bysamfunn*, 55-69. Oslo: Universitetsforlaget.

Bjørge, S. (2023, 1. mars). Ikke bare fisk og gass. Norge eksporterer også noe helt annet til Storbritannia [Foto]. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/eJOEj4/ikke-bare-fisk-og-gass-norge-eksporterer-ogsaa-noe-helt-annet-til-storbritannia>

Book, K. & Edén, G. S. (2021). Malmö – the skateboarding city: a multi-level approach for developing and marketing a city through user-driven partnerships. I *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 22(1), 164-178. Hentet fra <https://doi.org/10.1108/IJSMS-05-2020-0101>

Borden, I. (2001). *Skateboarding, space and the city: Architecture and the body*. Oxford: Berg.

Borgersrud, A. (2022, 23. august). Jordal skatepark åpner kanskje allerede til helga. Men Selma og Emine fikk ikke skate da byråden kom innom. *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/oslo/politikk/2022/08/23/jordal-skatepark-apner-kanskje-allerede-til-helga-men-selma-og-emine-fikk-ikke-skate-da-byraden-kom-innom/>

Brettforbundet. (2017, 10. juni). Fra Snowboardforbundet til Brettforbundet? Hentet fra <https://www.brettforbundet.no/artikler/fra-snowboardforbundet-til-brettforbundet>

Butenschøn, P. & Kiran, K. (2021, 4. aug). Byplanlegging. *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/byplanlegging>

Catungal, J. P. & Dowling, R. (2021). Power, Subjectivity, and Ethics in Qualitative Research. I. Hay & Cope (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (5. utg), 18-39. Ontario: Oxford University Press.

Central TRD. (2023, 6. Mars). KAHLO [Videoklipp]. Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=ujKxt24Zj4c>

Central TRD. (2021, 19. februar). ROCKEFETT [Videoklipp]. Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=GtGEoAG-Cik>

Central TRD. (2021, 16. desember). HELLCAT [Videoklipp]. Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=oRREL3sKvDs>

Central TRD. (2020, 13. desember). F*CK MACHO ATTITUDE DUDE [Videoklipp]. Hentet fra https://www.youtube.com/watch?v=A0Ua_ASvI5w

Cresswell, T. (2013). *Geographic thought: A critical introduction* (Critical Introductions to Geography). Hoboken: Wiley.

Crossman, A. (2019, 14. juli). A Sociological Understanding of Moral Panic. *ThoughtCo*. Hentet fra <https://www.thoughtco.com/moral-panic-3026420>

Dunn, K. (2021). Engaging Interviews. I I. Hay & Cope (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (5. utg.), 148-185. Ontario: Oxford University Press.

Dørum, K. (2023, 26. jan). Den industrielle revolusjon i Norge. *Store norske leksikon*. Hentet fra https://snl.no/den_industrielle_revolusjon_i_norge

Eggen, E. (2019, 21. november). TRONDHEIM RUNDT [Videoklipp]. Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=YYVPdlQbCrs&t=914s>

Eriksson, C. (2016, 6. februar). Bydelen Saupstad er klar for forandring! [Foto]. Trondheim 2030. Hentet fra <https://trondheim2030.no/2016/02/06/bydelen-saupstad-er-klar-for-forandring/>

Fjesme, S. (1989). Kai Andersen er en av Trondheim beste skeitere [Foto]. *Adresseavisen*. Hentet fra <https://www.adressa.no/kultur/i/OrQLVl/for-30-ar-siden-var-dette-strengt-forbudt-men-noen-rebeller-fra-trondheim-vaget-likevel-a-drive-med-det>

FN. (2023, 11. januar). Befolkning, migrasjon og urbanisering. Hentet fra <https://www.fn.no/tema/fattigdom/befolkning>

Gehl, J. (2011). *Life Between Buildings*. Washington D.C: Island Press.

Gehl, J. (2000). Strøget, before and after pedestrianization [Foto]. Hentet fra https://zeso.dk/en/projekter/zeresolution-liveable-limerick/jan-gehl_new-city-spaces-2/

Green, R. (2023, 5. Mai). 3500 kvm skatelykke i Trondheim [Foto]. Hentet fra <https://www.betongpark.no/nyheter-betongpark/aapning-regnbueparken-skatepark-trondheim>

Hallgren, A. & Bjørge, S. (2023, 1. mars). Ikke bare fisk og gass. Norge eksporterer også noe helt annet til Storbritannia. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/eJOEj4/ikke-bare-fisk-og-gass-norge-eksporterer-ogsaa-noe-helt-annet-til-storbritannia>

Hanssen, G. S. (2015). Medvirkning i planleggingen av den kompakte by – hvordan er praksis? I Hanssen, G. S, Hofstad, H. og Saglie, I. (red.) *Kompakt byutvikling*, 97-113. Oslo: Universitetsforlaget.

Hanssen, G. S., Hofstad, H., Saglie, I., Næss, P. og Røe, P. G. (2015). Hvorfor studere den kompakte byen? I Hanssen, G. S, Hofstad, H. og Saglie, I. (red.) *Kompakt byutvikling*, 13-25. Oslo: Universitetsforlaget.

Haug, M. (2019, 4. november). Mer enn 8 av 10 bor i tettsteder. *Statistisk Sentralbyrå*. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/mer-enn-8-av-10-bor-i-tettsteder>

Hay & Cope (Red.) (2021). *Qualitative Research Methods in Human Geography* (5. Utg). Ontario: Oxford University Press.

Helgerud, M. (2022, april). Da rullebrett-panikken inntok Norge. *Aftenposten innsikt*. Hentet fra <https://www.aftenposteninnsikt.no/kulturtrender/da-rullebrett-panikken-inntok-norge>

Helle, T. (2022, 9. juni). Til alle skatere; Det er bare å glede seg! *Trondheim 2030*. Hentet fra <https://trondheim2030.no/2022/07/09/til-alle-skatere-det-bare-a-glede-seg/>

Henriksen, I. M. & Tjora, A. (2014). Interaction Pretext: Experiences of Community in the Urban Neighbourhood. I *Urban Studies*, 51(10), 2111-2124. Hentet fra <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0042098013505891>

Holmberg, B. (1989). Statsminister Gro Harlem Brundtland på rullebrett våren 1989 [Foto]. *NTB Scanpix*. Hentet fra <https://www.nrk.no/kultur/xl/30-ars-siden-oppheving-av-skateforbudet-1.14535838>

Jonas, A. E. G., McCann, E. og Thomas, M. (2015) *Urban Geography. A Critical Introduction*. West Sussex: Wiley Blackwell.

Jørgensen, H. J. (2022, 16. januar). Skateboard. *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/skateboard>

Kimen kulturhus. (2023). Kimen kulturhus. Hentet fra <https://kimenkulturhus.no/kimen-kulturhus>

Knutseth, L. (1989). Med Domen bak [Foto]. *Adresseavisen*. Hentet fra <https://www.adressa.no/kultur/i/OrQLVI/for-30-ar-siden-var-dette-strengt-forbudt-men-noen-rebeller-fra-trondheim-vaget-likevel-a-drive-med-det>

Kroglund, T. E. (2015). *Tenk brett: skateboarding i Norge* (2. utg. ed.). Oslo: Cappelen Damm.

Kronbauer, B. (2022, 21. september). Here's why you see metal knobs attached to concrete and marble ledges [Foto]. Hentet fra <https://www.vancouverisawesome.com/events-and-entertainment/skate-stoppers-skateboarding-ledges-vancouver-5851615>

Merrell, C. (2022, 23. juli). One year on: How skateboarding's Olympic debut changed the Games. Hentet fra <https://olympics.com/en/news/one-year-on-skateboarding-olympic-debut-feature>

Murphy, M. A. (2021). Sikrer utforming og design demokratiske byrom? I Hanssen, G. S. & Millstein, M (red.) *Demokratiske byrom*, 190-226. Oslo: Universitetsforlaget.

NRK Troms og Finnmark. (2022, 14. desember). Vedtok ny skaterpark i Tromsø. *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/vedtok-ny-skatepark-i-tromso-1.16219898>

O'Keeffe, P. & Jenkins, L. F. (2022). "Keep Your Wheels Off the Furniture": The Marginalization of Street Skateboarding in the City of Melbourne's "Skate Melbourne Plan". I *Space and Culture*, 1-19. Hentet fra doi:10.1177/12063312221096015

Parkinson, J. R. (2012). *Democracy and Public Space: The Physical Sites of Democratic Performance*. New York: Oxford University Press.

Pløger, J. (2017, 30. juni). Bygaten og den performative urbanisme som byutvikling. I *Plan*, 49(3-4), 76-79. Hentet fra <https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1504-3045-2017-03-04-19>

Pløger, J. (2019). Affektiv urbanisme, performative byrom og eventalisering av bylivet. I Henriksen & Tjora (red.) *Bysamfunn*, 84-96. Oslo: Universitetsforlaget.

Powell, B. & Borge, R. (2006). *Skateboard!* (Ekstrem sport). Risør: Esstess-forl.

Rasmussen, S. K. (2017). Kan arealplan og arkitektur generere byliv? I *Plan*, 49(2). Hentet fra <https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/ISSN1504-3045-2017-02-11>

Røe, P. G. (2019). Planlagte bysamfunn – fra sosiale utopier til markedspragmatisme. I Henriksen & Tjora (red.) *Bysamfunn*, 206-224. Oslo: Universitetsforlaget.

Rørtveit, H. N., Henriksen, I. M. og Tjora, A. (2019). Bysamfunnets realiteter og muligheter. I Henriksen, I. M og Tjora, A. H. (red.) *Bysamfunn*, 13-28. Oslo: Universitetsforlaget.

Samson, K. (2015, 2. desember). Performativ urbanisme – kunst mellom byplanlægning og aktivisme. I *Aktualitet – Litteratur, Kultur og Medier*, 9(2), 51-62. Hentet fra <https://tidsskrift.dk/aktualitet/article/view/111368/160408>

Sande, B. & Venås, T. (2019, 3. desember). På Flatåsen hadde ungdommene bygd egen rampe. Men fortsatt var det noen som mente at “rullebrettene skulle aldri vært sluppet løs”. *Adresseavisen*. Hentet fra <https://www.adressa.no/kultur/i/OrQLVI/for-30-ar-siden-var-dette-strengt-forbudt-men-noen-rebeller-fra-trondheim-vaget-likevel-a-drive-med-det>

Session. (2023). Siden 1988 har Session´s ansatte og teamkjørere studert kunsten å ha det ufattelig gøy på brett. Hentet fra <https://session.no/historie>

Skjellum, I. & Ness, R. P. (2022, 24. juni). Daniel (20) er Norges ukjente OL-håp. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/sport/i/662nLO/daniel-20-er-norges-ukjente-ol-haap>

Skjesol, H. & Svaan, t. (2020, 6. september). Her er Trondheims største ute-skatepark. *Adresseavisen*. Hentet fra <https://www.adressa.no/nyheter/i/3492pX/det-tok-av-sa-mye-at-vi-ble-litt-bekymret>

Sollihaug, K. (2018, 21. august). – Skaterne vil tilbake til Stjørdal. *Bladet*. Hentet fra <https://www.bladet.no/sport/i/75A7P3/skaterne-vil-tilbake-til-stjordal>

SSB. (2022, 5. juli). Befolkningsframskrivinger på kommunekart. Interaktivt kart. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/befolkningsframskrivinger/statistikk/regionale-befolkningsframskrivinger/artikler/Befolkningsframskrivinger-paa-kommunekart-2022>

SSB. (2023). Stjørdal (Trøndelag – Tröndelage). Hentet fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/stjordal>

SSB. (2023). Trondheim (Trøndelag – Tröndelage). Hentet fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/trondheim>

Stjørdal kommune. (2007). Kultursatsing i Stjørdal. Hentet fra https://www.stjordal.kommune.no/_f/p3/i1a1c1546-857f-46e7-a695-6b14d583eed1/kulturplan.pdf

Stjørdal kommune. (2014). Planbeskrivelse. Kommuneplanens arealdel 2013-2022. Hentet fra https://www.stjordal.kommune.no/_f/p3/i89dfd837-0bdc-46ef-9199-f418ba3256b6/planbeskrivelse_revutgave20140403.pdf

Stjørdal kommune. (2019, 19. desember). Kommunal Planstrategi. 2019-2023. Hentet fra https://www.stjordal.kommune.no/_f/p3/i8123dc72-c43b-42ac-9cb5-4f76bd45d30b/kommunal-planstrategi-2019-2023.pdf

Stjørdal kommune. (2020, 5. november). Kommuneplanens samfunnsdel 2020-2032. Hentet fra https://www.stjordal.kommune.no/_f/p3/i457ef0be-42a8-40fb-be05-a9ba09f89dbd/kommuneplanens-samfunnsdel-2020-2032-vedtatt-05112020.pdf

Stratford, E. & Bradshaw, M. (2021). Rigorous and Trustworthy: Qualitative Research Design. I Hay & Cope (red.) *Qualitative Research Methods in Human Geography* (5. utg), 92-106. Ontario: Oxford University Press.

Sundøy, J. E. (2016, 19. september). Skate-fest med gratis pizza. *Bladet*. Hentet fra <https://www.bladet.no/nyheter/i/m1je71/skate-fest-med-gratis-pizza>

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Thrift, N. (2008). *Non-representational theory: Space, politics, affect* (International library of sociology). London: Routledge.

Thorsen, D. E. (2022, 15. februar). Demokratiteori. *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/demokratiteori>

Tjora, A. (2018). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg. ed). Oslo: Gyldendal akademisk.

Tjønndal, A., Hjelseth, A. & Lenneis, V. (2019). Fra presentasjon til prestasjon? Sportifisering av skateboard i Norge. *Scandinavian Sport Studies Forum*, 10, 86-116.

Trondheim kommune. (2017, mai). Kommunedelplan: energi og klima 2017-2030. Hentet fra <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/miljoenheten/klima-og-energi/kommunedelplan-energi-og-klima130618.pdf>

Trondheim kommune. (2022, 17. november). Trondheimsløftet. Kommuneplanens samfunnsdel 2020-2032. Hentet fra <https://drive.google.com/file/d/1zwjAOfjyBG318E7yAjU-sd3QCz6rqDCR/view>

Trondheim kommune. (2023, 12. januar). Næringsutvikling. Hentet fra <https://www.trondheim.kommune.no/tema/klima-miljo-og-naring/naringsutvikling/naringsutvikling/>

Trondheimsregionen. (2022, 2. juni). Verdiskapingsstrategi for Trondheimsregionen. Hentet fra <https://trondheimsregionen.no/pdf/VerdiskapingsstrategiTrondheimsregionen.pdf>

Trondheimsregionen. (2023). Dette er Trondheimsregionen. Hentet fra <https://trondheimsregionen.no/om-ossmoter/>

Tverga. (2022, 7. juli). Inspirerende anlegg: Trikkestallen skatepark. Hentet fra <https://tverga.no/inspirerende-anlegg-trikkestallen-skatepark/>

Valentine, G. (2005). Tell me about...: using interviews as a research methodology. I R. Flowerdew & D. Martin (Red.), *Methods in Human Geography. A guide for students doing a research project* (2. utg), 110-128. New York: Routledge.

Visit ØstNorge. (2023). Fosseparken – skatepark i Hønefoss. Hentet fra <https://www.visitostnorge.no/opplevelser/fosseparken-skatepark-i-honefoss-p6284643>

Watkins, M. (2010). Desiring Recognition, Accumulating Affect. I Greigg & Seigwirth (red.), *The Affect Theory Reader*, 269-285. Duke University Press.

Zaheer, N., Kvamme, J. Å., Chavez, J. E. A. & Nordbø, N. (2019, 9. mai). De skaterne var lovløse. *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/kultur/xl/30-ars-siden-oppheving-av-skateforbudet-1.14535838#authors--expand>

Vedlegg 1: Samtykkeerklæring, skatere.

Vil du delta i forskningsprosjektet

“Skatekulturen og levende bymiljø”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan skatekulturen kan bidra til å skape levende bymiljø. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke hvordan skatekulturen kan skape levende bymiljø ved å skape “smittsomme tilstedeværelser”. Skating foregår gjerne på byens interiør, og det å legge til rette for skating med betongparker, kan være arealkrevende i byer og tettsteder hvor det planlegges for kompakt og bærekraftig by- og stedsutvikling. Hva er det skatekulturen kan bidra med som er viktig i forhold til det å holde byene levende, samt skape spontanitet og affektiv urbanisme i byer?

Problemstillingen for prosjektet lyder slik: *“Hvordan kan skatekulturen bidra til affektiv urbanisme? Kan det planlegges for performative byrom?”*

Prosjektet utføres i forbindelse med en masteroppgave ved NTNU som skal leveres våren 2023.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

NTNU er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i prosjektet fordi du er aktiv skater, involvert i eller er tilknyttet skatekulturen på en annen måte.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer dette at du deltar på et intervju. Intervjuet tar 30-60 min, det vil bli gjort lydopptak av intervjuet, og du vil få spørsmål som blant annet går ut på hva skating betyr for deg, hvor lenge du har skatet og hva du synes om kommunens skatetilbud.

Dersom du er under 18 år, vil foreldre/foresatte få se intervjuguiden på forhånd ved å ta kontakt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun jeg som forsker som vil ha tilgang til dine opplysninger. Navn og kontaktinfo vil anonymiseres, og vil ikke kunne kjennes igjen i materiale.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 15.mai. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger anonymiseres. Lydopptak vil bli slettet etter at intervjuet er transkribert og anonymisert.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:
innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
å få slettet personopplysninger om deg
å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

NTNU ved student Oline Horten: olineh@stud.ntnu.no, tlf: 417 66 900, eller Gjermund Wollan (veileder): gjermund.wollan@ntnu.no.
NTNUs personvernombud: Thomas Helgesen: thomas.helgesen@ntnu.no, tlf: 930 79 038.

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Oline Horten
Forsker

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *skatekulturen og levende bymiljø*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Samtykkeerklæring, kommuneansatte

Vil du delta i forskningsprosjektet

“Skatekulturen og levende bymiljø”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan skatekulturen kan bidra til å skape levende bymiljø. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke hvordan skatekulturen kan skape levende bymiljø. Skating foregår gjerne på byens interiør, og det å legge til rette for skating med større betongparker, kan være arealkrevende i byer og tettsteder hvor det planlegges for kompakt og bærekraftig by- og stedsutvikling. Hva er det skatekulturen kan bidra med som er viktig i forhold til det å holde byene levende, samt skape spontanitet og affektiv urbanisme i byer?

Problemstillingen for prosjektet lyder slik: *“Hvordan kan skatekulturen bidra til affektiv urbanisme? Kan det planlegges for performative byrom?”*

Prosjektet utføres i forbindelse med en masteroppgave ved NTNU som skal leveres våren 2023.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

NTNU er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i prosjektet fordi du er ansatt i kommunen ansvarlig for utbedring og utbygging av skatekulturen og skateparken.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer dette at du deltar på et intervju. Intervjuet tar 30-60 min, det vil bli gjort lydopptak av intervjuet, og du vil få spørsmål som blant annet går ut på hvilke aktiviteter som er med på å skape attraktivitet i kommunen, hva betydningen av skatepark har når det kommer til kommunens attraktivitet, samt spørsmål om hvorfor dere valgte å bygge skatepark.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi

behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun jeg som forsker som vil ha tilgang til dine opplysninger. Navn og kontakinfo vil anonymiseres, og vil ikke kunne kjennes igjen i materiale.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 15.mai. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger anonymiseres. Lydopptak vil bli slettet etter at intervjuet er transkribert og anonymisert.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
 - å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
 - å få slettet personopplysninger om deg
 - å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger. Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:
 - NTNU ved student Oline Horten: olineh@stud.ntnu.no, tlf: 417 66 900, eller Gjermund Wollan (veileder): gjermund.wollan@ntnu.no.
 - NTNUs personvernombud: Thomas Helgesen: thomas.helgesen@ntnu.no, tlf: 930 79 038. Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:
 - Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.
- Med vennlig hilsen

Oline Horten Forsker

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Skatekulturen og levende bymiljø*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

.. å delta i intervju Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide skatemiljø

INTERVJUGUIDE

Problemstilling: Hvordan kan skatekulturen bidra til affektiv urbanisme? Kan det planlegges for det performative byrom?

Semi-strukturert intervju
SKATEMILJØET

Jeg vil intervju informanter i skatemiljøet i de aktuelle kommunene for å finne ut av hva slags miljø det er og hvem som er i miljøet. Jeg vil også finne ut av hva skating betyr for både unge og voksne, og om de har noen opplevelser av at de blir lagt merke til i byene. Jeg vil også vite hvor åpent skatemiljøet er, og hva som skal til for å komme inn i miljøet. Jeg er også nysgjerrig på hva skaterne synes om kommunenes satsing på skateparker.

Generelt om intervjuobjekt og skatemiljøet

Hvem er du? Fortell litt om deg selv.

Hva er skating for deg?

Hvem skater du med? Er det venner fra før av, folk du har blitt kjent med i skatemiljøet?

Hvor lenge har du skatet, (og hva gjorde du før du skatet)?

Beskriv skatemiljøet du er i, og din rolle i det miljøet.

Hva er ditt beste skateminne?

Hvilke opplevelser gir skating deg?

Område for skating

Hvor skater du?

Hva skal et område ha / hvordan skal det se ut for at du skal skate der?

Hvor viktig er det med publikum/oppmerksomhet når du skater?

Har du opplevd å få oppmerksomhet og kommentarer fra fremmede når du har skatet?

Markedsføring av en levende by

Bruker du og vennene dine sosiale medier for å vise frem skatingen?

Regnbueparken i Trondheim (for skatemiljøet i Trondheim)

Det ferdigstilles nå en helt ny skatepark ved Lerkendal i Trondheim.

Tror du at du kommer til å skate her? Mye?

Hva synes du om at Trondheim kommune legger til rette for skating?

Hva synes du om plasseringen av skateparken?

Vedlegg 4: Intervjuguide, kommune

INTERVJUGUIDE

Problemstilling: Hvordan kan skatekulturen bidra til affektiv urbanisme? Kan det planlegges for det performative byrom?

Semi-strukturert intervju

KOMMUNE

Jeg vil intervju ansatte kommunen for å finne ut av hvilken verdi skatemiljøet og –kulturen har for byen. Jeg vil også finne ut av hvorfor byen har valgt å satse på skatemiljøet i byen ved å investere i en så stor skatepark. Informanter av verdi i kommunen vil være de som har vært involvert i prosjektet.

Aktivitet og attraktivitet

Det er viktig å skape aktivitet i byen for attraktivitetens skyld.

Hvilke aktiviteter er det som gjør denne byen attraktiv/Hvilke aktiviteter har dere i byen?

Skatemiljøet

Hva betyr skatemiljøet dere har i byen i denne aktivitetssammenhengen?

Skateparken

Hva slags aktivitet var det på tomta før skatepark?

Var det andre alternativer til tomta enn skatepark? Hvilke?

Hva var det som gjorde at dere bestemte dere for å bruke mye penger på en skatepark?

Var det medvirkning fra ungdommen i å få frem dette tiltaket?

Hva slags aktivitet er det blitt rundt skateparken? (til eksisterende parker)

Hva slags aktivitet ser dere for dere at det kommer til å bli ved parken? (Trondheim kommune)

Hvem andre enn skatere vil denne parken ha verdi for?

Hva slags verdiskapning for kommunen kan denne skateparken bidra med/bidrar skateparken med?

